

Πλάκα

Άμα χρειάζονται οί γιοί μου νά τούς βοηθήσω σέ κάτι, σέ καμμιά
Εφορία νά πούμε, πού τούς ταλαιπωρεί άδιστα, ή σέ καμμιάν
άλλην ύπηρεσία κρατική, από κείνες πού όλα τά δέν δικά τους και
τίποτα δικό σου, «κανένα δικαίωμα έσύ» (για χάρη τοϋ όποιου όμως
υποτίθεται πώς υπάρχουν - άλλ' αυτά ποιός «τά τρώει»; Τόν ζέρου-
με τώρα τόν άθλιο τόπο μας! δέ μās ξεγελάει τίποτα!), έ! συμφωνάν
οί μασκαράδες μου και μου 'ρχεται ό μεγάλος τους νά μου γυρέψη νά
πάμε νά λύσω τó ζήτημα! Δηλαδή αυτός ίσα - ίσα με παρακαλάει,
πού πάντα του μου κολλάει άντιστατικά για όλα, κ' έγώ, άντι νά τόν
άγνωώ, καθώς θά 'πρεπε, άντιδρώ θυμωμένος, νά με πάρη ό διάλογος! (Ο
«πνευματικός άνθρωπος», πρέπει όλος άνοχή νά'ναι· κ' έγώ δυστυχώς
δέν τήν διαδέτω...)

Βάζουν λοιπόν τόν μεγάλο... Έτσι κ' εκείνη τή φορά, πού κάποια
δίχως λόγο έχει φέρει μιá τυπική αντίρρηση σέ μιá φορολογική μας τα-

ΡΕΝΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Πλάκα

Άμα χρειάζονται οί γιοί μου νά τούς βοηθήσω σέ κάτι, σέ καμμιά
Εφορία νά πούμε, πού τούς ταλαιπωρεί άδιστα, ή σέ καμμιάν
άλλην ύπηρεσία κρατική, από κείνες πού όλα τά δέν δικά τους και
τίποτα δικό σου, «κανένα δικαίωμα έσύ» (για χάρη τοϋ όποιου όμως
υποτίθεται πώς υπάρχουν - άλλ' αυτά ποιός «τά τρώει»; Τόν ζέρου-
με τώρα τόν άθλιο τόπο μας! δέ μās ξεγελάει τίποτα!), έ! συμφωνάν
οί μασκαράδες μου και μου 'ρχεται ό μεγάλος τους νά μου γυρέψη νά
πάμε νά λύσω τó ζήτημα! Δηλαδή αυτός ίσα - ίσα με παρακαλάει,
πού πάντα του μου κολλάει άντιστατικά για όλα, κ' έγώ, άντι νά τόν
άγνωώ, καθώς θά 'πρεπε, άντιδρώ θυμωμένος, νά με πάρη ό διάλογος! (Ο
«πνευματικός άνθρωπος», πρέπει όλος άνοχή νά'ναι· κ' έγώ δυστυχώς
δέν τήν διαδέτω...)

Βάζουν λοιπόν τόν μεγάλο... Έτσι κ' εκείνη τή φορά, πού κάποια
δίχως λόγο έχει φέρει μιá τυπική αντίρρηση σέ μιá φορολογική μας τα-

κτοποίηση, ὁ μέγας μοῦρδε πρῶι – πρῶι καὶ μοῦ γύρεψε νὰ πᾶμε μαζί «στὴν ἠλίθια πού τοῦ ἴφαγε τὴ χτεσινὴ μέρα γυρεύοντας κάτι ὅπως ἀχρηστο», γιατί ἐσένα» μοῦ λέει «σὲ ξέρουν ἀπὸ ἐκπομπές, καὶ σὲ λογαριάζουν, σκίζουντ' ὅλοι κι ὅλες ἅμα σὲ βλέπουν», «εἶσαι τὸ παλληκάρι τους»!..

Πήγαμε.

— Μὰ τι λέτε;.. Ὁ γιός σας εἶναι, καὶ περιμένει ἀπόξω; (Ἐπ' τὸ γκισέ της.) «Ἐλάτε, ἐλάτε μέσα, κύριε Ἀποστολίδη!»

Καὶ τὸν μπάζει μέσα κι αὐτόν, παραγγέλνει καὶ γι' αὐτόν πορτοκαλάδα χυμὸ, «λεμονάδα; ὅ,τι θέλετε! ἀλίμονο!» (Τὰ «ξινὰ τ' ἀρέσουν καὶ τοῦ γιοῦ μου;.. Ὡραῖο αὐτό!.. Δέν τὸ καλόξερα! Αὐτὴ τὸ βρῆκε – τοῦ τόβγαλε!)

Εἶναι νόστιμη... Φοράει πέτσινη μαύρη φούστα — εἶναι κοντές αὐτές — κ' ἔχει πράγματι ὠραίες γάμπες... Θὰ κάνη ἀσφαλῶς καὶ γυμναστική! Μπορεῖ κι ἀερομπίκ — γιατί ὄχι; μοιάζει νὰ τὸ λέη ἢ περδικούλα της... — κι ἀρχίζω κ' ἐγὼ νὰ τῆς λέω, μὲ τὸ μεγάλο μου γιὸ ἀπέναντί μου νὰ μὴν μπορῆ μπρός της νὰ μοῦ κάνη καὶ τὰ νοήματα πού θάθελε, νὰ πάψω νὰ κάνω τὸ κέφι μου, που αὐτὸν πάντα τὸν βασανίζει. (Σεμνὸ παιδί ὁ διάλογος!)

— Ἐχετε ὠραίες γάμπες! τῆς λέω... Π ο λ ὺ ὠραίες!.. Κι αὐτὴ πιά ἢ μαύρη φούστα π ο λ ὺ σᾶς πᾶει!.. Κοντὴ ἔτσι!.. Καὶ δέν εἶναι μόνο πούναι κοντὴ, ἀλλὰ πού σκοραίνει κιόλας στὴ σκοτεινὰ παραμέσα τὸ μπουτί βέβαια,.. φένο κι αὐτὸ τὸ φαντάζομαι.. –θὰ κάνετε ἴσως καὶ εἰδικὴ γυμναστική.. –μὰ γιατί ὄχι; Νόστιμη γυναῖκα εἴστε, πολὺ νόστιμη! Ἐγὼ λέω πάντα τὴν ἀλήθεια ὅλη! (Αὐτὴ ἔτοιμη σχεδὸν νὰ γδυθῆ πιά, νὰ τὰ πετάξῃ ὅλ' ἀπὸ πάνω της – κι ὁ γιός μου νὰ μὴ μπορῆ μπρός της νὰ μοῦ κάνη τὰ νοήματά του «νὰ πάψω, νὰ σταματήσω αὐτὴ τὴν πλάκα» πού τοῦ φέρνει ἄγχος!..)

Κ' ἐγὼ νὰ συνεχίζω, μὲ δυναμωμένο σταθερὰ τὸ κέφι μου:

— Βέεεβαια!.. Κι αὐτὴ ἢ σκοτεινὰ παραμέσα, πού ὅλο καὶ σκοραίνει,.. β ο θ α ί ν ε ι !.. Ἄ, μὰ! Γιατί ὄχι; Ὅλα τὰ ὠραῖα στὴ ζωὴ, ἀφοῦ εἶν' ὠραῖα, γιατί νὰ μὴν τὰ χαίρεται κανεὶς;..

Κ' εἶναι διπλᾶ ὠραῖα, συναρπαστικά, ὅταν ΤΑ ΛΕῨ κιόλας, ἔ; Γιατὶ ὅλα σ τ ὸ ν ο ὕ εἶναι, ὁ ν ο ὕ ς φταίει γιὰ ὅλα! Δέν εἶναι στὸ «χέρι» ἀπλῶς! Στὴν ἀφή τώρα, στὰ σοβαρά; Ἡ ἀφή δέν εἶναι τίποτα! Ὁ ν ο ὕ ς εἶναι! Α ὕ τ ὸ ς εἶναι ὁ «ἀμαρτωλός» –ἢ κι «ἀρματωλός», πᾶρτε τ' ὅπως θέλετε, τὸ ἴδιο κάνει ἐντέλει! Τί «ἀμαρτία» τί ἄρματα! Αὐτός εἶν' ὁ γενικὸς σκηνοθέτης, σκηνογράφος, σεναρίστας, δημιουργὸς τῶν πάντων, ὅλων τῶν ὠραίων, καὶ τόσο πιὸ ὠραίων, αὐτός ὁ «ἀχρεῖος», ὁ «βρωμόμαγκας», ὅ τ α ν τὰ λέη κιόλας, τὰ ὀ ν ο μ ᾶ ζ ε ι, ἔ;.. Μεγάλο

πρᾶγμα τό ὀνομάζειν!
Δέ βρίσκετε;..

Ἔ! Εἶναι πιά ἔτοιμη νὰ γδυθῆ λοιπόν! Ἐκεῖ μπροστά στό γιό μου!
Χάρις στό τρομερό αὐτό ὀνομάζειν!..

Τῆς τὰ ὀνομάζω λοιπόν κ' ἐγώ!

Προοδευτικά, ὅλα!.. Συνέχεια!..

Κι ὅσο πάω πιό πολύ βαθαίνω!

Ἀνήλεα!.. «Πρόστυχα»!

Καί τὸ ξέρεῖ - καί τὸ θέλει!

Ἄλλο τὸ νὰ τὸ κάνης, ἀπλῶς, κι ἄλλο τὸ νὰ τὸ ξέρης κιόλας
αὐτὸ ποὺ κάνεις - καί νὰ τὸ ξέρης ὅτι τὸ ξέρεις!.. Αὐτὸ φτάνει
στὴν τρέλλα πιά!.. Κ' ἡ τρέλλα ὅτι τὸ ξέρεις πῶς «τὸ ξέρεις» - ἔ,
τοῦτο εἶν' ἡ δυνατώτερη εξωφρενικὴ ἀπόλαυση! Λύσσα, πραγματικὴ!

Κι αὐτὴ τώρα δινότανε σὲ δαύτη, μ' ὅλα τῆς τὰ γκάζια καὶ τη μη-
χανή πυρωμένη, τὸ πόδι πατημένο τέρμα, σανιδωμένο, νὰ τὸ κάνη
ἔξαλλα, ξέροντάς το πῶς ΤΟ ΚΑΝΕΙ! μὲ τὸν ξετρελλαμένο
νοῦ ὅλον σ' αὐτό: «νὰ τὸ κάνη! νὰ τὸ κάνη παράφορα!» θέ-
λοντάς το ἀπόλυτα τὸ καυτό «ἀπαγορευμένο τῆς»!
Ἦ, ρέ, τρέλλα!

Κι ὁ γιός μου νὰ μὴν ξέρη πῶς νὰ με σταματήσῃ ἀπέναντί μου ὁ
σεμνότυφος - ποὺ κι ὁ ἴδιος ἔτσι τὸ ἀπολάμβανα, σκασιμένος στὰ γέλοια
μέσα μου, κ ἄ ν ο ν τ ἄ ς τ ῆ ς τ ο μὲ τὸν τρομερὸ νοῦ, τὸν πυροδότη
τῶν πάντων!

ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ

Μια κριτική του Βάσου Βαρίκα

Το ακόλουθο κείμενο του Βάσου Βαρίκα (1912-1971) προέρχεται από το αρχείο εγγράφων και δημοσιευμάτων του και δημοσιεύτηκε σε μια πρώτη και συνοπτικότερη εκδοχή του στην εφημερίδα «Τα Νέα», στις 12 Δεκεμβρίου 1947. Τον επόμενο χρόνο ο Βαρίκας τροποποίησε σε αρκετά σημεία το αρχικό δακτυλόγραφό του, με προσθήκες και άλλες βελτιώσεις, διαδικασία που ακολούθησε και για άλλα κριτικά του. Όμως, τελικά η οριστική αυτή μορφή δεν δημοσιεύτηκε αλλού, σύμφωνα και με τη βιβλιογραφική καταγραφή που συντάχθηκε πρόσφατα και καλύπτει το χρονικό διάστημα 1928-2000. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι οι παρατηρήσεις του για το πώς αντιμετώπισε ο ιστορικός Κ. Θ. Δημαράς το έργο του Κωστή Παλαμά, έχουν προφανή σημασία, λόγω του ότι ο τρόπος προσέγγισης της λογοτεχνίας από τον Δημαρά (από το έργο προς την προσωπικότητα του δημιουργού και από τη ζωή του δημιουργού στο έργο του) ήταν για τριάντα περίπου χρόνια ο κανόνας των περισσότερων ιστοριογραφικών και κριτικών μελετών. Στην παρούσα μορφή του, το κείμενο του Βαρίκα πρόκειται να συμπεριληφθεί στον πέμπτο τόμο (2004) της σειράς Συγγραφείς και Κείμενα, όπου και θα υπάρχει μια ευρεία επιλογή από τις βιβλιοκριτικές του που δημοσιεύτηκαν στη δεκαετία 1945-1955.

Βάσος Βαρίκας

Ο Κ. Θ. Δημαράς, αναγνώστης του Παλαμά

Ημελέτη του έργου του Κωστή Παλαμά είναι από τα πιο αγαπητά θέματα της νεοελληνικής κριτικής. Το έργο αυτό του ποιητή και μελετητή δεσπόζει της σημαντικότερης ίσως περιόδου της λογοτεχνίας μας, και προκαλεί τη σύγχρονη κριτική σκέψη με το πλήθος των προβλημάτων που εγείρει και με τις αφορμές που προσφέρει, ενώ η προσωπικότητά του έχει διαδραματίσει ένα τέτοιο ρόλο στα γράμματά μας, ώστε μ' όποιο θέμα κι αν καταπιαστείς θα την συναντήσεις μπροστά σου. Ακόμη κι αν το επιδιώξεις δεν θα καταφέρεις να παραμερίσεις την παρουσία της.

Η έρευνα του παλαμικού έργου, ωστόσο, πέρασε από τα πιο διαφορετικά στάδια. Τον άκριτο ενθουσιασμό της ηρωϊκής περιόδου του δημοτικισμού του, που η αντιμετώπισή του περιοριζόταν αποκλειστικά σε εγκωμιαστικά άρθρα και συμβατικές αναλύσεις, ήλθε να αντικαταστήσει αργότερα η ολοκληρωτική άρνηση αν και στην ουσία αυτή δεν υπήρξε παρά μια αντίδραση στον άκριτο τρόπο με τον οποίο εκδηλωνόταν η λατρεία προς τον ποιητή. Ούτε η μια όμως ούτε η άλλη αντιμετώπιση, εκτός από μια ή δυο εξαιρέσεις, δεν προσέφεραν τίποτα το σημαντικό στη μελέτη του έργου του Μεσολογγίτη ποιητή. Χρειάστηκε να περάσει αρκετός χρόνος για να κατορθώσει η κριτική έρευνα να βρει τον μέσο και πιο σωστό δρόμο.

Πραγματικά, την τελευταία εικοσαετία εμφανίστηκαν αρκετές μελέτες και άρθρα γύρω από τη ζωή και το έργο του Παλαμά, που χωρίς να εξαντλούν το θέμα αντιμετωπίζουν κατά έναν υπευθυνότερο τρόπο τα προβλήματα της ποιητικής του προσπαθούν τουλάχιστον να τοποθετήσουν στα πραγματικά της βάθρα την εισφορά του συνολικά, αξιολογώντας την χωρίς προκαταλήψεις. Δεν ξέρω αν αυτό οφείλεται αποκλειστικά στην απόσταση του χρόνου, που μας επιτρέπει να βλέπουμε καθαρότερα τα πράγματα. Ο,τιδήποτε όμως κι αν συμβαίνει, το αναμφισβήτητο [τούτο] γεγονός δεν μπορεί παρά να λογαριασθεί ως σημαντική κατάκτηση για τα γράμματά μας. Και ανάμεσα στις εργασίες αυτές, έρχεται τώρα να καταλάβει εντελώς ξεχωριστή θέση η μελέτη του Κ. Θ. Δημαρά, Κωστής Παλαμάς, που κυκλοφόρησε πριν από λίγες μέρες. Τη μελέτη αυτή την περιμέναμε από καιρό. Δυο ήταν οι λόγοι που συνέτειναν σ' αυτό: η προσωπικότητα του κριτικού και η εξοικείωσή του με το θέμα.

Ο συγγραφέας του Δοκιμίου για την ποίηση έχει το εξαιρετικό για έναν κριτικό χάρισμα να αποκτά από την πρώτη στιγμή την εμπιστοσύνη του αναγνώστη. Ίσως, γιατί αυτός ο τελευταίος τον βλέπει να πατάει πάντα σε στέρεο έδαφος. Κάθε τι που βγαίνει από την πένα του, είτε για ευρύτερη μελέτη πρόκειται είτε για σύντομο κριτικό άρθρο, έχει τη σφραγίδα μιας προσωπικής και οργανωμένης σκέψης. Η οργάνωση αυτή του επιτρέπει να συνδυάζει την ευρύτητα της ματιάς και την ευαισθησία του λογοτέχνη, με το σύστημα και την ευσυνειδησία του επιστήμονα. Η κριτική για τον Δημαρά δεν αποτελεί ερασιτεχνική απασχόληση, αλλά υπεύθυνο λειτούργημα. Αυτό άλλωστε είναι που σε κάνει, ακόμα κι όταν συμβεί να διαφωνήσεις μαζί του – και πρέπει να ομολογήσω πως προσωπικά τουλάχιστον σπάνια μου δίνονται παρόμοιες ευκαιρίες – να ξαναβάξεις σε δοκιμασία τις ίδιες σου τις αντιλήψεις, για να βεβαιωθείς ότι δεν έχεις πέσει έξω.

Εκτός όμως αυτού υπάρχει και η μεγάλη εξοικείωσις με το θέμα.

Οι σκόρπιες μελέτες και τα άρθρα που δημοσίευσε κατά καιρούς ο Δημαράς, έδειχναν ότι το πρόβλημα της παλαμικής δημιουργίας δεν είχε παύσει ποτέ να τον απασχολεί. Και φέτος ακόμη, στη σειρά των μαθημάτων του «Αθηναίου», πήρε για αντικείμενο το έργο του ποιητή της Ασάλευτης ζωής. Παράλληλα, κάποιες παρατηρήσεις που εύρισκαν θέση στις αποσπασματικές για τον ποιητή και μελετητή Παλαμά εργασίες του, έδειχναν ότι τον έβλεπε από μια εντελώς καινούργια σκοπιά. Κάτι που επαληθεύθηκε με την παρούσα μονογραφία του. Βέβαια, η μελέτη του δεν αποτελεί συνολική θεώρηση του παλαμικού έργου. Αντιμετωπίζει όμως ένα από τα βασικότερα, αν όχι το βασικότερο πρόβλημα, από όσα μπορούν να προκύψουν από τη σπουδή ενός τέτοιου σημαντικού ανθρώπου των γραμμάτων. Ο Δημαράς έρχεται να μελετήσει τις μυστικές πηγές της έμπνευσής του και τις πηγές που τον οδήγησαν στην δημιουργία. Πρόκειται δηλαδή για μια εισαγωγή στο παλαμικό έργο – την πιο αξιόλογη και ολοκληρωμένη, ίσως, που διαθέτουμε.

Ξεκινά από μια βασική παρατήρηση που του δίνει τη δυνατότητα να συλλάβει την ουσία και να τοποθετηθεί στο κέντρο της παλαμικής δημιουργίας. Το ρόλο που ο ρυθμός, όχι μονάχα [ως] εσωτερική μουσική διάθεση αλλά και ως πραγμάτωση στο τελειωμένο ποίημα, διαδραματίζει σε τούτο το έργο, με τη σημασία που του αποδίδει ο ποιητής. Εννοείται πως οι δρόμοι από τους οποίους κανείς φθάνει στη δημιουργία είναι άπειροι. Όμως, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να υπάρχει κάποιος που χωρίς να μπορεί να θεωρηθεί μοναδικός είναι εντούτοις ο κυριότερος. Και τον δρόμο αυτόν τον ανοίγει στον Παλαμά η αίσθηση του ρυθμού. Του είναι κάτι το ενδιάθετο, τόσο βαθιά δεμένο με την προσωπικότητά του, ώστε στην ανέλιξή του θα βοηθήσει στο σχηματισμό της ίδιας του της βιοθεωρίας.

Ο ρυθμός, που αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα γύρω από τον οποίο θα κρυσταλλωθεί το παλαμικό ποίημα, εξηγώντας και τον απεγνωσμένο αγώνα που διεξάγει ο ποιητής για την τελείωση της μορφής, εμφανίζεται εδώ ως δυαδικός – με τη μορφή της θέσης και της αντίθεσης. Ο δυαδισμός αυτός στην πραγματικότητα δεν εκφράζει παρά το διχασμό της ίδιας της προσωπικότητας του ποιητή, και αποτελεί το ουσιαστικότερο ίσως γνώρισμά της. Το ξεπέρασμα αυτής της αντίφασης, που επιτυγχάνεται όχι με την διαγραφή των αντιθέτων αλλά με την σύνθεσή τους, δεν θα επιτρέψει μονάχα στον ποιητή να αποφύγει την αυτοκαταστροφή του ως υπαρκτής, αλλά και να ολοκληρώσει την δημιουργία του. Από εκεί και πέρα, η εξέλιξή του παρέμεινε μέσα στη γραμμή των κανόνων της ποιητικής του, κάτι που υπονοεί ότι η άρση του διχασμού

του Παλαμά υπήρξε γόνιμη γιατί προέκυψε ως διέξοδος της ίδιας της τελειωμένης τέχνης του – αυτής που ο ρυθμός αποτελεί το βασικό της στοιχείο.

Το «σχήμα» αυτό της ψυχολογικής και αισθητικής ανέλιξης του Παλαμά, το θεμελιώνει και το [εξάγει] ο κριτικός αποκλειστικά και μόνον από τη μελέτη του ποιητικού έργου του, προσφεύγοντας ωστόσο, όπου η ανάγκη το επιβάλλει, στα μελετήματα αλλά και στις μαρτυρίες του. Ξεκινώντας από το έργο λοιπόν, και διαμέσου του έργου, φθάνει στην προσωπικότητα του δημιουργού. Κατόπιν όμως, για να επιβεβαιώσει τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε, ακολουθεί τον αντίστροφο δρόμο. Στέκεται στα καθέκαστα της ζωής του Παλαμά, η μελέτη των οποίων του επιτρέπει να διαπιστώσει το ορθό της πορείας που ακολούθησε. Τέλος, για την πρακτική δοκιμασία της όλης του θεωρίας, προβαίνει στην ανάλυση του Δωδεκάλογου του γύφτου, βλέποντας στο πρόσωπο του γύφτου τον ίδιο τον ποιητή που «αφηγείται τα πάθη του και περιγράφει τη λύτρωσή του».

Πρόκειται, όπως είπαμε, για μια εντελώς καινούρια ερμηνεία, η πειστικότης της οποίας προγραμματίζει την αξία της όλης εργασίας. Το έργο ενός αληθινού ποιητή, βέβαια, μπορεί να δεχτεί τις πιο διαφορετικές ερμηνείες. Η κάθε μια από τις ερμηνείες αυτές περικλείνει τη δικιά της αλήθεια. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι είναι αδύνατη η αξιολόγησή της. Γιατί με την κριτική συμβαίνει ό,τι και με τη φιλοσοφία. Η αξία της ερμηνείας ενός έργου τέχνης, όπως ακριβώς και μιας κοσμοθεωρίας, κρίνεται από την δυνατότητά της να εξηγή όσον το δυνατόν περισσότερα φαινόμενα, με τις λιγότερες δυνατές αντιφάσεις. Από την πλευρά ετούτη, αντιμετωπίζοντας τη νέα μελέτη του Κ. Θ. Δημαρά που φαίνεται να ανήκει σ' ένα ευρύτερο κύκλο παρόμοιων μελετών του για τους παλαιότερους ποιητές μας (Κάλβος και Καβάφης), θα πρέπει να ομολογήσουμε πως αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική συμβολή στη μελέτη του παλαμικού έργου, που κανένας από τους αυριανούς μελετητές του δεν θα έχει την δυνατότητα να την αγνοήσει.

[1947, 1948]

Κωστής Παλαμάς

ΧΡΥΣΑ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥΔΗ

Τρία κείμενα

«Η κωμωδία της Τέχνης»

Ο μόνος τρόπος ήταν να περάσει τον τόπο. Μετά ένα παλιό ραδιόφωνο παγκοσμίου λήψεως μιλά γλώσσες ακατάπαυστες. Φορούσε μαβί φακούς επαφής με μαύρα θαμμένα μαλλιά το πάλαι ποτέ καστανόχρυσο κορίτσι. Σχεδόν δεν την αναγνώρισε. Καθώς την κοίταζε που χανόταν “Η γκόμενα της ΕΡΤ” είπε ένας που την προσπέρασε. Στο δρόμο για το πατρικό, χαμηλά μια μουσική του Όφενμπαχ και ο χειμώνας του Βιβάλντι.

Όλα αυτά είναι προφάσεις.

Στο βάθος, ένα βιολί σαλεύει το κλάμα. Έμεινε εκεί, να την τραβά από την ασφάλτο, να τη χαράζει σε μάρμαρο, να πεθαίνει από μαλάρια.

Σκαλιστό κερί τί μου φέγγεις;

Η ώρα πήγε 12.30, η Ελληνική ποίηση ανδολογημένη σε τόμους, η μόνη αλήθεια «Συνήχαμεν, ότι ώφθη», της απέκρυψε ότι διέκοψε τη θεραπεία, “θέλω να φύγω... να φύγω...” της έλεγε, “δεν είναι ζωή”. “Όταν το μάθει, θέλω να χαρείς, να χαρείς, αυτό θέλω από εσένα, να χαρείς γιατί θα γλυτώσω”.

Από τις εφημερίδες έμαθε ότι ο κήπος της ξεράθηκε, αρχόντισσα κυρά μου, ζεστή μου, κυρά Ροδαλίνα μου «γυναίκα πόντο πόντο ανοιγμένη».

Εκείνο το Σάββατο, κυοφορούμε... «κινδύνους» πρόσδεσε.

Πέθανε από σπαθί, τώρα αγγώνεται ακούγοντας άχαρες ειδήσεις και τραγούδια, εσπρέσσο παιδιά ή φραπέ;

Από το μικρό παράθυρο βλέπει τον λίγο ουρανό, η πόλη μακριά, οι τοίχοι του στρατοπέδου, σκοποί, αδέσποτα και τα χαμένα λεωφορεία.

Πρωτοδημοσίευση από το υπό έκδοση βιβλίο “Η φτερούγα του αίματος”

Το λουλούδι λέγεται υπομονή

Χριστούγεννα και το τηλέφωνο νεκρό, αφού έτσι επέλεξες, μία απόρρητη ανέφικτη ζωή, ο τίτλος του τέλους γράφθηκε στη Νταμούχαρη, πλάι στο πέλαγος, ένα άσπρο σεντόνι απλωμένο ανεμίζει ένα τίποτα, «σεντόνι λευκό χειρουργείου σκεπάζει τ' ανήσυχα χέρια», δέλω να περπατήσω στον ασημόδρομο της θάλασσας όπως ο Χριστός, φτερά χαντακωμένα στο ντουλάπι, τίμιο ξύλο τρίζει από καημό, παρά φύσει έδρες και εμφυτεύσεις ουρητήρων, στην εντατική παραληρούσε για το μίσος και τον φανατισμό στον εμφύλιο, ο επικεφαλής στρατιώτης στοιχειάρχης και σκοπευτής των μεγαλύτερων όλμων, θα ζήσουμε, θα πεδάνουμε ανείδωτοι χωρίς βαρυσήμαντη υπογραφή, “ν’ ανέβω είπε στην τάρατσα και να πέσω”, άραγε πριν από πόσα χρόνια γράφθηκε η Ερωτική πρόβα του Δημήτρη Λάγιου, τότε ήταν που πέθανε, – όμως στον Χρήστο δεν πήγα – δυο βήματα το χωριό του, να του ανάψω ένα κεράκι στο κοιμητήριο, τη μπομπονιέρα την έριξα μέσα στον τάφο για το αντίο, έτσι ανεξήγητα, όλοι γεννιόμαστε αράγιστοι και απελέκητοι, μου χτίζουν τη θέα του βουνού με μία πολυκατοικία, Ηνίοχε σ’ αγαπώ, ο πατέρας με παρακάλεσε να φέρω από το υπόγειο μία μεγάλη ανδισμένη γλάστρα, “το λουλούδι λέγεται υπομονή και ανδίζει μόνο τα Χριστούγεννα, χρόνια το περιποιούμαι για εσένα” μου είπε, “για τη γιορτή σου”, κάτι μεγάλα κόκκινα λουλούδια που κρέμονται σαν καμπανούλες, πόσο πεδύμησα ν’ ακούσω ένα κομμάτι της Σαιν Σανς, θα γυρίσω σε μία εβδομάδα τους είπα και πέρασαν 3 μήνες, μου απέκρυψαν την αλήθεια, τουλάχιστον ζει μετά από 35 χρόνια με βοή και ιλιγγούς επάνω στο μαδέρι, άναψα ένα κεριό σαν λαμπερό κόκκινο μικρό κουκουνάρι την παραμονή και ανήμερα, η γραμμή της ζωής στην παλάμη μου είναι μικρή, μην εμπιστεύεστε κανέναν που δεν μπορεί να συγκρατήσει τη γλώσσα του όταν οργίζεται, αυτό σημαίνει λένε ότι δεν μπορεί να συγκρατήσει τα πάθη του, τώρα όμως η γαλήνη και η ταπεινοφροσύνη ήρθε με μελλούμενους θάνατους.

«Ίδρεια αγάπης»

Άσπρο γιασεμί και νύχτα, γράφει μόνο τη νύχτα, όταν πέσει η σιωπή, απόψε όμως τη συντροφεύουν τα γέλια των φοιτητών από τον τρίτο όροφο, η Μαρία μετά από δύο μαστεκτομές, έμαθα ότι δεν είναι καλά, «Το πεθαμένο λικέρ» στέκεται αδιάβαστο, τηλεφώνησε σ' έναν τα Χριστούγεννα, πόσα χρόνια άραγε να πέρασαν από εκείνη την καταραμένη Τσικνοπέμπτη «μιαν άγκυρα η ζωή μου κάποτε ζητιάνεψε, το βάθος του έρωτά της να συλλάβει», άσπρες στρογγυλές πέτρες και πέλαγος, η γδαρμένη σμέρνα, το άρωμα από τις ποτισμένες γαρδένιες – το λουλούδι που αγαπούσε, και η διαμαντένια παραλία, το πιο όμορφο σημείο επάνω σου είναι ο αφαλός σου της έλεγε, τώρα θα ζητά απαγορευμένα τσιγάρα, αλκοόλ και εβένινα δέρματα, «άναψα τσιγάρο με τα ρούχα σου», δεν θα ενδημεί πουθενά, παρά μόνο επάνω στις θηλές της που τον τρέλαιναν, τα σκαλιά του παραδείσου ανεβαίνω απόψε, γυμνή, μέσα από αντοχές ανεξήγητες και μόνο η θύμηση της λάμπας που φώτιζε τη χιονοθύελλα μου φθάνει, χόρευε κι έτρωγε χιόνι, όπως σε ευγνωμονώ που υπάρχουν, «ζω για να σ' αγαπώ», είσαι αποσπερίτης και μαζί αυγερινός, τόση ευτυχία η Φρύνη πώς την αντέχει, μέσα σε τόση μοναξιά, τα πιο απλά πράγματα ανάβουν τον πυρσό της θηλυκότητας, είμαι εδώ και θα είμαι «Ίδρεια της αγάπης, κάπου ανάμεσα στο ροκ και στο χαμένο πια παιχνίδι των αγίων», ανεξίτηλη η σφραγίδα, ο έβενος του καθαρού μου πηγαδιού, αν κοιτάξω τώρα, ξεφυτρώνουν κρόκοι, υάκινθοι, πράσινο ηλιόλουστο, το αηδόνι στο ρέμα, ο κούκος στο Νέστο, τα μικρά αρνιά του Απριλίου, μίλησα με τ' άστρα αγάπη μου, με είπαν Αρετούσα, σπαδί στην εσπέρα, καληνύχτα ανεξίτηλο φως στα μάτια μου, ανεξίτηλο πάθος, αφού ζωή δεν υπάρχει άλλη, παρά μόνο μέσα από το άσπρο χαρτί.

«Δεν ζούμε με ό,τι έχουμε, αλλά μ' αυτό που λείπει».

Μικρά περιστατικά ζωής θα μου πεις, μικρές επιπλοκές καθημερινών θανάτων αλλά η χωρίστρα του κοριτσιού, δεν ξεμερώνεται πια στους γιατρούς.

Είναι μια εκούσια στροφή για άλγους, που ενδημεί στη θλίψη σας, γιατί όλοι γεννιόμαστε τυφλοί.

«Μην ομιλείτε εις τον οδηγόν» παρά μόνον όσοι αγαπάτε.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΒΛΑΧΜΠΙΕΗΣ

Η Ρεβάνς

Με το Μιχάλη και τη Νίτσα γνωρίζονταν ο Θανάσης απ' τα νεανικά τους χρόνια. Η ξαδέλφη του, η Κατίνα, σύστησε μόνο τη γυναίκα του, τη Χρύσα. Για τη δική του ζωή, όσα χρόνια έλειπε, η Κατίνα από περηφάνια που ο ξαδελφός της είχε προκόψει στα ξένα, τους ενημέρωνε και περισσότερο τη Νίτσα για την κάθε επιτυχία του. Έτσι απόψε, στη γιορτή των γενεθλίων της, η Κατίνα τους αντάμωσε έπειτα από είκοσι ολόκληρα χρόνια.

Η Κατίνα με τη Νίτσα ήταν φίλες από μικρά κοριτσάκια. Ο Θανάσης με τους τέσσερους φίλους του ήταν δεμένος ο ένας με τον άλλο όπως οι σπόροι μέσα στο Ρόδι. Θυμήθηκε ο Θανάσης τα χρόνια εκείνα κι ένας αναστεναγμός βγήκε απ' τα σπλάγχνα του. Ήταν φτωχόπαιδα κι ο καθένας προσπαθούσε μόνος του να λύσει το οικονομικό του πρόβλημα. Όταν τις Κυριακές δέλαν να πάνε με ντάμες σε χορευτικό κέντρο, μετρούσαν πρώτα το χαρτζιλίκι τους κι αφού βεβαιωνόταν πως το ποσό τους επέτρεπε, πήγαιναν, αλλιώς τη βγάζανε σόλο στον καφενέ του Νάκου. Πίναν το ουζάκι τους και στριφογύριζαν στις πενιές του ρεμπέτικου.

Ήταν μια παρέα ξένοιαστη κι ανέμελη, που τρυγούσε τη χαρά απ' τη ζωή με πολύ απλά και φτωχά μέσα. Είχαν όμως τα νιάτα τους, είχαν την αγνή κι άδολη ψυχή τους και ποτέ δεν παρεξηγιόταν μεταξύ τους. Έλεγαν ανέκδοτα, κάναν φάρσες μα η αδωότητα σφράγιζε την κάθε τους πράξη. Αυτός ήταν το αλατοπίπερο της παρέας, είχε το χάρισμα της ετοιμολογίας και πάντα, σε κάθε περίπτωση, πέταγε και το ανάλογο καλαμπούρι και γελούσαν. Εκείνη που γέλαγε περισσότερο με τ' αστεία του ήταν η Νίτσα. Πάντα κοίταζε, όταν πηγαίναν στο κέντρο, να κάθεται δίπλα του κι έφτανε ένα νεύμα του, για να πεταχτεί όρδια, έτοιμη να χορέψει μαζί του. Όλα αυτά όμως γίνονταν άδολα, χωρίς την παραμικρή υστεροβουλία, γι' αυτό και η παρέα δεν έδινε σημασία και προεκτάσεις στου καθενός το φέρσιμο.

Τα μάτια όμως της Νίτσας μερικές φορές του μιλούσαν. Η Νίτσα είχε πολύ μεγάλα μάτια και βλεφαρίδες σαν ανοιχτή βεντάλια κι ήταν γαλανά σαν τα δικά του. Αυτός όμως δεν μπορούσε να καταλάβει τη

γλώσσα τους. Κάτι ξεχώριζε κάτι σαν χαίδεμα, σαν κάλεσμα, μα δεν μπορούσε να το διευκρινίσει, γιατί δεν μπορούσε ν' αντέξει τη ματιά της. Ήταν σα να κοίταζε τον ήλιο. Κείνα τα χρόνια τα είχε κάνει κλειστή κατάθεση στην τράπεζα της καρδιάς του κι ό,τι κι αν πέρασε, ό,τι κι αν έζησε, ποτέ δεν έκανε την παραμικρή ανάληψη. Απόψε, χωρίς να το θέλει, η ανάληψη ήρθε από μόνη της.

Τον Μιχάλη στην παρέα τους τον είχε φέρει ο Θόδωρος. Ήταν μακρινός του ξάδελφος. Ο Μιχάλης είχε μια μοτοσυκλέτα, πενταμισάρα με διαφορετικό κι όλο γι' αυτή μιλούσε στη συντροφιά. Τους υποσχέθηκε, μάλιστα, να τους κάνει όλους από μια βόλτα. Όλοι ενθουσιάστηκαν, μόνο αυτός ένωσε μέσα του, κάτι σαν δαγκωματιά σκύλου. Την πρώτη βόλτα ο Μιχάλης την είχε τάξει στη Νίτσα, όπως και τον πρώτο χορό τον χόρεψε μαζί της. Όλοι είχαν φύγει από το κέντρο χαρούμενοι, εκτός απ' τον ίδιο.

Με το Μιχάλη στην παρέα είχε λυθεί και το οικονομικό τους πρόβλημα. Δε θα χρειαζόταν, από δω και πέρα, να μετρούν το χαρτζιλίκι τους. Αφού έδινε ο καθένας ό,τι είχε, όλα τ' άλλα τα συμπλήρωνε ο Μιχάλης. Ο Θανάσης ένωθε μέρα με τη μέρα τη σκιά του Μιχάλη βαριά να πέφτει πάνω του. Στο κέντρο τώρα, όποτε πήγαιναν, η Νίτσα πάντα τύχαινε να κάθεται δίπλα στο Μιχάλη κι ό,τι κι αν έλεγε ο Μιχάλης, ακόμα και κοτσάνα, άρχιζε πρώτη τα γέλια και σταμάταγε τελευταία. Μια φορά καμώθηκε, πως ήταν κουρασμένη και δε χόρεψε μαζί του. Μετά από λίγο όμως, όταν τη ζήτησε ο Μιχάλης, η κούραση είχε ξεχαστεί.

Ο Θανάσης έκρυβε αυτόν τον μεγάλο του πόνο και τον άφηγε μόνολεύθερο να ξεχύνεται μέσα στους πίνακες, που ζωγράφιζε. Εκεί το αίμα απ' την πληγωμένη καρδιά του πηδούσε και πιτσιλιζε τις ζωγραφιές του. Τί να έλεγε στους άλλους! Πώς να τους εξηγούσε, εκείνα τα λόγια των ματιών της Νίτσας, που γινόταν σκάλες κι ανέβαζαν την ψυχή του στον παράδεισο! Ή για μερικά μικρά όνειρα, που γεννήθηκαν και έμειναν πεντάρφανα! Όλα τα υπόμενε ο Θανάσης, εκείνο που τον τσάκιζε και του ήταν ανυπόφορο, ήταν το ειρωνικό βλέμμα του Μιχάλη. Ήταν ο νικητής και τόξερε. Τα μάτια της Νίτσας είχαν υπογράψει τη δική του ήττα.

Μια μέρα που έλειπε ο Θόδωρος, είπε ο Θανάσης στους άλλους τρεις φίλους του, πως ήταν υποτιμητικό να δέχονται να τους πληρώνει το λογαριασμό ο Μιχάλης. Όταν δεν είχαν χρήματα, καλύτερα να μη πήγαιναν στο κέντρο. Δεν τον άκουσαν κι αυτός δεν επέμενε περισσότερο. Φοβόταν μη νομίσουν πως τά'λεγε από ζήλια. Δεν ήταν όμως από ζήλια, ήταν από περηφάνια. Δεν μπορούσε να ανεχτεί τη συντροφιά τους, έτσι όπως είχε καταντήσει. Ο Μιχάλης έδινε τις παραγγελίες στο

κέντρο, στο Μιχάλη τα γκαρσόνια φέρναν το λογαριασμό, ό,τι ήθελαν τα κορίτσια της παρέας το ζητούσαν από το Μιχάλη. Αυτοί είχαν μπει στο περιθώριο, είχαν εξαφανιστεί. Στο τραπέζι ήταν μόνο ο Μιχάλης και γινόταν πάντα ό,τι ήθελε ο Μιχάλης.

Όλα αυτά που ζούσε τον προβληματίζαν και κάποτε του φέρανε στο νου τα λόγια του συγχωρεμένου πατέρα του. “Παιδί μου στον κόσμο πάντα γίνεται αυτό που θέλουν οι πλούσιοι. Οι φτωχοί είναι αδύναμοι, είναι και διαιρεμένοι. Μόνο αν ενωθούνε θα μπορέσει να περάσει κι ο δικός τους ο λόγος”. Ήταν ακόμα παιδί τότε και δεν μπορούσε να καταλάβει το νόημά τους. Η εικόνα του Μιχάλη, που γινόταν ό,τι ήθελε, του φανέρωνε αυτή την αλήθεια. Κι ακόμα πως οι φτωχοί δεν είναι ενωμένοι. Αν τον άκουγαν οι άλλοι τρεις φίλοι του ό,τι τους είπε και δεν πήγαιναν στο κέντρο, θα είχαν κρατήσει ολοκάθαρη και αψεγάδιαστη την περηφάνια τους. Χωρίς να το καταλαβαίνουν, είχαν καταντήσει όλοι τους τσιράκια του Μιχάλη. Ο λόγος του είχε γίνει νόμος και κανένας δεν μπορούσε να του φέρει αντίρρηση.

Αυτόν τον ξεπεσμό ο Θανάσης δεν μπορούσε να τον αντέξει και αναζήτησε καινούριες παρέες, συναστράφηκε με διάφορους νέους της ηλικίας του και στο τέλος βρήκε αυτό που ζητούσε. Μπήκε στην οργάνωση και βρήκαν διέξοδο οι σκέψεις και τα ερωτήματα που τον βασάνιζαν. Μέσα εκεί ήρθε σ’ επαφή με διάφορους ανθρώπους, γνώρισε απλούς ανθρώπους, γνώρισε μορφωμένους, πλήθαιναν οι γνώσεις του, άνοιξαν οι πόρτες του κόσμου.

Βλέπει το Μιχάλη, που κάθεται απέναντί του με τη Νίτσα και τούρχεται στο μυαλό η τελευταία τους συζήτηση. “Εσύ πολλά ξέρεις, πολλά μιλάς”, τούπε τάχα σε συμβουλευτικό τόνο. “Πρόσεξε μη φας, κάποια μέρα, το κεφάλι σου”.

Και θα το έτρωγε, αν δεν είχε φύγει. Ευτυχώς τον ειδοποίησαν πως κινδύνευε και το ’σκασε στη Γερμανία. Η πατρίδα είχε γίνει εχθρική. Δεν μπορούσε να γυρίσει πίσω. Οι συνταγματάρχες τον είχαν περάσει στον μαυροπίνακα. Η Κατίνα ήταν το παράθυρο, απ’ όπου έβλεπε ο Θανάσης και μάθαινε, για τους συγγενείς και φίλους και στην Κατίνα μολογούσε τον βίο του στα ξένα. Έτσι από γράμμα της Κατίνας έμαθε πως η Νίτσα κι ο Μιχάλης είχαν παντρευτεί κι αργότερα πάλι έμαθε πως ο Μιχάλης είχε ξεπέσει οικονομικά και το είχε ρίξει στο πιωτό. Η Κατίνα φρόντιζε παράλληλα, να μαθαίνει και η Νίτσα πως ο Θανάσης παντρεύτηκε, πως είχε αποκτήσει δύο αγόρια κι ακόμα πως ο Θανάσης ήταν ταλέντο. Εκεί, στη Γερμανία, εξελίχθηκε σ’ έναν αξιόλογο ζωγράφο. Τον πίνακα, που της είχε στείλει, τον έδειχνε η Κατίνα σ’ όλους με μεγάλη περηφάνια.

- Λοιπόν, πως τα περνάτε εσείς εδώ; τους ρώτησε η Κατίνα, που

λευτερώθηκε κάποια στιγμή από τις υποχρεώσεις της οικοδέσποινας κι ήρθε και κάθισε κοντά τους.

- Καλά, απάντησαν μ' ένα στόμα.

Κι ήταν το “καλά” πικρή ανάμνηση, για την προγενέστερη ζωή τους. Μοιάζαν σα να γύρισαν απ' τα νεκροταφεία, που μόλις είχαν ξεθάψει τα νεκρά νεανικά τους όνειρα. Μόνο η Χρύσα δε συμμεριζόταν τη βαριά και πένδυμη ατμόσφαιρα, που επικρατούσε γύρω της. Αυτή ήταν έξω από το μνημόσυνο.

Η Κατίνα πήρε τη Χρύσα απ' το χέρι.

- Έλα, της είπε, να σε συστήσω σε μια θραυμάστριά σου. Και πριν απομακρυνθούν συμπλήρωσε, απευθυνόμενη στη Νίτσα: Η Χρύσα είναι ποιήτρια, γράφει ωραία ποιήματα.

- Γράφει η γυναίκα σου ποιήματα; τον ρώτησε.

- Ναι, έχει εκδώσει τρεις συλλογές.

- Ωραία, έκανε η Νίτσα και σώπασε.

Ο Μιχάλης ούτε που μίλησε. Είχε δίπλα του ένα μπουκάλι ούισκι και συνέχεια γέμιζε το ποτήρι του. Ο πρωτινός Μιχάλης, εκείνο το φαντασμένο πλουσιόπαιδο είχε εξαφανιστεί. Ρυτίδες γέμισε το πρόσωπό του κι ένας βήχας κάθε τόσο τράνταζε το στήθος του.

- Μην πίνεις άλλο, τον παρατήρησε η Νίτσα.

Εκείνος ούτε που της έδωσε σημασία. Σήκωσε το ποτήρι και τ' άδειασε μονορούφι.

- Του τ' απαγόρευσε ο γιατρός μα δεν τον ακούει.

- Καλά κάνω, της έκοψε άγρια ο Μιχάλης. Αρχισες κι εδώ τα παράπονά σου; Αλλά ξέχασα εσείς είστε παλιοί φίλοι κι απ' τα λόγια του έσταζε ειρωνεία και φαρμάκι.

Η ατμόσφαιρα είχε ηλεκτριστεί. Η Νίτσα μόνο που δε δάκρυσε. Κι αυτός όμως δεν αισθανόταν άνετα. Φαινόταν πως ο Μιχάλης και η Νίτσα έκρυβαν μέσα τους απωθημένα, που έφτανε μια λέξη, για να εκραγούν και να τα βγάλουν όπως το ηφαίστειο τη λάβα.

- Εσείς έχετε παιδιά; τους ρώτησε έτσι αδέξια ο Θανάσης, για να σπάσει τη βουβαμάρα τους.

Η ερώτηση έμοιαζε με μολύβι, που τους βούλιαζε περισσότερο στη σιωπή.

- Όχι, δεν κάναμε, είπε αμήχανα, έπειτα από αρκετή ώρα η Νίτσα.

- Ανάκριση μας κάνεις κύριε Θανάση; Και θα περιμένεις να σου πούμε και ποιος φταίει! Του είπε ο Μιχάλης με ύφος ανθρώπου μεδυσμένου.

- Όχι, όχι δε δέλω, δεν ξέρω πως μου 'ρθε και ρώτησα, με συγχωρείτε.

- Α, είπα κι εγώ, έκανε ο Μιχάλης κι άδειασε πάλι το ποτήρι του.

- Πάμε να φύγουμε Μιχάλη, τον παρακάλεσε η Νίτσα.

Αυτός ούτε που την άκουσε. Όταν μεθούσε μεταμορφωνόταν πάλι στο πλουσιόπαιδο, που πάντα γίνονταν ό,τι ήθελε.

- Θανάση, πήγαινε να μου φέρεις ένα μπουκάλι ουίσκι, τον διέταξε, θέλω να πιω ώσπου να μεθύσω.

Πήρε το ποτήρι, το χέρι του έτρεμε, το μισό κατάφερε και το ήπιε, το άλλο μισό χύθηκε πάνω του.

- Μα είσαι μεθυσμένος, πάμε να φύγουμε, τον ξαναπαρακάλεσε η Νίτσα.

Ο Θανάσης σηκώθηκε, να πάει να φέρει το ουίσκι.

- Όχι, μη τον ακούς, του είπε η Νίτσα, πρέπει να φύγουμε. Φαινόταν καταντροπιασμένη, κάτι ενοχές την είχαν αναστατώσει.

Ευτυχώς γύρισε η Κατίνα και βρήκε αποκούμπι πάνω της.

- Κατίνα, πέστου και συ ότι δεν πρέπει να πιει άλλο, πέστου πως πρέπει να φύγουμε.

Η Κατίνα έπιασε το Μιχάλη απ' το μπράτσο.

- Έλα, Μιχάλη, πάμε στον μπουφέ, να σε κεράσω εγώ ένα ουίσκι, του είπε και τον παρέσυρε μαζί της. Η Νίτσα του είπε βιαστικά μια καληνύχτα και τους ακολούθησε.

Φύγαν σα τα σύννεφα, που κάποιος βοριάς φύσηξε και τα έδιωξε. Τέτοιο ξεπεσμό δεν τον περίμενε απ' το Μιχάλη, και η Νίτσα όσο κι αν προσπάδαγε να κρύψει την πίκρα της, αυτή είχε σφραγίσει το κάποτε ωραίο της πρόσωπο.

Όλα αυτά τον είχαν αναστατώσει. Η Κατίνα γύρισε και κάρφισε δίπλα του.

- Απόψε το φχαριστήθηκε η ψυχή μου. Πήρα τη ρεβάνς μου.

- Για ποιό πράγμα; Τη ρώτησε ο Θανάσης.

- Μην κάνεις πως δεν καταλαβαίνεις. Εγώ της τό 'πα πολλές φορές, πως θα το μετάνιωνε, πως οι καιροί αλλάζουν, ξέρω πως αγαπάς το Θανάση, μη τον αφήνεις. Αλλά δεν άκουσε εμένα, άκουσε την παραδόπιστη τη μάνα της, που την έσπρωχνε να πηγαίνει με το Μιχάλη. Βλέπεις ήταν πλούσιος, εσένα δεν σε ήθελε για γαμπρό της. Απόψε τα λόγια μου πήραν μορφή, έγιναν εφιάλτης, τα είδε η φιλενάδα μου και τρόμαξε. Αν είχε πάρει το Μιχάλη από έρωτα, αν τον αγαπούσε, θα τη λυπόμουν, τώρα όμως όχι.

- Μα αυτή έδειχνε πως ήταν ερωτευμένη μαζί του!

- Έπαιζε θέατρο. Όλα μου τα έλεγε η Νίτσα.

- Και γιατί δε μου τα έλεγες τότε;

- Με είχε ξορκίσει να μη σου φανερώσω την αλήθεια. Μ' έβαλε να ορκιστώ στη ζωή της μάνας μου.

Αδελά του αναποδογύρισε το χρόνο κι έφερε πάλι στα μάτια του

την εποχή εκείνη. Τότε που σα ψωμί λιανίζονταν η ψυχή του από το φέρσιμο της Νίτσας. Τότε που ο Μιχάλης πέρναγε με τη μηχανάρα, από μπροστά του, έχοντας τη Νίτσα στο πίσω κάθισμα. Έπαιζε λέει θέατρο. Δεν ήξερε αν θα έπρεπε να χαρεί ή να στεναχωρηθεί, για την κατάντια της. Η Κατίνα, πάντως ήταν ευχαριστημένη.

Πήρε τη Χρύσα κι έφυγε, με την απόφαση, να μη τους τύχει άλλη τέτοια συνάντηση.

*Γιώργος Βασιλάκος, κοπέλα καδιστή, 1957.
Χαλκογραφία, 32x20 εκ.*

ΙΩΑΝΝΑ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Κυριακή πρωί

Είναι μια από τις ηλιόλουστες εκείνες Κυριακές που νομίζεις πως είναι σταλμένες κατά παραγγελία, για να ρουφήξουν την ένταση και το κακότροπο όλης της εβδομάδας. Τρυπώνουν οι ακτίδες πρώτα από τα άγουρα λαχανιά φυλλώματα της μουσμουλιάς στο κοινόχρηστο, μετά από τις σκόπιμα μισάνοιχτες γρίλιες των παντζουριών. Κολλάν πολύχρωμες αναλυόμενες βεντουζίτσες στον τοίχο του δωματίου, μετατρέποντάς τον σε καθολικό βιτρό. Από εκεί, η αντανάκλαση χώνεται ίσια στο μάτι μέσα από τα μπλεγμένα τσίνορα και κάνει όλες τις υπολειπόμενες αισθήσεις να τεντώνονται ηδυπαδώς και να κολυμπούν σε λίμνη μιας τεμπελιάς πανίσχυρης, αφού θα μπορούσε να διαρκέσει για τις επόμενες εικοσιτέσσερις ώρες.

Με πιάνει υπερκινητικότητα σαββατιάτικα, τρέξιμο στην αγορά για τις προμήθειες, καθαριότητα στο σπίτι, μηλόπιτα και τυροπιτάκια οπωσδήποτε. Βγάζω “το σύνδρομο της μαμάς” εξαντλητικά. Το βράδυ, ακόμη χειρότερα, περνώ τη δοκιμασία της μεταμόρφωσης. Αποτινάζω το φακίολι και φοράω τα κρυστάλλινα γοβάκια μέχρι πρωίας, μ’ ένα και μοναδικό σκοπό: Να καταπονήσω το σώμα όσο πάει την προηγούμενη, ώστε να απολαύσω αυτό το κυριακάτικο μούδιασμα που καταξιώνει την απόλυτη σχέση με την ύλη μου. Λες και τα αγγεία μου δεν είναι αιματοφόρα αλλά ηλεκτροφόρα και τα γαλάζια βολτ βολτάρουν πάνω κάτω, ένα ντομινό στα άκρα, και τελειώνουν με νυγμούς στα δάχτυλα και τους αστραγάλους.

Ο Παναγιώτης σηκώθηκε νωρίτερα. Δε μπαίνω στον κόπο να χαϊδέψω το κενό δίπλα στο κρεβάτι, παρά χώνω τη μύτη βαθιά στο μαξιλάρι του και μυρίζω τον ύπνο του. Δεν ξέρω πώς, αλλά τις Κυριακές ξαναερωτεύομαι όλα τα οικεία. Είναι τσαλακωμένο και ιδρωμένο, ενώ το δικό μου στεγνό, σιδερωμένο. Λες και φιλοξενούσε στο προσκέφαλό του το πρόσωπο της Μέδουσας. Τι όνειρο να’ βλεπε πρωινιάτικα; Μακάρι να’ ταν το δαχτυλάκι μου έστω μέσα σ’ αυτό. Ή ακόμη καλύτερα να’ μουν, λέει, αλυσοδεμένη σ’ ένα βράχο, τέρατα και δράκοι να φυλούσαν την παρδενιά μου, να καλούσα σε βοήθεια, μα ποιος να άκουγε σε κατάρερο νησί εκτός απ’ αυτόν που πρέπει; Και τότε να παρουσιαζόταν ο Παναγιώτης με σπαδί και λεπιδωτή πανοπλία που αφήνει έκθαμβα τα

γυναικεία μάτια στους πολυέδρους τετρακεφάλους. Να κατακόψει τους απαγωγείς και να ελευθερώσει από τα δεσμά τη νωδρή ακόμη Ανδρομέδα... Ονειρό του ή φαντασίωσή μου, έχει κάτι από έρωτα αυτή μου η ακινησία, ο εγκλεισμός, η εγκόλπωση, η κατανόηση που μιλάει στη γλώσσα του φύλου μου, δυστυχώς όμως, όχι και του φίλου μου.

Τον ακούω να ξεροσταλιάζει στο τηλέφωνο από το μέσα δωμάτιο. Δε διακρίνω το διάλογο. Το τηλέφωνο δε χτύπησε, άρα αυτός κάλεσε.

Μα μιλάει με τις ώρες, κάποτε γελάει χαμηλότονα, σέρνει τις λέξεις σαν να αφήγει υπονοούμενα στο συνομιλητή. Με τίποτα δεν πρόκειται για επαγγελματικό τηλεφώνημα. Μου θυμίζει τις κινήσεις εκείνες ξεπλύματος υποχρέωσης που ακολουθούν μετά από ένα καυτό βράδυ μεταξύ αγνώστων, είτε για να δώσουν συνέχεια, είτε για να αποδείξουν την ευγενή ανατροφή των ανδρών εραστών. Κι ο Παναγιώτης μου είναι φύσει αγενής...

Και δεν είναι μόνο αυτό. Περιμένω τηλεφώνημα και από τη μαμά, το καδιερωμένο της Κυριακής, όχι ότι μου λείπει κάτι σημαντικό κάθε φορά. Συνήθως βαριέμαι τις κουβέντες της. Μα τώρα έχω περιέργεια που σκοτώνει να μάθω αν πέτυχε η βαφή που της έκανε η καινούργια κομμώτρια, αν τα λαχανάκια Βρυξελλών δεν ήταν χαλαζοχτυπημένα κι αν ο σκύλος της διπλανής έπαψε να κατουράει στην ελιά μας.

Εγώ φταίω που έβαλα συσκευή και στο άλλο δωμάτιο. Μα κι αυτός θα μπορούσε διακριτικά και καλυμμένα να κατέβει στο περίπτερο και μαζί με το “Βήμα” να πληρώσει και τα βήματα της ασωτίας του. Όχι να μου τα χρεώνει τοκογλυφικά...

Ξαφνικά βροντά η πόρτα του μπάνιου που έκλεισε από το ρεύμα. Τότε ακούω να κατεβάζει εσπευσμένα το τηλέφωνο. Θέλω να ξέρει αυτή τη στιγμή πως δεν είμαι εγώ εκείνη που δημιούργησε το δόρυβο επειδή κατάλαβα κι ενοχλήθηκα, αλλά ο αέρας. Θέλω να πιστεύει ότι δεν παίρνω χαμπάρι από το μπιλιάρδο που παίζει στην πλάτη μου, κι όχι ότι η ανοχή μου του καθαγιαίνει τις αμαρτίες.

“Θα τα πούμε από κοντά αύριο λοιπόν, αρκετή ώρα σε απασχόλησα”, με δυσκολία ακούω να ψελλίζει ανάμεσα στα τινάγματα του χαλιού της συνοίκου του δευτέρου ορόφου. Σκέφτομαι αυτόματα ότι θα ήμουν σίγουρα διατεθειμένη να πληρώσω της Κυρά-Χαρίκλειας το στεγνό καθάρισμα, αρκεί να μ’ άφηγε μια σταλίτσα να ακούσω καθαρά. Όποια απόσταση πάντως και να’ ναι αυτό το “κοντά”, το “αύριο” μου φαίνεται να απέχει εκατό χρόνια από το σήμερα.

Τώρα που τελείωσε, κι άλλη “δουλειά” δεν έχει, θα προσποιηθώ πως κοιμάμαι, μήπως φιλοτιμηθεί να’ ρθει να με ξυπνήσει με φιλάκια στους λοβούς και τον αυχένα. Θυμάται άραγε μετά τα χθεσινά τι αρέσει σ’ εμένα, ή πρόλαβε να εισδύσει και να καλουπωθεί στις νέες ευαρέ-

σκειες; Τον περιμένω καρτερικά, γριπωμένη με σαρανταένα πυρετό. Οι κρόταφοί μου ταμπουροχτυπάνε. Ξεφυλλίζω δυσάρεστα το χρόνο που πιστώνω στα θρωμερά μικρόβια για να κάνουν τον πενθήμερο κύκλο τους μέχρι να ψοφήσουν σε ξινά θυλάκια πορτοκαλιών. Μα αργούν. Όλα εναντίον μου. Βαριά ίωση... Δε σηκώνομαι, οι άρρωστοι πρέπει να ξαπλώνουν.

Οι ξιπόλητες πατούσες του πλαταγίζουν στα μάρμαρα και διαγράφω στο λαβύρινθο του δεξιού μου αυτιού -που ακούει πάντα καλύτερα- την αγωνιώδη τροχιά του μέσα στο σπίτι. Γιατί τόσο ηιασύνη; Είναι η αμηχανία και η έξαψη που άφησε σαν μαύρο καυσαέριο η ισοπεδωτική μπουλντόζα του τηλεφωνήματος. Πνίγομαι στους καπνούς.

Κι αυτή η μάνα μου, γιατί αργεί να πάρει τηλέφωνο; Κάποιος πρέπει να με ξυπνήσει επιτέλους. Κάποιος πρέπει να σκεφτεί ότι υπάρχω κάπου, οπουδήποτε, σ' ένα κρεβάτι τεράστιο για τις διαστάσεις μου, σε μια τσουλήθρα κοντύτερη από τα πόδια μου, σ' ένα σπίτι με γλάστρες απότιστες. Έτσι είμαι κι εγώ, περικοκλάδα απότιστη που η πόα μου έγινε ξερακριασμένος φλοιός από την ανυδρία, και πασκιζώ να τυλιχτώ στα κάγκελα, στο φωτιστικό του μπαλκονιού, να βρω πορεία, να δείξω πως υπάρχω, έστω κάτω από τα βλέμματα, να μπω μέσα στο σπίτι να αισθανθώ ζέστη. Είμαι ολοστρόγγυλη θηλιά, όμως έξω απ' το πλεκτό. Καμία κίνηση. Δεν το βάζω κάτω. Εξακολουθώ ατροφικά να αναρριχώμαι.

Νευρικό κύτταρο με αποφυάδες που γλιστρούν πίσω από τους αδέξιους θορύβους του στην κουζίνα. Για να πιει ένα ποτήρι νερό πρέπει να παίξει μουσική μ' όλους τους τεντζερέδες ο Ζαν Μισέλ Ζαρ.

Χτυπάει ξανά το τηλέφωνο. Θεόσταλτη μελωδία. Εύχομαι να βρω θόσταλτα κρουστά πίσω από την κάψα του. Ας το αφήσω να ξαναχτυπήσει γιατί ο “κοιμισμένος την πρώτη φορά το ακούει μέσα στον ύπνο του”, ...αν χτυπήσει όμως και τρίτη μπορεί να προλάβει να το σηκώσει εκείνος. Και μπορεί αντί για τη μαμά να είναι η “άλλη” και να τον αναγκάσει με νάζι, γάτας να της πάει μπουγάτσα και σοκολατούχο γάλα. Πόσο καιρό έχει αλήθεια να μου τα φέρει;

Πετάγομαι πυροδοτημένη, και με δρασκελιά τεσσάρων μέτρων σαν ψωμολιμασμένος σκύλος που του κουνάνε χοιρομέρι πάνω απ' το κεφάλι, αρπάζω το ακουστικό:

“Παρακαλώ”, απαντώ πολύ νωχελικά και κάπως δυνατά για να περάσει η φωνή στο μέσα δωμάτιο και να γίνω πιστευτή ότι μόλις ξύπνησα. Αλλά το λάθος, με μια ένταση που αρμύζει σε ιαχή ηδονιστικά σπαργανική δεκατετράχρονου κοριτσιού σε συναυλία αγαπημένου του συγκροτήματος. Μικρό το κακό.

Το μεγάλο είναι ότι από την άλλη μεριά λαμβάνω άγνωστη φωνή

γυναικεία, καθόλου νωχελική, τουναντίον αποφασιστική θα έλεγα, μιας γυναίκας ίσως που ξέρει τι θέλει, και αυτό που θέλει το έχει πάντα.

“Τον Παναγιώτη θα 'θελα, είναι εκεί;”, το ύφος επιτακτικό.

Τι οικειότητα κι αυτή, ούτε το επίθετο δε χρησιμοποίησε για να ρίξει στάχτη, τι θράσος Θεέ μου; Μακάρι να 'ναι από εκείνες τις κακόγουστες συμπτώσεις που συμβαίνουν μία ή δύο το πολύ φορές στη ζωή του ανθρώπου, και ταιριάζει το όνομα, αλλά όχι και το πρόσωπο, και να μιλήσουν περίπου είκοσι δεύτερα μέχρι να διαπιστώσουν την παρεξήγηση, κι ας ξεσπάσουν σε γάγχανα μετά, δε με πονά, κι ας ανταλλάξουν έστω μερικές αβρές “συγγνώμες” και “δεν κάνει τίποτε, αλίμονο, ξαναπροσπάθησε”, κι ας ξέρω ότι η ξαδέρφη μου η Κική γνώρισε τον άντρα της από παρόμοια τηλεφωνική παρανόηση. Έστεκα εκεί ξεριζωτη περικοκλάδα με τιναγμένα φύλλα, ακατάλληλη ακόμη και για μεταφύτευση σε έδαφος γονιμότερο.

Θα 'θελα να της απαντήσω ότι ο καλός μου δεν μπορεί να 'ρθει στο τηλέφωνο γιατί αυτή τη στιγμή βιώνει το τρίλεπτο εγκεφαλικό λευκό που έπεται του πρωινού έρωτα, και θα 'ταν άδικο να του το χαλάσει. Άλλωστε ούτε κι εγώ ενόχλησα τα χθεςσινοβραδινά της αγνά νεφελώματα από γυναικεία έστω αλληλεγγύη... μα το καπάκι της σεμπ, ως άσπονδος επίμαχος, πέφτει κάτω. Ακούγεται δόρυβος καταραμένος που επισύρει εἶς' ολοκλήρου αλλαγή στην κατάσταση της δικαιολογίας. Σκέφτομαι τότε να πω, μέσα από φλόγες απόγνωσης και δάκρυα πείσματος, ότι έπαθε καθίζηση το έδαφος κάτω από τα πόδια του στην κουζίνα, κονιορτοποιημένη μαρμαρόπλακα άσπρισε κι έδωσε χρόνους πολλούς στην κεφαλή του παράτολμου έρωτά της, τον έλιωσε. Υποχώρησε μαζί του και το μπετόν της πιλοτής και ρούφηξε τον αγαπημένο μας η δίνη της Θείας Δίκης στα έγκατα. Κομματάκι δεν του άφησε να μοιραστούμε. Τα γκέικια πρόλαβαν τους κυνηγούς και καταβρόχδισαν το λαγό γιατί ήταν κάπως εκπαιδευμένα και πεινασμένα.

Μα όπως από τις πιο φρέσκιες κοπριές ξεπετάγεται οικογένεια καστανόχρουνων σαπροφύτων, σαν από τον αφρό που κουβαλούν όλες οι κακοδαιμονίες του πονηρού στο στομάχι τους, αναπήδησε εμετικά και η παρουσία του δίπλα μου. Έτσι αναγκάζομαι να του παραδώσω το ακουστικό ηττοπαθώς. Είμαι σκυταλοδρόμος δυο γύρους πίσω από την συναθλήτρια, πρώιμα χαμένη.

“Εγώ τον οδηγώ εκεί, δεν πάει μόνος”, λεπίδα φρεσκακονισμένη η σκέψη αυτή, μια δαγκωματιά, ένα μελάνωμα στο εσωτερικό του μπράτσου κάτω απ' τη μασχάλη που πονάει περισσότερο κι από γέννα. Τρεκλίζω πάνω σ' ένα πατάκι μπάνιου τριάντα επί πενήντα που βρέθηκε εμπρός μου -δεν ξέρω πως-, συγχρατώ σαν τελευταία εικόνα δύο ζωάκια

αποτυπωμένα στη μοκέτα του, έναν αγριόχοιρο κι ένα ελαφάκι, ήρωες ταινίας του Ντίσνεϋ, κλειδώνομαι στο μπάνιο.

Πιάνω να τραγουδώ επικά και εξίσου παράφωνα “...η σωτηρία της ψυχής είναι πολύ μεγάλο πράγμα”, όχι γιατί ποτέ μου δεν πίστευα στη σωτηρία της ψυχής μου ή ότι μου κόλλησε το ρεφρέν απ’ το προηγούμενο βράδυ, αλλά γιατί έχει η μελωδία αυτή φωνηεντικές χασμωδίες που βουλώνουν τα αυτιά. Αλλά κι από καθαρόαιμο παράπονο: Δηλαδή ένας αγριόχοιρος κι ένα ελαφάκι πώς μπορούν να συγκατοικούν σ’ ένα κλωτσοπατινάδικο πατάκι, ενώ δυο ψυχές ομοίαιμες, ομόγλωσσες κι ομόεδνες δε χωρούν σε εκατό τετραγωνικών διαμέρισμα;

Γκαρίζω τους στίχους, όχι για να νιώσει παρείσακτη η μυστηριώδης ύπαρξη από την άλλη πλευρά του τηλεφώνου, αλλά για να μην έρχονται στα δικά μου αυτιά οι στίχοι της καλωδιακής τους συνεύρεσης. Μισώ τότε τον εργολάβο, ψευτοδουλειές, απ’ αυτούς τους τοίχους όλα ακούγονται. Βρέχω ένα θαμβάκι με νερό, απλώνω βιαστικά τζελ καθαρισμού στο πρησμένο σαν από κλάμα χαμού πρόσωπό μου, πλημμυρίζει άνοιξη απ’ το άρωμά του στα σωδικά μου. Νιώθω γυναίκα, ότι δηλαδή διαμένω εδώ, διαγράφω ό,τι δεν μ’ αρέσει, διαφεντεύω αυτό που μ’ αρέσει, διαβρώνομαι... Επιτηδευμένα αναδιπλωμένη στις αδιάφορες για όλα τα αρσενικά προσπάθειες καλλωπισμού, βγαίνω από το μπάνιο, και πατώντας εκδικητικά το σαρόνιο χαμόγελο του αγριόχοιρου κάτω απ’ τον προτεταμένο χαυλιόδοντα, αντιμετωπίζω τον Παναγιώτη να έρχεται καταπάνω μου κρατώντας μια κούπα αχνιστό καφέ φίλτρου. Ανυπεράσπιστο ελαφάκι, χώνομαι αυτομάτως στην πολύτιμη ζεστασιά της κουβέρτας από ένστικτο άμυνας. Καλύτερα τώρα να με σουβλίσει μια και καλή ο κάπρος, παρά λίγο λίγο και αργόρροπα. Το κάρβουνο αν δε σε κάψει, σίγουρα σε μουτζουρώνει.

“Σηκώθηκες αγάπη μου; Σου ’φερα καφέ όπως τον πίνεις σκέτο, έλα κράτησε”.

Σκέτο, πικρό, θαθύχολο, έτσι τον έπινα κάθε πρωί, ποιος του είπε όμως ότι και σήμερα έτσι ήθελα να τον πιω; Μάλλον έτσι πρέπει. Μα οι άρρωστοι δεν πίνουν καφέ, πίνουν τίλιο, έπρεπε να το ’ξερε. Αυτό το ανήξερο απέναντι στη διαίσθηση της αρρώστιας μου γίνεται λαπωνική χειραψία και περπατά απ’ τον οσφυσικό της σπονδυλικής μου στήλης μέχρι τον ανέγγιχτο από φιλήματα αυχένα. Κάνει εκεί φωλιά η πίκρα του καυτού χαρμανιού σαν κομμάτι πάγου που οι αγκαθωτές ακίδες του γαντζώνονται στο τρυφερό θερμό και ρουφάν παγερά όλο το αίμα.

“Δεν έχεις καθόλου όρεξη για καφέ, έχεις λιγότερη όρεξη για κουβέντα, μάλλον έχεις όρεξη για παιχνίδια...”, πρόσφερε χαμηλότονα, λες και με κάποιον τρόπο συνέχιζε τη τηλεφωνική συνδιάλεξη με έτερο διαλεγόμενο αυτή τη φορά.

Γιατί πάντοτε ο άντρας αναλύει λαθεμένα τα ερεθίσματα που δέχεται; Δεν έχω καθόλου όρεξη για παιχνίδια, έχω λιγότερη όρεξη για καφέ, αλλά αφάνταστη για κουβέντα, κι όχι ευγενική, αλλά στήσιμο σε εξάμετρο τοίχο με εξάσφαιρη απειλή, και ούτε έξι ζωές δε του φτάνουν για να εξιλεώσουν τη μπουρινιασμένη μου ψυχούλα. Τότε είναι που αισθάνομαι τα χέρια του να αγκαλιάζουν τους ώμους μου, οκτώ γλιστεροί βραχιόνες να δηλάζουν από τους γαλακτώδεις πόρους μου ουσία ζωής. Εγώ, νεογνό οστρακόδερμο με ασχημάτιστες κεραίες, κι εκείνος εκπορδητής των έσω κοραλλιών στους μακρυσμένους πόντους, ένας εγκολπωτής που κατανοεί την ακινησία μου και την μετερμηνεύει ως... έρωτα. Κι όταν χαλάει το κόλπο, χύνει το μελάνι και με το νευρώδες μάτι που πανθωρά - έτσι και την ανασφάλεια των αγαπημένων - οραματίζεται νέες βραχοκρυψώνες.

Και τότε τα δικά μου ρουθούνια πέφτουν στην τριχωτή συμβολή του στήθους, εκεί που συνήθως το μπουκλωτό του χαϊδεύεται με τα φρύδια μου σε σημείο τριβής μιας ανάπαιστης τρεχαντήρας στον κυκλωτό κυματισμό που φτιάχνει ο πουνέντες. Καλά να 'ναι η άγκυρα που ρίχνει ο βαρκάρης και δεν πάει η διαολεμένη παραμέσα. Εκεί να δεις πόνο και ξεστράπιασμα ισάλων! Μακριά από δω!

Έτσι κι εγώ μυρίζω στην κολλημένη απ' τα κάτω αμμουδέρα, μια μυρωδιά παράξενη, γυναικεία, όχι σαν εκείνη τη δική του, που υπνωτίζει κάθε βράδυ στο ιδρωμένο μαξιλάρι της κάλυψης, και βέβαια όχι σαν το άρωμα που φορούσα εγώ το τελευταίο δίμηνο. Ακριβή κολόνια θα 'ναι για να αντέξει μισή μέρα. Απαλό και το άγγιμά της, ιδιαίτερο, σαν από γυναίκα που πριν τη φορέσει ήξερε ακριβώς τι ήθελε και θα το 'παιρνε στα σίγουρα ακόμη κι αν δεν τη φορούσε... Ταιριάζει μάλιστα απόλυτα στη φωνή που ζήτησε να μιλήσει πρωτύτερα στον Παναγιώτη. Η χροιά της σειсмоγραφούσε τις ίδιες εξωφρενικές συσπάσεις που ταλαντώνονται τώρα στο κυβικό της εισπνοής μου. Αυτή η μυρωδιά είναι κάτι σαν παρακολούθημα φωνής. Αντίλαλος σε δωμάτιο άδειο από έπιπλα. Δεύτερο μέρος ταινίας του Κισλόφσκι που κουράζει μεν, αλλά πρέπει να φτάσεις στους τίτλους, να δεαθείς την Αριάδνη να βαστάει την άκρη - τη μοναδική του μίτου, γιατί άλλη απλά δεν υπάρχει -. Ενώ στημόνια άπειρα. Γύρω απ' τα στημόνια του μυαλού μου καγκελωτοί σταυροί αγχιστρωμένοι. Αυτή η "πλανεύτρα άλλη" να κρεμάει τα στήθια και τις γάμπες της στους σιδερένιους τους κορμούς και να μην κρύνει. Να αφήνει το άρωμά της δίχως η ίδια να το αναπνέει. Να 'ναι επίπεδη και πλαστική, περισσότερο κι απ' το φίλτρο του υπολογιστή μου, που σθησμένος χαζεύει τη μαυρίλα ενός σκέτου καφέ που δεν αχνίζει πια.

Τη φαντάζομαι έτσι σε εδάφη εξωτικά, και μέσα στο δικό του ανασασμό πιο φρεϊεμένη, φρεσκοργωμένη και σταρένια, αλειμμένη λάδι καρυ-

διάς να λικνίζει τα μήκη της σε αιώρα πάθους. Κι εγώ κρεμασμένη από αετόνυχα λαδοπίνακα δίπλα στη βιβλιοθήκη -δίχως κορνίζα- σέρνομαι και ξεφτάω στις πάμπλιγες. Με παίρνει ο αετός, τομάρι από πρόβατο. Με ταξιδεύει, έναν εκπαιδευτικό εκδρομέα με αιματομένα πλευριά και χυμένα σπλάχνα. Και σ' αυτής το σώμα εδράζεται πανσπερμία λαών, Κινέζοι, Ινδοί, Ταϋλανδοί, Ματέρκα. Κυκλοφορούν σαν σε εθνικό μουσείο, με ενδόφωτα εκθέματα το γλαρό της λαιμό, τα μαρμάρια δάχτυλα, τους ωόδεις γλουτούς. Τα στενά της Μελάκκα γυαλίζουν πίσω απ' τους βελουδίνους ώμους της. Εγώ, κίτρινη εργάτρια σε άσπρους και μαύρους ακατέργαστους ορυζώνες του Κουάλα Λουμπούρ. Κατασκευάζω μάσκες ξύλινες. Ανδοκομώ για να φτιάσω το άρωμά της το ινδονησιακό. Μπερδεύομαι ανάμεσα στους νεροβούβαλους, στους αγρότες με τα κωνικά καπέλα. Εκστασιάζομαι στη μαλαισιανή ροζ λατρεία και στη θέα του ανακούρκουδου Βούδα - Παναγιώτη που κοιμίζει πάνω στην οικουμενική του κοιλιά την καλλονή, και δεν μπορεί να συγκρατήσει τα σάλια που του τρέχουν απ' το στόμα. Τη θαυμάζω φορεμένη στα πολύχρωμα φορέματα. Την αναζητώ και δε θέλω να μου λείψει σε γεύσεις από οργάντζα αέρινη, κεντημένη με κίτρινες και καφετιές της ισημερίας παγιέτες. Τα ημιδιάφανα ρετάλια αφήνουν διακριτικά να εννοείται και όχι να αποδεικνύεται το κλουάζονέ πορσελάνινο διάγραμμα των μηρών μέχρι το τριγωνικό του μίσχου. Μια αιθέρια “κόκκινη περιοχή” αποκαλύπτεται, που φαντάζομαι πως υπάρχει για να λαχταράει ο κόσμος.

Είμαι εκεί, ιέρεια ταυρικής γης κι αλλοπρόσαλλης λατρείας. Για Θεό δοκιμάζω την εύρεση του καταλλήλου και για εαυτό μου μιαν άλλη. Θέλω να είναι και δική μου, κάθε πόθος του να περνάει πρώτα από μένα, να καθαρίζει τις φλέβες μου, να διαστέλλει τις αρτηρίες. Να αγκομαχά πάνω απ' τη δύμησή μου, ως αιώνια και πανούσα λάγνα εκτροπή.

Το “ανήκω” να το λέει ο ιδρώτας δύο και τρεις φορές σ' ένα πρωί, αλλά να 'μαι εγώ η σφουγγαρίστρα που τον μαζεύει. Να μην είναι κουραστική η συγκατάνευση στην αλληγορία της καθημερινότητας. Να κάνουμε τα χρόνια χείμαρρο, μια πέτρα που κυλάει, χορτάριασμα δεν πιάνει... Μα πάλι μπαίνω εκεί στ' ανάμεσο του στήθους του και μου 'ρχεται “σαν από ανθέμι κάτι μακρινό που πρέπει να πλερώσω...”. Δεν αντέχω μέσα από σώμα άλλης να βλέπω καθρέφτισμα! Αφήνω γλυκόζη να τρέχει ρυάκι ανάμεσα απ' τα πόδια, να λιβανίζει μυαλό αδολέσχημον το καραμέλωμα του ξένου μου εαυτού.

Δεν είμαι φτιαγμένη εξάλλου από οχτάρια γκαστρωμένα και νοικοκυρεμένα, παρά από εφτάρια ψεύτικα αρχαίων σοφιστών και άσους χαρτοκλέφτικους!

Σηκώνομαι όρδια πριν το τελείωμα, τινάζω τη λεκάνη σε μια φόρα ζωής που υπόσχεται να λύσει το μυστήριο. Βόρειος άνεμος ορμώ απ' την κλειδαρότρυπα του μπάνιου. Ανοίγω με κίνηση υπνοβατική, δίχως την παραμικρή σκέψη, το καλάδι με τα άπλυτα. Πάνω πάνω αλφαδιασμένα τα χδεσινά λευκά του εσώρουχα. Τα παίρνω στα χέρια ευλαβικά. Δηιάνειρα που εύχεται να 'ναι φαρμάκι ποτισμένα. Για καθαρόμ'ό βουτώ στα ρουθούνια το χνουδωτό βαμβάκι τους. Παρακαλώ τον ήλιο της δικαιοσύνης να μυρίζουνε οι ίνες το ίδιο γυναικείο άρωμα που μύρισα και σ' εκείνον. Πρέπει να 'ναι έτσι, δεν μπορεί να συμβαίνει αλλιώς, τόσος κόπος για το τίποτα; Μια απόδειξη ζητώ, μια ανάμνηση για τη συμμετοχή έστω σε αγώνα πουλημένο. Λαγωνικό που ζαλιζεται από εισπνοές, ακολουθώ από το στομάχι της φανέλας μέχρι και τη λαιμουδιά, εκεί πια στο πυκνόπλεκτο ρεβέρ κάτι πρέπει να 'μεινε από το ινδονησιακό αγίασμα. Τίποτε. Δεν μπορεί, από κάπου γύρω έρχεται ολόιδιο αγήμα φτέρης σαν ξεχασμένη επιστολή. Κολλώ τη μύτη προς συγκέντρωση στα πλακάκια κι αισθάνομαι κρύα υγρασία μακρινή απ' τους κύκλους του ενδιαφέροντος. Το 'χασα. Αυτό το παιχνίδι αρχίζει να μ' εκνευρίζει. Μου φαίνεται πως θα πω "πορτοκάλι" όταν ξαναπλησιάσω στη μυρωδάτη νιφάδα που με τρελαίνει. Να εστιάσω τουλάχιστο το χώρο, όχι την πηγή!

Νάτο! Από το μάρμαρο με τα σαμπουάν. Βάζω αμέσως με ζήλο τα χέρια μου στις φιάλες, ανοίγω όλα τα καπάκια ταυτόχρονα, ένα καταιγίσμα από θορύβους αυγών που σπάζουν και γίνονται ομελέτα. Δεν πρέπει τώρα να μπερδευτώ. Πρέπει να επιλέξω το σωστό ανάμεσα στα τέσσερα πρώτα που θα μυρίσω, γιατί μετά, το αισθητήριο χαλάει και τα πιάνει όλα ίδια.

"Θα κάνεις ντους αγάπη μου; Μην ανάβεις το θερμοσίφωνα, έχει ζεστό νερό, δεν το ξόδεψα όλο...", ακούω φωνή από μέσα.

"Το ότι έκανε ντους είναι ένδειξη κι όχι απόδειξη", σκέφτομαι φωναχτά.

Μαζεύω βιαστικά τα μαλλιά ψηλά και χάνομαι σε πυκνό σύννεφο ατμών, φορώντας κι ένα χαμογελάκι ηλιθίου στα μάτια. Δεν σκέφτομαι τίποτε. Γεμίζω δαπανηρά τις χούφτες με το μπλε μαρέν ινδονησιακό ελιξίριο. Απλώνω σαμπουνάδες και στο πρόσωπο. Μου καίνε τα μάτια, όχι περισσότερο απ' όσο μου τα 'καιγε μέχρι πριν το μπλε νουάρ καχύποπτο. Δακρύζουν, όμως εξακολουθούν να γελούν ανισόρροπα.

Φεύγει η ζέστη ξαφνικά, θρίσκουν διέξοδο οι κάψουλες, των υδρατμών προς τα έξω. Ανοίγει η πόρτα και κόβει μαχαίρι τη μάλλινη άχνα που μ' αγχάλιζε.

"Βιάσου, είμαστε καλεσμένοι στα γενέθλια του γιου της ξαδέρφης μου. Αυτή ήταν στο τηλέφωνο, γύρω στις δώδεκα θα σβήσει ο μικρός

κεράκια, μην τα χάσουμε”.

Δεμένο πια το μυαλό με το χοντρό παλαμάρι της τρεχαντήρας που κανέναν καϊκοφάγος σιρόκος δε μπορεί πια να την τραβήξει βαθιά στα πέλαγα, απολύω χαρισματικά τις κινήσεις στο καυτό νερό που ιαματικά ξεσπά στις πλάτες. Ανασηκώνω με θέλγητρο γοργόνας το πόδι και το στηρίζω στην εντοιχισμένη σαπουνοθήκη. Χτενίζω με ξυράφι της άγρια επιφάνεια της γάμπας. Γιατί να βιαστώ; Είναι χρόνος κατάμονος, μα δικός μου. Μπουμπουκιάζει από το άγγιγμα το δέρμα. Πρέπει να προσέξω τώρα να μην κοπώ. Άλλοι τραυματισμοί δε χωρούν. Μέλι θυμαρίσιο κάθε μπουκιά σάλιου που περνάει απ’ το λάρυγγα στο φάρυγγα, μετά στην τραχεία, κι από εκεί κάθεται πεισματικά στους βρόγχους.

Βγαίνοντας ακούω τον εαυτό μου παράδοξα να ψέλνει:

Θα τηλεφωνήσω στη μαμά, όλο και κάποια εξυπνότερη ιδέα για δώρο γενεθλίων θα κατεβάσει, τώρα που είναι κλειστά τα μαγαζιά. Κι αυτές οι κοινωνικές υποχρεώσεις βρε Παναγιώτη, κυριακάτικα, ούτε έναν καφέ με την ησυχία σου δε σ’ αφήνουν ν’ απολαύσεις...

Πόσο γίνεται ο ανιψιός σου, αλήθεια;”.

“Εφτά ήταν πέρυσι... συν ένα φέτος...”.

“Εφτά... άσσος... ψεύτικα νούμερα”, ψιθυρίζω, “ποια “κλέφτρα” να ’ταν στο τηλέφωνο, να πάρει;”.

“Μάλλον μπαίνει στα οκτώ”, ολοκληρώνει καταφατικά.

Οκτώ, αυτός ο αριθμός μάλιστα. Έρχομαι στα ίσια μου. Σέρνω την οκτάκιλη εγκυμονούσα μου ευχαρίστηση στα μάρμαρα του χώλ και τη χαντακώνω στη ντουλάπα να μου διαλέξει να βάλω κάτι πρωινό, πλην όμως γιορτινό, κυριακάτικο.

Θεσσαλονίκη - Απρίλιος '98

GEORGES BRASSENS

La mauvaise réputation
(*Η κακιιά φήμη*)

Μετάφραση: Θόδωρος Τσακιριδής

Στο χωριό χωρίς να το περηφανεύομαι,
Έχω κακιιά φήμη,
Είτε μετακινούμαι είτε μένω ακίνητος,
Με περνούν κι εγώ δεν ξέρω για ποιον,
Όμως δεν κάνω κακό σε κανένα,
Ακολουθώντας το δρόμο μου σαν ανθρωπάκος,
Αλλά στους καλούς ανθρώπους δεν αρέσει,
Να ακολουθείς διαφορετικό από το δικό τους δρόμο,
Όλος ο κόσμος με κακολογεί,
Εκτός από τους μουγκούς, φυσικά.

Τη δεκατετάρτη Ιουλίου*,
Ξαπλώνω στο μαλακό μου κρεβάτι,
Τα εμβατήρια με αφήνουν αδιάφορο,
Όμως δεν κάνω κακό σε κανένα,
Όταν δεν ακούω τη σάλπιγγα που ηχεί,
Αλλά στους καλούς ανθρώπους δεν αρέσει,
Να ακολουθείς διαφορετικό από το δικό τους δρόμο,
Όλος ο κόσμος με δείχνει με το δάκτυλο,
Εκτός από τους κουλούς, φυσικά.

Όταν πέφτω πάνω σ' έναν άτυχο κλέφτη,
Που τον κυνηγάει ένας χωριάτης,
Απλώνω το πόδι μου και γιατί να σιωπήσω,
Ο χωριάτης πέφτει κατά γης,
Όμως δεν κάνω κακό σε κανένα,

*Η 14 Ιουλίου είναι η εθνική εορτή της Γαλλίας.

Που αφήνω να ξεφύγουν οι κλεφτράκοι,
Αλλά στους καλούς ανθρώπους δεν αρέσει,
Να ακολουθείς διαφορετικό από το δικό τους δρόμο,
Όλος ο κόσμος ορμάει καταπάνω μου,
Εκτός από τους κουτσούς, φυσικά.

Δεν χρειάζεται να είμαι ο Ιερεμίας,
Για να μαντέψω το τέλος που με περιμένει,
Αν βρουνε ένα σχοινί του γούστου τους,
Θα μου το περάσουν στο λαιμό,
Όμως δεν κάνω κακό σε κανένα,
Πηγαίνοντας από δρόμους που δεν οδηγούν στη Ρώμη,
Αλλά στους καλούς ανθρώπους δεν αρέσει,
Να ακολουθείς διαφορετικό από το δικό τους δρόμο,
Όλος ο κόσμος θα έρθει να με δει κρεμασμένο,
Εκτός από τους τυφλούς, φυσικά.

Καρικατούρα του Honoré Daumier με θέμα
«Οι άνθρωποι της Δικαιοσύνης».

FIDEL BOFILL

Ένας μεγάλος καλλιτέχνης εμπνέεται από την περιοχή των Σερρών

Ο Fidel Bofill γεννήθηκε στην πόλη Vic κοντά στη Βαρκελώνη της Καταλονίας το 1934. Έκανε ανθρωπιστικές σπουδές στο Sant Miquel dels Sants και στη συνέχεια φοίτησε στη Σχολή Καλών Τεχνών της Vic. Αργότερα συνέχισε τις σπουδές του στο ατελιέ του μεγάλου ζωγράφου Joaquim Asensio. Μετά τον θάνατο του Asensio άρχισε να ταξιδεύει στην Ευρώπη αναζητώντας νέες τεχνικές και τρόπους έκφρασης.

Αποτέλεσμα όλων αυτών των εμπειριών υπήρξε η διαμόρφωση ενός πρωτότυπου και προσωπικού στυλ, που πηγάζει από τη σχολή του μετα-ιμπρεσιονισμού και μετα-εξπρεσιονισμού και οδηγεί, μέσα από

την αφαίρεση, σε μία τεχνική γεμάτη χρώματα και ζωή. Χαρακτηριστικά ο Fidel Bofill συνηθίζει να λέει «ποτέ δεν ζωγραφίζω αυτό που βλέπω, αλλά αυτό που οι άλλοι δεν βλέπουν».

Ο καλλιτέχνης υπήρξε ανένταχτος κομματικά, αλλά παράλληλα βαθιά πολιτικοποιημένος και έχει να επιδείξει και αντιστασιακές περγαμηνές αφού κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Φράνκο στην Ισπανία, μέσα από το περιοδικό Oriflama του οποίου διετέλεσε διευθυντής, περνούσε δημοκρατικά μηνύματα. Το περιοδικό Oriflama καταγράφηκε στην ιστορία ως μία από τις σημαντικότερες φωνές διαμαρτυρίας κατά του καθεστώτος του στρατηγού Φράνκο.

Η πρώτη του επαφή με τη χώρα μας έγινε σε μια άτυχη στιγμή της ιστορίας, αφού πρωτοπάτησε το πόδι του στην Αθήνα την 21^η Απριλίου 1967, δηλαδή τη μέρα που εκδηλώθηκε το στρατιωτικό πραξικόπημα, με αποτέλεσμα να επιστρέψει αμέσως στη χώρα του.

Από τότε επισκέφθηκε την Ελλάδα πολλές φορές. Το φως και το χρώμα του Ελληνικού τοπίου καθώς και οι απλοί καθημερινοί άνθρωποι, κυρίως της υπαίδρου, υπήρξαν πηγές της έμπνευσής του. Αγαπημένοι του προορισμοί στην Ελλάδα υπήρξαν η Αμοργός, η Πάρος, η Σαντορίνη, η Κρήτη, η Μάνη, τα Μετέωρα, η Σαμοθράκη καθώς και η περιοχή των Σερρών. Η Παλιά Μεσολακκιά, το Χιονοχώρι, η Αμφίπολη, το Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου, τα Άνω Πορρόια αποτυπώθηκαν με μοναδικό τρόπο στους πίνακες του Fidel Bofill.

Έργα του καλλιτέχνη εκτίθενται σε πάνω από 50 Μουσεία Σύγχρονης Τέχνης και ιδιωτικές συλλογές σε ολόκληρο τον κόσμο. Του έχουν απονεμηθεί πολλά βραβεία και τιμητικές διακρίσεις και κατέχει πλέον σημαντική θέση στην παγκόσμια ιστορία της Τέχνης.

Τα τελευταία χρόνια μαζί με τη σύζυγό του Sol, ζει μόνιμα στο χωριό Άνω Κατσίκια Λασηδίου. Στην Ελλάδα επιθυμεί να τελειώσει τη ζωή του. Στη διαθήκη του έχει διατυπώσει την επιθυμία, μετά τον θάνατό του, η στάχτη του να σκορπιστεί στο Αιγαίο.

Η τελευταία του δουλειά, σχέδια της οποίας παρατίθενται στις επόμενες σελίδες, είναι εμπνευσμένη από φιγούρες της Ελληνικής Ταβέρνας.

Χρήστος Πολατίδης

Λ. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ - Σ. Π. ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ

Μία συνομιλία για τη λογοτεχνία με αφορμή τον «Κάλυκα»*

Σ.Π. Αραμπατζής: «Το πραγματικό παραμύδι που μας χώρεσε όλους», το πρώτο σου μυθιστόρημα, πραγματικά χώρεσε πολλά πράγματα. Από πού ν' αρχίσει και πού να τελειώσει κανείς;

Λευτέρης Μαυρόπουλος: Θέλω ν' αρχίσω με ένα ευχαριστώ για το ότι μου παραχωρείς ένα βήμα να μιλήσω για το έργο μου, να μιλήσω για λογοτεχνία, σε μια περίοδο που η επικαιρότητα κατακλύζεται από δραματικά γεγονότα παγκόσμιας σημασίας.

Σ.Α. Το πώς ιεραρχούνται τα γεγονότα της επικαιρότητας είναι θέμα προς συζήτηση. Επέτρεψε μου να πω ότι η έκδοση ενός βιβλίου είναι θέμα άξιο της προσοχής μας. Ιδίως αν ο άνθρωπος που το έγραψε ζει, αναπνέει εδώ στο δικό μας τόπο, στις Σέρρες.

Λ.Μ. Έχεις δίκιο αλλά θα ήταν λιγάκι αλαζονικό να πούμε ότι τη στιγμή που στον κόσμο μας μαίνεται ένας πόλεμος, σήμερα που στην Κύπρο διαδραματίζονται τόσα σημαντικά γεγονότα, που οι εξελίξεις τρέχουν να πούμε ότι έρχεται πρώτο να μιλήσουμε για λογοτεχνία. Ωστόσο εγώ χαίρομαι που έχω αυτή την ευκαιρία.

Σ.Α. Πολλές φορές δια μέσου των βιβλίων πολλά σημαντικά γεγονότα του παρελθόντος ανασύρονται, τα ανασύρει ο συγγραφέας από το καλάδι της ιστορίας, τα φέρνει στην επικαιρότητα, τα βλέπει με καινούργια ματιά, τα δομεί διαφορετικά, έχει τα περιθώρια να κάνει υπερβάσεις χρονικές και το αποτέλεσμα, τα πράγματα έχουν ειπωθεί μ' ένα διαφορετικό τρόπο. Για παράδειγμα στο πρώτο σου μυθιστόρημα, στο «Πραγματικό παραμύδι που μας χώρεσε όλους», ο αναγνώστης ενδεχομένως στο τέλος να ταλανίζεται από μία απορία. Πώς έγινε η σύλληψη του θέματος, της ιδέας;

Λ.Μ. Η σύλληψη του όλου θέματος αφορμάται από το ερώτημα τι

*Μεταφέρεται εδώ, με αρκετές εκ των υστέρων διορθώσεις, ο διάλογος που είχαν ο εκδότης του περιοδικού «Δρομολόγιο» και δημοσιογράφος Σάκης Π. Αραμπατζής με τον συγγραφέα Λευτέρη Μαυρόπουλο, κατά τη διάρκεια συνέντευξης στον Ραδιοφωνικό Σταθμό της ΕΡΑ Σερρών, την Παρασκευή 9 Μαΐου 2003.

ρόλο παίζει στη συγκρότηση της σκέψης μας η ιστορική μνήμη, τη στιγμή που είμαστε ένας λαός με μεγάλη ιστορική μνήμη. Ενωώ πώς μας επηρεάζει η ιστορία μας στην καθημερινή πρακτική μας και όχι σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Πιστεύω ότι η ιστορία σαν γνώση, όπως μας έρχεται από τα μαθητικά μας χρόνια, μας ποτίζει ο Λεωνίδας που έμεινε με τους τριακόσιους να φυλάει τις Θερμοπύλες, οι Μαραθωνομάχοι, οι Σαλαμινομάχοι και κοντά σ' αυτούς άλλοι - που τους αντιλαμβανόμαστε χωρίς την απόσταση των αιώνων η οποία τους χωρίζει, σχεδόν συγχρόνους - ο Μακρυγιάννης, ο Κολοκοτρώνης ή ακόμα αυτοί που δημιούργησαν το έπος του '40. Θέλω να πω ότι είμαστε ένας λαός για τον οποίο η ιστορική μνήμη έχει παίζει σημαντικό ρόλο. Αυτό ήταν το έναυσμα για να γράψω τα βιβλία μου. Το πώς δηλαδή τον σύγχρονο Έλληνα, τον Νεοέλληνα - Ευρωπαϊό πολίτη, τον καθορίζει στην καθημερινή πρακτική αυτή η ιστορική μνήμη που δεν βιώνεται με τον τρόπο που είναι καταγραμμένη στα επίσημα βιβλία Ιστορίας, δηλαδή σαν γεγονότα που το ένα διαδέχεται το άλλο μέσα στη ροή του χρόνου αλλά σαν βίωμα, όχι με την έννοια ότι τα έχουμε ζήσει, αλλά σαν βίωμα ακόμη και μέσα από επετειακούς εορτασμούς, μέσα από τους πατριδορήτορες που μας πείθουν κάποια στιγμή ότι οι Έλληνες είμαστε γεννημένοι να τα βάζουμε ένας με δέκα και να νικάμε. Πρέπει να ομολογήσουμε ότι οι περισσότεροι από μας κάποια στιγμή υποκύψαμε σε μια τέτοια πατριωτική φαντασίωση. Συγκεκριμένα θέλησα να σταθώ κυρίως στις ατυχίες μας, όχι βέβαια για να διδαχτούμε, αλλά, όπως είπα, για να βιώσουμε κάπως διαφορετικά την ιστορία. Η ιδέα ήταν αυτή, από 'κει και πέρα δεν παύει να πρόκειται για μυθιστορίες, για πλαστές καταστάσεις με πρωταγωνιστές καθημερινούς ανθρώπους που ζουν τη ζωή τους μπλεγμένοι στα προβλήματά τους, τα ερωτικά τους κυρίως, γιατί τα άλλα προβλήματα οι άνθρωποι συνηθίζουμε να τα αντιμετωπίζουμε σαν προβλήματα άλλων. Αυτό της ανεργίας ή της βιοπάλης, για παράδειγμα, νομίζουμε ότι αφορά άλλους. Αυτό που όλους μας αφορά είναι ο έρωτας. Τώρα πώς δένει αυτό με την Ιστορία...

Σ.Α. Πραγματικά είναι πολύ ευρηματικό το δέσιμο και στα δύο βιβλία σου, μιας σύγχρονης ιστορίας με κομμάτια σχεδόν αυτούσια του παρελθόντος. Είναι σαν να έχεις προσφέρει μια δυνατότητα να ισοροπήσει το σήμερα πάνω στο χτες. Βέβαια δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι έχουμε να κάνουμε με ένα κλασικό ιστορικό μυθιστόρημα που αναπλάθει μια συγκεκριμένη περίοδο της ιστορίας μας. Πολλές περιόδους της ιστορίας μας διαπλέκονται και βγαίνει μια κοινή συνισταμένη η οποία καθορίζει και μιλάει για το σήμερα. Σύγχρονες σχέσεις, προβλήματα, άνθρωποι. Διερευνάς το θέμα του έρωτα όπως αυτό αντιμετωπίζεται από τους ανθρώπους του σήμερα και υπάρχει ένα ιστορικό πλαίσιο, έτσι

δεν είναι;

Λ.Μ. Ο αφηγηματικός ιστός είναι πλεγμένος στο σήμερα, οι ήρωες κινούνται στο σήμερα, ωστόσο η ιστορική μνήμη έρχεται με τη μορφή του τεχνάσματος που στην αφηγηματολογία το λέμε «εγκιβωτισμό» και έτσι υπεισέρχεται στον καμβά της πλοκής η περιπέτεια του Ελληνισμού. Δεν είναι άστοχος ο χαρακτηρισμός που αποδόθηκε από Αθηναϊκή εφημερίδα στο δεύτερο μυθιστόρημά μου, τον «Κάλυκα»: «Ο Κάλυκας είναι κάτι σαν μυθιστόρημα περιπέτειας...». Αποδέχομαι τη χρήση του όρου περιπέτεια με την έννοια που είχε στην αρχαία τραγωδία, δηλαδή δηλώνεται η κατάσταση όπου η μοίρα των ηρώων περιπίπτει από την ευτυχία στη δυστυχία και το αντίστροφο.

Σ.Α. Να δούμε τα πράγματα με τη σειρά τους. Το πρώτο σου μυθιστόρημα έχει αναφορές στο Βυζάντιο, στις Σταυροφορίες, στην Κάθοδο των Μυρίων. Το δεύτερο εγκιβωτίζει κομμάτια της ιστορίας μας πιο πρόσφατα, τη Μικρασιατική καταστροφή, τη φυγή πολλών Ελλήνων στο εξωτερικό, όταν οι εδώ συνδήκτες τους έδιωχναν και μετανάστευαν προσδοκώντας μια καλύτερη τύχη. Συγκεκριμένα αναφέρομαι στους ήρωές σου που μεταναστεύουν στη Βραζιλία. Αυτό που συνέχει τις ιστορίες αυτές είναι μια περίεργη συνάντηση που λαμβάνει χώρα σε μια Μονή του Αγίου Όρους. Παρατηρώ, λοιπόν, μια εξέλιξη από το πρώτο στο δεύτερο μυθιστόρημά σου. Είναι βάσιμη η υποψία μου ότι στο τρίτο που ετοιμάζεις θα υπάρχει μια συνέχεια;

Λ.Μ. Η αλήθεια είναι ότι πολύ γρήγορα συνέλαβα την ιδέα μιας τριλογίας, όχι με την κλασική μορφή που απαιτεί ο αναγνώστης να διαβάσει και τα τρία μέρη και μάλιστα με καθορισμένη σειρά. Χρησιμοποιώ τον όρο τριλογία απλά, για να δηλώσω ότι σε τρία βιβλία γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης της ιστορικής μνήμης, της περιπέτειας του Ελληνισμού. Το ζητούμενο ήταν, και παραμένει για μένα ζητούμενο, να δείξω πώς περνάει μέσα στη νοοτροπία του σύγχρονου Έλληνα όλη αυτή η μακράιωνη περιπέτεια του λαού μας. Και στα δύο βιβλία η πλοκή έχει τη μορφή του αινίγματος, ίσως αυτό να είναι πιο έντονο στο πρώτο, μιας και ο κεντρικός ήρωας δέτει ξεκάθαρα και επιτακτικά στη γυναίκα του ένα αίνιγμα. Το αίνιγμα που καλείται να λύσει η ηρωίδα είναι να βρει το συγγραφέα των εμβόλιμων ιστοριών. Στο δεύτερο δεσπόζει το στοιχείο της περιπέτειας αλλά κι εδώ το αίνιγμα κάνει την εμφάνισή του προς το τέλος. Γιατί λέγονται όλες αυτές οι παλιές ιστορίες; Ιστορίες που έχουν σκόπιμα επιλεγεί από περιόδους που αναδεικνύουν την περιπέτεια του Ελληνισμού στη λεκάνη της Μεσογείου. Ιστορίες που στέκονται σκόπιμα στις ατυχίες, γιατί αυτές μας καθορίζουν περισσότερο. Οι επιτυχίες μάλλον εκφυλίζονται στους επετειακούς εορτασμούς. Όταν έρχεται η ώρα να δράσουμε, να αποφασίσουμε εκείνο

που μας τρομάζει είναι η σκέψη: «αμάν, τι έπαδα την προηγούμενη φορά!», κι έτσι αποφασίζουμε να είμαστε πιο προσεχτικοί: συνεπώς καθορίζει μια προηγούμενη αποτυχία μας τη δράση μας.

Σ.Α. Αξίζει να γίνει μια επισήμανση. Στο πρώτο σου μυθιστόρημα σαν τόπος δράσης υπάρχουν και οι Σέρρες ενώ στο δεύτερο απουσιάζουν, πρόκειται προφανώς για συνειδητή επιλογή.

Λ.Μ. Το κοινό στοιχείο της πλοκής των δύο βιβλίων θέλει το δεύτερο να προηγείται χρονικά του πρώτου. Για να γίνω σαφής, στον «Κάλυκα» ο ήρωας ζει στην Αθήνα. Ένα πρωί φεύγει από το σπίτι του με προορισμό τη Θεσσαλονίκη για κάποια επαγγελματική υποχρέωση. Κάτι έχει ξεχάσει να πάρει μαζί του και επιστρέφει σπίτι του, αυτό που θα ακουστεί τώρα είναι λιγάκι κοινότυπο, επιστρέφοντας, λοιπόν, βρίσκει τη γυναίκα του με κάποιον άλλο. Από 'κει και πέρα αρχίζει μια εσωτερική περιπέτεια. Αποφασίζει ένα φόνο, φεύγει για τη Θεσσαλονίκη αλλά καταλήγει στο Άγιο Όρος και εκεί η δική του εσωτερική περιπέτεια ξετυλίγεται παράλληλα με τις αφηγήσεις δύο ανδρών που συναντά εκεί. Κάτω από την επίδραση των ιστοριών που ακούει θα πάρει τις αποφάσεις του. Στο «Πραγματικό παραμύδι που μας χώρεσε όλους», του οποίου η έκδοση προηγήθηκε, μαθαίνουμε ότι η απόφαση αυτού του ανθρώπου ήταν να έρδει στις Σέρρες, όπου έχει την πρόθεση να ζήσει για δύο και πλέον χρόνια. Οπότε ουσιαστικά οι Σέρρες δεν απουσιάζουν από το δεύτερο βιβλίο μου, απλά δεν υπήρχαν στην πλοκή του βιβλίου από τη σύλληψή του.

Σ.Α. Πρόκειται για αποκάλυψη που μόνο ο συγγραφέας θα μπορούσε να μας την κάνει. Υπάρχουν προς το τέλος του «Κάλυκα» κάποιες επισημάνσεις, εμείς τις πληροφορούμαστε δια στόματος των ηρώων σου, όπως ότι «ο φόβος του αμετάκλητου είναι ο μεγαλύτερος φόβος του ανθρώπου» ή «η αίσθηση του ανολοκλήρωτου ωδεί τον άνθρωπο στην αποδοχή της καθημερινότητας». Θα ήθελα να συζητήσουμε αυτές τις φράσεις. Πώς τις βιώ-

νεις, πώς τις αντιλαμβάνεσαι να διαμορφώνουν τους ήρωές σου;

Λ.Μ. Ο ήρωας είναι ένα πρόσωπο πλαστό, οφείλουμε να διαχωρίζουμε το συγγραφέα από τους ήρωές του, γιατί ο πρώτος έχει πραγματική ζωή ενώ οι δεύτεροι δεν υπάρχουν. Ωστόσο η απάντησή μου είναι ότι προσωπικά έβλεπα πως στις προσπάθειες που κάνουμε καθημερινά σε σχέση με τους άλλους βιώνουμε ότι όλα όσα επιχειρούμε είναι μια πρόβα στο ανέφικτο και καρτερούμε με αγωνία τη μέρα που θα κληθούμε να παίξουμε την πρεμιέρα μας και πως, όταν έρχεται η ποθητή στιγμή, καταλαβαίνουμε ότι έχουμε να αναμετρηθούμε με το αμετάκλητο. Στο «Πραγματικό παραμύθι που μας χώρεσε όλους» ο ήρωας λειο κάποιια στιγμή ότι «μετανιώνουμε πραγματικά για ό,τι δεν κάνουμε κι όχι γι' αυτά που κάνουμε». Μολαταύτα το ερώτημα που αναφέρεται είναι: αλήθεια, ο ήρωας έχει σκεφτεί πως ό,τι γίνεται δεν ξεγίνεται;

Σ.Α. Ζεις στις Σέρρες και, παρόλο που προσλαμβάνεις μηνύματα από ολόκληρο τον πλανήτη, είναι αξιοπρόσεχτο που τα βιβλία σου έχουν περιεχόμενο πανελλαδικό. Δεν περιορίζεται η πλοκή τους στα όρια μιας πόλης, ενός νομού. Πώς πετυχαίνεις αυτή την υπέρβαση;

Λ.Μ. Αυτή η υπέρβαση είναι δεμιτή, είναι καλό να γίνεται. Γιατί για ένα βιβλίο που κυκλοφορεί στην Ελλάδα είναι καλό να αφορά όλους μας, να μην έχει τοπικό χαρακτήρα. Το πώς γίνεται; Γνωρίζω την Ελλάδα καλά. Έχω ταξιδέψει πολύ στην Ελλάδα. Σαν παιδί χρειάστηκε να μετοικήσω πολλές φορές με την οικογένειά μου από Πτολεμαίδα μέχρι Εύβοια και Κρήτη ακόμα. Δεν είχα ποτέ μία ιδιαίτερη πατρίδα με πατρογονικό σπίτι που να με κρατά δεμένο. Από την άλλη ταξιδεύω και στην Ευρώπη...

Σ.Α. Θέλω να φέρω την κουβέντα στις περιγραφές που κάνεις για τη Βραζιλία, όπου διαδραματίζεται κι ένα μέρος του «Κάλυκα».

Λ.Μ: Εκεί θα έφτανα, στη Βραζιλία. Τα ταξίδια και το γεγονός ότι δεν έχω μεγαλώσει σ' έναν τόπο με βοηθούν να βλέπω τα πράγματα από έξω. Ένα κεφάλαιο του πρώτου μου βιβλίου διαδραματίζεται στην Κωνσταντινούπολη. Λοιπόν, και η Βραζιλία και η Κωνσταντινούπολη είναι τόποι που δεν έχω επισκεφτεί. Όσον αφορά στην Κωνσταντινούπολη χρησιμοποίησα ένα τοπογραφικό χάρτη που αποτύπωνε την Πόλη κατά τον έκτο και έβδομο αιώνα μ.Χ. και δια μέσου του χάρτη πήγα με τη φαντασία μου. Για τη Βραζιλία αρχικά είχα στο μυαλό μου κάποιες αφηγήσεις του πατέρα μου ο οποίος υπήρξε μετανάστης στη Βραζιλία, ήταν ένα από τα παιδιά της Θεσσαλονίκης που στη δεκαετία του '50 τα γραφεία μεταναστεύσεως με δόλιο τρόπο τα τύλιξαν σε μια κόλα χαρτί και τα έστειλαν εκεί με την υπόσχεση μιας καλύτερης ζωής. Άλλοι απ' αυτούς χάθηκαν, οι περισσότεροι γύρισαν, όπως κι ο πατέρας μου, λαθρεπιβάτες σε πλοία αρχικά και σε τρένα στη συνέχεια. Τόσο

καζάντισαν στην ξενιτιά. Αυτές οι αφήγησεις, λοιπόν, σαν αρχή και στη συνέχεια οι Ατλαντες, οι χάρτες υπήρξαν οι οδηγοί μου.

Σ.Α. Είναι εκπληκτικό. Εξίσου εκπληκτικό και το άρωμα εποχής που προσφέρει από ένα σκοτεινό κεφάλαιο της πρόσφατης ιστορίας μας. Ενώ την εποχή της Μικρασιατικής Καταστροφής. Παρελαύνουν στις σελίδες αυτές του «Κάλυκα» στρατηγοί επώνυμοι, τους γνωρίζουμε από την ιστορία, συναντιούνται, συγκρούονται, ο καθένας έχει διαφορετική άποψη για το πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί η κρίση, για το πώς πρέπει να γίνει η υποχώρηση του στρατού μας. Νομίζω ότι δίνεις τη δυνατότητα στον αναγνώστη να τα «δει» σε εικόνες με έντονα χρώματα. Την άτακτη φυγή, το δράμα του Ελληνισμού εκείνες τις μέρες.

Λ.Μ. Όλη η κουβέντα γίνεται για το αμετάκλητο, για τις ανησυχίες που έχουμε, πριν προδούμε σε μια ενέργεια. Συνεπώς για μένα η συγκεκριμένη περίοδος ήταν πρόσφορη, προκειμένου να δείξω τους ενδοιασμούς των δρώντων ανθρώπων και το πώς το τυχαίο μπορεί να αποβεί καθοριστικό...

Σ.Α. Αν ένας αξιωματικός ξεχάσει τον ασύρματο και τμήμα του στρατού χάσει την επαφή με το αρχηγείο του;

Λ.Μ. Κάτι που πραγματικά συνέβη. Από όλα τα κεφάλαια και των δύο βιβλίων μου αυτό που έχω ιδιαίτερα προσέξει, όσον αφορά στην τεκμηρίωση, είναι αυτό. Όπως ανέφερες παρουσιάζονται πρόσωπα πραγματικά, άνθρωποι που έδρασαν εκείνη την εποχή και είναι πιθανό οι ίδιοι να μη ζουν, ωστόσο υπάρχουν τα παιδιά τους, τα εγγόνια τους, οπότε έπρεπε να σεβαστώ το ιστορικό πλαίσιο στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Αυτό απαιτήσε πολλή μελέτη εκ μέρους μου. Πέρα απ' αυτά ήταν για μένα μια χρυσή ευκαιρία προκειμένου να εκμεταλλευτώ, για τις ανάγκες της μυθοπλασίας μου, μια στιγμή ατυχίας και να δείξω ότι οι επιλογές μας κοστίζουν όχι μόνο σε μας τους ίδιους αλλά, καμιά φορά, πολύ περισσότερο στους άλλους. Αυτό γεννά ενοχές. Και φτάνουμε στο ζήτημα της ενοχής και στο πώς αυτή μπορεί να ξεπλυθεί. Όπως είδες σ' ολόκληρο το βιβλίο καταβάλλεται μια προσπάθεια να φανεί ότι πέρα από τη Θεία δικαιοσύνη αυτό που μπορεί να μας λυτρώσει στις μεταξύ μας σχέσεις είναι η κατανόηση. Μόνο αν εκριζώνεται από μέσα μας ο εγωισμός και η αλαζονεία, τότε μόνο δίνουμε στον άλλο περιθώρια να σφάλει κι εμείς γινόμαστε καλύτεροι.

Σ.Α. Πώς είναι να ζει ένας δημιουργός, ένας συγγραφέας όχι στο κέντρο αλλά στην περιφέρεια; Ποιος ο αντίκτυπος για την πορεία του έργου σου; Χάνεις κάποια πλεονεκτήματα σε σχέση με τον αν ζούσες για παράδειγμα στην Αθήνα;

Λ.Μ. Το ερώτημα δεν έχει νόημα για τη δημιουργία αυτή καθαυτή. Αποκτά νόημα από τη στιγμή που εκδίδεται ένα βιβλίο και ξεκινάει

την εμπορική του καριέρα. Τα προβλήματα τότε είναι πολλά. Η Αθήνα είναι το κέντρο των εξελίξεων γιατί διαθέτει εκείνα τα μεγέδη που της επιτρέπουν για παράδειγμα να συντηρεί πολλές καθημερινές εφημερίδες, να συντηρεί πανελληνίας εμβέλειας ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς. Εκεί υπάρχουν τα Μ.Μ.Ε. κάτι που είναι σημαντικό στη σημερινή εποχή, μιας και είναι σχεδόν αδύνατο να πετύχεις την προβολή του έργου σου χωρίς αυτά. Ένας συντάκτης της εφημερίδας «Καθημερινή», ο οποίος ενδιαφέρθηκε πολύ για τον «Κάλυκα», ο Νίκος ο Βατόπουλος μου είπε κάτι που το αγνοούσα. Ότι ακόμα και οι μεγάλες εφημερίδες των Αθηνών παραχωρούν στους δημοσιογράφους τους πολύ περιορισμένο χώρο για την προβολή του βιβλίου με άμεσο αποτέλεσμα οι όποιες επιλογές να γίνονται με κριτήριο να προβληθεί κάποιος επώνυμος, γιατί είναι εξασφαλισμένο πως αυτός ενδιαφέρει το κοινό. Υπάρχει, λοιπόν, ένα μάρκετινγκ για το βιβλίο από πλευράς εκδοτών, δημοσιογράφων – ακούγονται και πολλά για διαπλεκόμενα – όλα αυτά δεν είναι ψέματα, ωστόσο από 'κει και πέρα δεν πρέπει να είμαστε μίζεροι και γκρινιάρηδες και να αποδίδουμε την κακή τύχη, την εμπορική εννοώ, του βιβλίου μας αποκλειστικά στο γεγονός ότι δεν έχουμε τα μέσα. Καμιά φορά είναι μυστήριο το να αγγίζεις το κοινό και ίσως το μυστικό να μην το κατέχουμε όλοι. Δεν είναι μόνο το μάρκετινγκ που καθηλώνει τις πωλήσεις ενός βιβλίου, μπορεί να είναι και άλλοι παράγοντες.

Σ.Α. Ας επιστρέψουμε πίσω, στην αρχή του όλου θέματος. Πώς ξεκίνησες να γράφεις; Έγγραφες διηγήματα προηγούμενα; Μετά προέκυψε το πρώτο μυθιστόρημα;

Λ.Μ. Όχι. Δεν είχα γράψει προηγούμενα ούτε μια σελίδα. Βέβαια το πρώτο μου βιβλίο δεν το έγραψα στα 1999, τότε κυκλοφόρησε. Ήταν έτοιμο για έκδοση από το 1995. Η επιλογή εκδότη που έκανα, για την οποία δε μετανιώνω, το αντίθετο θεωρώ μεγάλη τύχη για μένα το ότι με δέχτηκε η «Ινδικτος» στην οικογένεια των συγγραφέων της, η επιλογή μου, λοιπόν, η συγκεκριμένη είχε σαν προϋπόθεση ότι θα περιμένω. Με δεδομένο το ότι οι πεζογράφοι δεν είναι σπάνιο να παρουσιάζονται σχετικά μεγάλοι στα γράμματα, κάποιιοι μετά τα τριάντα, δεν θεωρώ περίεργο που μέχρι το 1993 – οπότε και άρχισα να γράφω – δεν είχα γράψει κάτι. Δεν είχα την ανάγκη ή και τη διάθεση να γράψω ή έστω να κρατήσω σημειώσεις απ' αυτά που περνούσαν απ' τη σκέψη μου κατά τον ελεύθερο χρόνο μου στη διάρκεια του εικοσιτετραώρου. Σαν ελεύθερο χρόνο υπολογίζω αυτόν που αφιερώνουμε στην οδήγηση ή στο να μαζέψουμε τα πιάτα, για να τα βάλουμε στο νεροχύτη. Πάντα κάτι τέτοιες στιγμές νοερά έπλαθα παραμύθια, ιστορίες αλλά αφού, τις χρησιμοποιούσα για λίγο, στη συνέχεια τις άφηνα. Ποτέ μου δεν κρά-

τησα σημειώσεις. Κάποια φορά, ίσως και να ήταν τυχαίο – μάλλον δεν ήταν – αποφάσισα μία ιστορία απ' αυτές να τη γράψω, για να τη διαβάσω λίγες μέρες αργότερα και να την απολαύσω με την άνεσή μου. Πολύ γρήγορα κατάλαβα ότι είχα να γράψω πολλά.

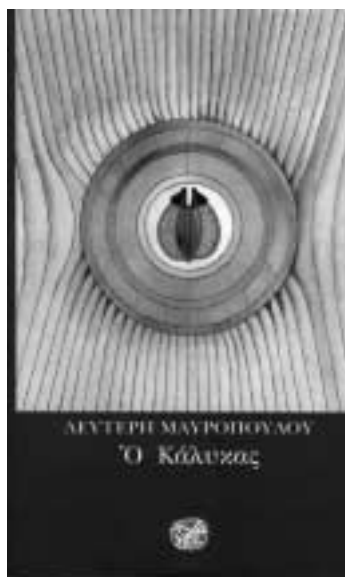
Σ.Α. Το γεγονός ότι έχεις σπουδάσει φιλολογία, το ότι είσαι εκπαιδευτικός σε έχει βοηθήσει στο συγγραφικό σου έργο;

Λ.Μ. Όσον αφορά στην πλοκή όχι. Απ' την άλλη είχα πιο εύκολη πρόσβαση στην πληροφορία, στα γεγονότα από κάποιους άλλους αλλά αυτό δεν απαιτεί πτυχία. Εκεί που πιθανά βοηθήδηκα ήταν στο χειρισμό της γλώσσας. Δεν είναι τυχαίο ότι η κριτική στέκεται στη γλώσσα και στα δύο βιβλία μου. Ήθελα, ειδικά στο πρώτο που εγκλιβωτίζει ιστορίες από εποχές παλαιότερες, της κλασικής αρχαιότητας και του Βυζαντίου, να δώσω ένα άρωμα από τη γλώσσα εκείνων των περιόδων και πιστεύω ότι το κατάφερα. Διαβάζοντας κάποιες σελίδες από το «Πραγματικό παραμύδι που μας χώρεσε όλους» όπου οι ήρωες είναι τοποθετημένοι στο 400 π.Χ., παρόλο που η γλώσσα στην οποία μας μιλούν είναι η κοινή Νεοελληνική του σήμερα, εντούτοις αναδύεται ένα άρωμα χάρη στη συντακτική δομή και στην επιλογή των λέξεων, άρωμα που θυμίζει τις αντίστοιχες χρονικές περιόδους. Για παράδειγμα δεν επιλέγω λέξεις οι οποίες εισήλθαν στο λεξιλόγιό μας πολύ αργότερα. Αποφεύγω να χρησιμοποιήσω το σίγουρος, προτιμώ σε μια τέτοια περίπτωση το βέβαιος. Στη γλώσσα, στο χειρισμό της με βοήθησαν οι σπουδές μου και η επαγγελματική μου ενασχόληση.

Σ.Α. Οι μαθητές σου γνωρίζουν ότι εκτός από καθηγητής είσαι και συγγραφέας;

Λ.Μ. Δεν θα μπορούσε να είναι κρυφό. Με έχουν δει στην τηλεόραση, έχουν ακούσει συνεντεύξεις μου στο ραδιόφωνο, έχουν δει τα βιβλία μου.

Σ.Α. Πώς σε αντιμετωπίζουν σαν φορέα αυτής της διπλής ιδιότητας; Κάνουν σχόλια, αφού διαβάσουν τα βιβλία σου;

Λ.Μ. Δεν διαβάζουν τα βιβλία μου πολλοί από τους μαθητές μου. Όσοι τα διαβάζουν κάνουν σχόλια, συνήθως θετικά, κάποιες φορές τολμούν και ρωτούν πράγματα αδιάκριτα. Για παράδειγμα ρωτούν: «όταν ο ήρωάς σας λειο το ένα ή σκέφτεται το άλλο ή (ακόμα χειρότερα) κάνει τούτο, εσείς τα σκεφτήκατε για τον εαυτό σας, τα κάνατε;».

Σ.Α. Κάποια κομμάτια του «Κάλυκα» κέρδισαν τους άντρες αναγνώστες και κάποια άλλα τις γυναίκες. Όσα αναφέρονται στο στρατό απορρόφησαν κυρίως άντρες αναγνώστες ενώ οι γυναίκες είχαν αλλού στραμμένο το ενδιαφέρον τους, πιο πολύ στην ηρωίδα που μέσα στον ορμαγδό της Μικρασιατικής Καταστροφής προσπαθεί να σώσει τον εαυτό της και ένα νεογέννητο που της προέκυψε κάτω από συνθήκες δραματικές, συνθήκες αιχμαλωσίας. Να σταδούμε λίγο στο θέμα αυτό.

Λ.Μ. Καλύτερα να ξεκαθαρίσουμε το ότι δεν πρόκειται για κάποιο ιστορικό πόνημα. Ελλοχεύει ο κίνδυνος κάποιοι αναγνώστες να πάρουν το βιβλίο από φόβο και κάτι τέτοιο θα ήταν πέρα για πέρα άδικο.

Σ.Α. Τότε να μιλήσουμε για το περίστροφο, μιας και για τον ήρωά σου είναι σημαντικό. Φεύγει από την Αθήνα, πηγαίνει στη Θεσσαλονίκη, τέλος καταλήγει στο Άγιο Όρος και τότε πλέον ανοίγει σα βεντάλια το όλο έργο. Αναγνωρίζω ότι οι ήρωες θα μπορούσαμε να είμαστε εμείς οι ίδιοι, οι φίλοι μας, παρόλα αυτά θέλω να μείνω λίγο ακόμα στο ιστορικό πλαίσιο του μύθου σου.

Λ.Μ. Ακόμα και σ' αυτές τις σελίδες το αφηγηματικό πλαίσιο είναι καθαρά ερωτικό. Ένας αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού στο μέτωπο συγκατοικεί μ' έναν συνάδελφό του – το Επιτελείο είχε τότε επιτρέψει να φέρουν οι αξιωματικοί τις συζύγους τους στο μέτωπο – και κάποια στιγμή έρχεται να μείνει μαζί τους η γυναίκα του από την Αθήνα. Πρέπει να δημιουργήθηκε σχέση ανάμεσα στη νεαρή σύζυγο και στο συγκατοικο. Ο διγμένος σύζυγος αποφασίζει να σκοτώσει το συγκατοικό του και κάποια στιγμή στην εξέλιξη των γεγονότων έχει την ευκαιρία να το κάνει. Ο συγκατοικός πεθαίνει στην αγκαλιά του, μπορεί να τον έχει πυροβολήσει ο ίδιος, μπορεί και οι Τούρκοι. Ένας άδειος κάλυκας στο περίστροφό του στοιχειώνει τη μετέπειτα ζωή του. Το πλαίσιο είναι, λοιπόν, αυτό, από 'κει και πέρα ζωντανεύουν παράλληλα εκείνες οι δεκαπέντε – δεκαέξι δραματικές μέρες από την εκδήλωση της επίθεσης των Κεμαλικών μέχρι τη στιγμή που και η τελευταία φορτηγίδα αφήνει το λιμάνι του Τσεσμέ κι ο Ελληνικός Στρατός, με τη μορφή συνταγμένου στρατεύματος, δεν υπάρχει πλέον στη Μικρασιατική γη. Κάποια υπολείμματα του στρατού μας, καθώς και απλοί άνθρωποι που θα περάσουν την περιπέτεια της αιχμαλωσίας παραμένουν για κάποιο διάστημα εκεί. Τα γεγονότα τα σεβάστηκα. Αν αυτές οι σελίδες σε κάποιους αναγνώστες εγείρουν την ένσταση ότι τους

κούρασαν, κι εγώ με τη σειρά μου δηλώνω πως κι εμένα με κούρασαν πάρα πολύ, γιατί τα γεγονότα έπρεπε να αποτυπωθούν έτσι, όπως θα μπορούσαν να είχαν συμβεί.

Σ.Α. Υπάρχουν οι μεγάλες ιστορίες, υπάρχουν και οι μικρές, οι προσωπικές μας ιστορίες, που είναι καμιά φορά μεγαλύτερες απ' αυτό που ονομάζουμε Ιστορία με το γιώτα κεφαλαίο. Έχω την αίσθηση πως και στο τρίτο σου βιβλίο αυτής της τριλογίας κάπως έτσι θα εξελιχτούν τα πράγματα. Περιμένουμε με προσμονή να δούμε πώς θα τα αποτυπώσεις. Κλείνοντας θέλω να σε ευχαριστήσω που ανταποκρίθηκες στο κάλεσμα της ΕΡΑ και δέχτηκες να μιλήσουμε για βιβλία, γιατί έχουμε ανάγκη από τέτοιες συζητήσεις.

Λ.Μ. Κι εγώ ευχαριστώ.

Το Δραμολόγιο προτείνει

ΣΩΤΗΡΙΑ ΚΥΡΜΑΝΙΔΟΥ

Δύο Ποιήματα

ΜΑΤΩΜΕΝΗ ΑΝΟΙΞΗ

*Ματωμένα τα δάκρυα
Τούτης της άνοιξης*

*Μπλέκονται οι μυρωδιές της
Με τον αχό του πολέμου.*

*Οι νάρκισσοι γέρνουν
Από ντροπή μπρος στην
Ύποκρισία του «Αφέντη»*

*Τα πουλιά δεν κελαηδούν
Γιατί των παιδιών τα μάτια
Τα λαβώνει ο πόνος
Κι η ανημποριά*

*Συνειδήσεις απλών
Και επωνύμων
Ξυπνείσδε...*

*Αφήστε να ζήσει
Η ελπίδα και το χαμόγελο
Στη νιότη,
Και στην άνοιξη που παλεύει
Να' ρθει και δεν την αφήνουν
Τα μύρα πουλιά...*

11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 2001

*Η νύχτα λουζόταν
Στη σκιά του φεγγαριού
Κρυβόταν περίτεχνα
Απ' το μάτι του αστεριού
Που σιγόκλαιε στην άκρη του ουρανού.*

*Η ανατολή χρύσιζε,
Το φως απλωνόταν μεγαλόπρεπα
Μια ανήσυχη μέρα του πλανήτη
Μια αμφίβολη μέρα του πλανήτη
Μια εκδίκητική μέρα του πλανήτη
Των μεγάλων προς τους ανίσχυρους.*

*Ποιος θα νικήσει;
Το φως ή το σκοτάδι;
Λυπήσου Κύριε
Τις ζωές των αδώων
Τις ζωές των παιδιών σου.*

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΣ ΒΟΥΡΟΥΤΖΙΔΗΣ

Σαν Παραμύθι: Η μικρή Ραλλού.

Μια φορά κι έναν καιρό, χρόνια στην ίδια θέση, μπροστά σ' ένα παράθυρο, που έβλεπε σε μια μικρή αυλή, καθόταν ένα κοριτσάκι, η μικρή Ραλλού.

Τα δέντρα και τα λουλούδια του κήπου είχαν συνηθίσει να βλέπουν τη Ραλλού, που κοίταζε χωρίς ενδιαφέρον όλα όσα γινόταν στον μικρό τους κόσμο και πάσχιζαν να κερδίσουν το χαμόγελό της.

Κάθε μέρα, όλοι, μα όλοι οι κάτοικοι της αυλής άνδιζαν μόνο για το χατίρι της και το καλοκαίρι, με ευχαρίστηση, έχαναν την ησυχία τους και άφηναν να κάδεται στα κλαδιά τους ο φλύαρος τζίτζικας, μόνο και μόνο για να διασκεδάξει, με το τραγούδι του, τη μικρή τους φίλη. Το φθινόπωρο, τα δέντρα της αυλής έριχναν με αστείο τρόπο τα φύλλα τους στη γη και το χειμώνα στόλιζαν τα κλαδιά τους με απαλό χιόνι. Μα τίποτα!

Όλος τους ο κόπος πήγαινε χαμένος, καθώς, η μικρή Ραλλού, ποτέ μέχρι τώρα δεν τους είχε ευχαριστήσει με το χαμόγελό της.

Μια μέρα ο κυρ' Βοριάς μπήκε με δύναμη στην αυλή. Ήταν θυμωμένος και με μανία λύγιζε τις κορφές των δέντρων έως κάτω στη γη. Ήταν τόσο δυνατός που ένα κλαδί, απ' το μεγάλο δέντρο της αυλής έσπασε και έπεσε, μαζί με μια μικρή φωλιά, στη ρίζα της γέρικης λεύκας.

Η Ραλλού, που έβλεπε το πάλημα των δέντρων με τον αέρα, πρόσεξε πως ένα μικρό πολύχρωμο πουλί, τρομαγμένο, πετούσε γύρω από την πεσμένη φωλιά.

Πόσο το λυπόταν!

Όμως δεν μπορούσε μόνη της να πάει κοντά του. Από τότε που χτύπησε, όλες οι μετακινήσεις της γινόταν με τη βοήθεια της μαμάς της. Αυτό τη στενοχωρούσε πολύ και δεν είχε καμιά διάθεση για γέλια. Ξαφνικά, ο Αράπης, ο μεγάλος μαύρος γάτος του σπιτιού, που πολλές φορές προσπάθησε να κοιμηθεί στην αγκαλιά της, μα πάντα η Ραλλού τον έδιωχνε μακριά της, φάνηκε στην άκρη της αυλής.

- Μαμά, μαμά! ακούστηκε, μετά από πολύ καιρό μέσα στο σπίτι, η γεμάτη αγωνία φωνή της μικρής Ραλλούς.

- Μαμά, γρήγορα, τρέξε. Το πουλί που είναι μέσα στη φωλιά, εκεί, στη ρίζα του μεγάλου δέντρου, είπε η Ραλλού! Σώστο μαμά μου απ' τα

νύχια του Αράπη!

Η μαμά της πιο γρήγορη κι απ' τον αέρα έτρεξε στην αυλή και σήκωσε απαλά από τη γη το κλαδί που πάνω του ήταν πλεγμένη η μικρή φωλιά. Μέσα της καθόταν φοβισμένο ένα τόσο δα μικρό πουλάκι. Προσεχτικά, έβγαλε τη φωλιά απ' το κλαδί και μπήκε μέσα στο σπίτι.

- Δώσε σε μένα τη φωλιά, είπε η Ραλλού στη μαμά της. Τη θέλω για δική μου.

Και όλα κύλησαν γρήγορα.

Η μαμά ήταν ευτυχισμένη, ο αέρας, που κι αυτός άκουσε μετά από πολύ καιρό τη φωνή της Ραλλούς ξαφνιάστηκε. Άλλαξε αμέσως η διάθεσή του και σταμάτησε τον καθγά του με τα δέντρα της αυλής.

Τα δέντρα έπαψαν το τίναγμα των κλαδιών τους και κράτησαν πάνω τους φύλλα για να φαίνονται πιο όμορφα στη Ραλλού, τα άγρια χόρτα έβαλαν χρώμα στο κεφαλάκι τους και η αυλή στρώθηκε με ένα πολύχρωμο χαλί.

Όλα στον κήπο ήταν χαρούμενα, γιατί είχαν ακούσει τη φωνή της μικρής τους φίλης.

- Είναι δικό μου, φώναξε στη Ραλλού από την άκρη ενός κλαδιού, ένα μικρό και πολύχρωμο πουλί. Είναι δικό μου παιδί, το μικρό πουλί που είναι μέσα στη φωλιά.

Τα δέντρα της αυλής έσκυψαν τις κορυφές τους για να ακούσουν την απάντηση της μικρής τους φίλης.

- Σε γνωρίζω, είπε η Ραλλού, σε είδα πριν από λίγο που πετούσες γύρω από τη φωλιά. Μα πρέπει να ξέρεις πως μου χρωστάς τη ζωή του!

- Α! δεν έπρεπε να το πει αυτό η μικρή μας φίλη, είπαν τα δέντρα της αυλής και κούνησαν με δυσαρέσκεια τις κορυφές τους. Ποτέ δεν πρέπει να λες το καλό που κάνεις.

- Σε ευχαριστώ για ότι έκανες, μα δώσε το παιδί μου για να φύγω, της είπε το πολύχρωμο πουλί.

Η Ραλλού, κοίταξε σκεπτική το μικρό πουλί που κρατούσε απαλά μέσα στη χούφτα της και είπε: μη φοβάσαι θα τ'αγαπώ και με τη βοήθεια της μαμάς θα το φροντίζω και από τώρα θα το ονομάζω Σπίνο.

- Δώστο μου σε παρακαλώ, ξανάπε το πολύχρωμο πουλί.

- Όχι! του απάντησε το κοριτσάκι.

- Δώστο μου, ξανάπε το πολύχρωμο πουλί κι εγώ για το χατίρι σου, θα γυρνά στις γειτονιές του κόσμου και απ' όσα βλέπω, ό,τι αξίζει, θάρχομαι και θα στο λέω.

- Όχι! ξανάπε η Ραλλού, τώρα είναι δικό μου, κι έπειτα, αν στο δώσω, πώς ξέρω ότι θα κρατήσεις την υπόσχεσή σου, αφού, τώρα, δεν έχεις φωλιά;

- Καλά, είπε το πολύχρωμο πουλί, κράτησε το μικρό μου μέχρι να χτίσω τη φωλιά μου και σου υπόσχομαι, για μία ακόμη φορά, πως θα έρχομαι να σου λέω ό,τι αξίζει απ' αυτά που βλέπω και, ανοίγοντας τα πολύχρωμα φτερά του, πέταξε προς τα κει που είναι το σπίτι του δυνατού βοριά.

Το άλλο πρωί, το πολύχρωμο πουλί καθόταν σ' ένα κλαδί που έφτανε ως το παράθυρο της μικρής Ραλλούς.

- Γύρισες; του είπε γεμάτο χαρά το κοριτσάκι.

- Ναι, εγώ κρατώ την υπόσχεσή μου, απάντησε το πολύχρωμο πουλί, και ήρθα να σου διηγηθώ, απ' όσα είδα, το ποιο σπουδαίο.

- Και τι, απ' όσα είδες, έχει αξία;

- Είδα από ψηλά, σ' ένα λιβάδι γεμάτο από ανδισμένα λουλούδια, μια ομάδα από κόκκινα μυρμήγκια να κόβουν, με τις δυνατές τους δαγκάνες, τα φύλλα από μια μαργαρίτα. Σε κάθε δαγκωνιά τους, η μικρή μαργαρίτα πονούσε πολύ και με παρακάλια ζητούσε από τα κόκκινα μυρμήγκια να σταματήσουν το κόψιμο των λευκών της φύλλων. Μα τα μυρμήγκια δεν άκουγαν τα λόγια της και συνέχιζαν τη δουλειά τους.

- Ε! λοιπόν, φώναξε τότε η μαργαρίτα στα κόκκινα μυρμήγκια, πάρτε όλα μου τα φύλλα, όμως, το άρωμά μου, αυτό που φέρνει κοντά μου τις μέλισσες, ποτέ, μα ποτέ δεν θα το κλέψετε. Εγώ και χωρίς τα φύλλα μου, θα συνεχίσω να σκορπώ τριγύρω το άρωμά μου, είπε η μικρή μαργαρίτα και ίσιωσε, με κόπο, το πονεμένο κορμάκι της.

Η Ραλλού άκουσε με προσοχή το πρόβλημα της μικρής μαργαρίτας, θαύμασε το κουράγιο της και κατάλαβε πως δεν ήταν τα φύλλα που έδιναν αξία στη μαργαρίτα μα το άρωμά της.

- Δώσμου το μικρό μου για να φύγω, είπε το πολύχρωμο πουλί, όταν τελείωσε τη διήγησή του.

- Όχι του είπε η Ραλλού, εγώ αγαπώ το μικρό Σπίνο και τον θέλω κοντά μου.

Μα δεν είναι έτσι η αγάπη, είπαν τα δέντρα της αυλής και κούνησαν στενοχωρημένα τις κορφές τους. Αν άκουγε τα λόγια της γέρικης λεύκας η μικρή μας φίλη, θα ήξερε πως αγάπη είναι να ρίχνεις, την ώρα που βρέχει, ένα γερό και καταπράσινο φύλλο στο μικρό μυρμήγκι, που λίγο πριν δάγκανε τον κορμό σου, για να σκεπαστεί.

- Μα έχω σχεδόν τελειώσει τη φωλιά μου, είπε το πολύχρωμο πουλί.

- Τέλειωσε πρώτα τη φωλιά σου και, όταν ξαναγυρίσεις, θα τα πούμε είπε η Ραλλού.

Α! δεν έκανε καθόλου καλά η Ραλλού, είπαν τα δέντρα της αυλής, έπρεπε να δώσει το μικρό Σπίνο στη μαμά του.

Το πουλί στεναχωρημένο από την άρνηση της Ραλλούς, άνοιξε τα

πολύχρωμα φτερά του και πέταξε μακριά προς τα κει που βασιλεύει ο ήλιος.

Το απόγευμα της άλλης μέρας, το πολύχρωμο πουλί ήρθε και κάθισε μπροστά στο παράθυρο της μικρής Ραλλούς.

- Τι καλά που γύρισες, είπε η Ραλλού χτυπώντας τα δυο της χέρια. Είναι καλά το μικρό σου.

- Χαίρομαι που το ακούω, μα έκανα μεγάλο ταξίδι και είμαι κουρασμένο, είπε το πολύχρωμο πουλί.

- Τότε θα πρέπει να είδες πολλά, είπε η Ραλλού.

- Ναι, ήταν πολλά αυτά που είδα, της απάντησε το πολύχρωμο πουλί.

- Και τι απ' όλα αυτά έχει ενδιαφέρον; ρώτησε το κοριτσάκι.

- Είδα από ψηλά, έναν μεγάλο κήπο γεμάτο τριανταφυλλίες, είπε το πουλί.

- Και ύστερα, ρώτησε η Ραλλού;

- Ήταν τόσο όμορφα, καθώς ήταν όλες ανδισμένες, που σταμάτησα το πέταγμα μου και, για να ξεκουραστώ, κάθισα στα κλαδιά τους. Τότε ένιωσα ποσό φοβισμένες ήταν οι τριανταφυλλίες.

- Τι ήταν αυτό που τις φόβιζε, ρώτησε η Ραλλού.

- Φοβόταν τον κηπουρό που κάθε πρωί, με το κοφτερό του ψαλίδι, έκκοβε τα τριαντάφυλλά τους.

- Α! πόσο θα πονούσαν, είπε το κοριτσάκι.

- Ναι πονούσαν. Μα κοίτα, έλεγε η μια τριανταφυλλιά στην άλλη. Εδώ, βλέπεις την πληγή; Ήταν εδώ ένα ωραίο κίτρινο μπουμπούκι, μα τι κρίμα, το κοφτερό ψαλίδι του κηπουρού το έχει αφαιρέσει. Όλες οι τριανταφυλλίες ήταν λυπημένες και είχαν χάσει το θάρρος τους. Εαφνικά, είπε το πουλί, άκουσα την πιο μικρή τριανταφυλλιά, με θάρρος να μιλά σε όλες. Μη φοβάστε αδελφές μου, έλεγε η μικρή και γεμάτη κατακόκκινα μπουμπούκια τριανταφυλλιά, μπορεί ο κηπουρός να μας γεμίζει πληγές, καθώς παίρνει κάθε πρωί τα τριαντάφυλλά μας, μα ποτέ δεν θα μας πάρει την αγάπη μας για το ωραίο. Όχι! Το κοφτερό του ψαλίδι δεν μπορεί να κόψει τη χαρά που εμείς νιώθουμε κάθε πρωί, καθώς στολίζουμε με την αγάπη μας τα νέα μας μπουμπούκια.

Η μικρή Ραλλού, άκουσε τα όσα τις είπε το πολύχρωμο πουλί και κατάλαβε πως, το κάθε έργο, μόνο αν έχει μέσα του αγάπη μπορεί να γίνει ωραίο.

- Δώσω το μικρό μου σε παρακαλώ, είπε πάλι το πουλί. Η φωλιά μου έχει τελειώσει.

- Όχι, αν στο δώσω δεν θα ξαναγυρίσεις, είπε η μικρή Ραλλού.

- Μάρτυρές μου τα δέντρα της αυλής, πως θα ξανάρθω, είπε το πολύχρωμο πουλί.

- Φοβάμαι πως δεν θα σε ξαναδώ και έχω τόση ανάγκη από φίλους, είπε το μικρό κορίτσι, κι έπειτα μ' αρέσουν οι ιστορίες σου.

Τα δέντρα της αυλής δύμωσαν με τα λόγια της. Εμείς, είπαν όλα μαζί, που στεκόμαστε τόσο κοντά της δεν είμαστε φίλοι; Βέβαια δεν λέμε ιστορίες, μα είναι λίγο που με τα κλαδιά μας δροσιζουμε το δωμάτιό της; Είναι λίγο που αφήνουμε εκείνον το τζιτζίκι να κάθεται πάνω μας για να της τραγουδά;

Το πολύχρωμο πουλί, άνοιξε τα κουρασμένα φτερά του και πέταξε κατά κει που βγαίνει ο ήλιος.

Το πρωί, πριν ο ήλιος ανέβει πάνω απ' τις κορφές των δέντρων, που ακόμα ήταν θυμωμένα με τη μικρή τους φίλη, το πολύχρωμο πουλί κάθισε στα κλαδιά τους και άρχισε το γλυκό του τραγούδι. Η Ραλλού ακόμα κοιμόταν, μα άκουσε τη φωνή του μικρού Σπίνου, που απάντησε στη μαμά του και ξύπνησε. Με μεγάλη προσπάθεια, για πρώτη φορά από τότε που χτύπησε, πήγε μόνη της κοντά στο παράθυρό της και είδε το πολύχρωμο πουλί να κάθεται στα κλαδιά ενός δέντρου.

- Γύρισες γρήγορα, του είπε η Ραλλού, καθώς έτριβε τα όμορφα της μάτια.

- Δεν πήγα μακριά, της είπε το πουλί.

- Τι το σπουδαίο είδες τόσο κοντά μας, είπε το κοριτσάκι.

- Είδα τον ήλιο, που έβγαινε αργά πίσω απ' το βουνό, της είπε το πουλί.

- Ε, και, που είναι το σπουδαίο, είπε η μικρή Ραλλού.

- Είδα τον ήλιο, συνέχισε το πολύχρωμο πουλί, που βγαίνοντας πίσω απ' το βουνό ζέσταινε με τις ακτίνες του το ίδιο, τη μικρή Μαργαρίτα, που γυμνή απ' ό,τι τη στόλιζε, συνέχιζε να σκορπά το άρωμά της και, τα κόκκινα μυρμήγκια που είχαν φάει τα όμορφα της φύλλα, τον κηπουρό, που κρατούσε μια αγκαλιά όμορφα τριαντάφυλλα και, τις γεμάτες με πιο όμορφα μπουμπούκια τριανταφυλλιές και όλοι τους, λουσμμένοι απ' την αγάπη του παίρνανε κουράγιο, ο καθένας για το δικό του έργο.

Τα δέντρα του κήπου, τράβηξαν λίγο τα κλαδιά τους και οι πρώτες ακτίνες του ήλιου μπήκαν στο δωμάτιο της μικρής τους φίλης.

Ο χώρος γέμισε φως και η Ραλλού, που είχε καταλάβει ότι το άρωμα έδινε αξία στη μικρή μαργαρίτα και όχι τα φύλλα της, λουσμένη απ' τις πρώτες ακτίνες του ήλιου πήρε κουράγιο και γέμισε μ' αγάπη.

- Δώσμου τώρα το μικρό μου, της είπε το πολύχρωμο πουλί, να το πάω στη φωλιά μας.

- Και που έκτισες τη νέα σου φωλιά; ρώτησε το κοριτσάκι.

- Εδώ, στην αυλή σου, πάνω στα κλαδιά της γέρινης λεύκας.

- Τι καλά! είπε η μικρή Ραλλού, που θα είναι κοντά ο μικρός μου Σπίνος, μα μην ξεχάσεις την υπόσχεσή σου, πως θα έρχεσαι να μου λες

ό,τι αξίζει απ' αυτά που βλέπεις, κι εγώ θα πω στα δέντρα, να κάνουν γερά τα κλαδιά τους για να μην ξανασπάσουν από το δυνατό αέρα και, χαμογελώντας, άπλωσε το χέρι της και έδωσε στο πολύχρωμο πουλί αυτό που του ανήκε.

- Θα είμαι κοντά σου της είπε το πολύχρωμο πουλί, θα κρατήσω την υπόσχεσή μου, κι ακόμα, κάθε πρωί θα σε ξυπνώ με το κελάηδισμά μου.

Ο κήπος, λουσμένος από το φως που σκόρπισε το χαμόγελο της Ραλλούς άνδισε, στο σπίτι ακούστηκαν χαρούμενες φωνές και ο Αράπης, σκαρφαλώνοντας στην αγκαλιά της, κοιμήθηκε ήσυχα.

Τα δέντρα της αυλής έπαψαν να είναι θυμωμένα με τη μικρή τους φίλη και γέμισαν τα κλαδιά τους με νέα φύλλα αφού, η μικρή Ραλλού, τους έδειξε πως έμαθε να κάνει πράξη την αγάπη.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Η διαχρονική διάλεκτος της επικοινωνίας

Εν αρχή ήν ο Λόγος, έπειτα ο λόγος, προφορικός και γραπτός. Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν οι άνθρωποι, που έπρεπε να μάθουν να σκέφτονται και να μιλούν προτού να περπατήσουν. Αν και μερικοί έμαθαν να μιλούν μετά το θάνατό τους, όπως το ξύλινο μολύβι και η βακτηρία του συνταξιούχου σιδηροδρομικού, τα ξεχασμένα στο λιθόστρωτο του γηροκομείου η ΑΝΟΙΞΙΣ.

Τώρα, που κοντεύει η άνοιξη του σωτηρίου έτους 2004, αποφάσισα να σας διηγηθώ την ιστορία δύο συμπολιτών μας, που στα 1996 πέτυχαν το καταπληκτικό, έστω και από αρνητική άποψη, επίτευγμα: να κάνουν στην ίδια χρονική περίοδο τη διαδρομή κατά μήκος του ποταμού Δασιρρέοντα, ο ένας ξεκινώντας από τις πηγές του Λευκού Άβατου Όρους και ο δεύτερος από τις εκβολές του στο Ελπιδοφόρον Πέλαγος, χωρίς ποτέ και πουθενά να συναντηθούν.

Ήταν 11 Φεβρουαρίου, όταν ο κυνηγός Αγριοχοίρων κ. Περικλής Α., έχοντας χάσει από διημέρου την ομάδα των φίλων του, καθηλωμένος στην κόχη μιας πλαγιάς του όρους Λευκόν Άβατον και απειλούμενος από ασιτία και κρουπαγήματα, αποφάσισε να ακολουθήσει το ρυάκι που τον συντρόφευε στα τελευταία δυό εικοσιτετράωρα της μοναξιάς του. Δεν γνώριζε, βέβαια, ότι ήταν ένα από τα ρυάκια που μετά από διαδρομή οχτώ χιλιομέτρων θα κατέληγε στην κοίτη του Δασιρρέοντα.

*

Μια ημέρα πριν από τον κ. Περικλή Α., ένας άλλος συμπολίτης μας, ο κ. Νεόφυτος Κ., ξεκίνησε με μια εξωλέμβια φουσκωτή βάρκα από τις εκβολές του Δασιρρέοντα για το συνηθισμένο κυνήγι της Πεινασμένης Αγριόπαπιας. Η αντίστροφη προς τη ροή διαδρομή ήταν επιλογή του πάντοτε μη συμβατικού κ. Νεόφυτου Κ.

Αλλά, η μη συμβατικότητα του εγχειρήματός του δεν οφείλονταν σε ιδιορρυθμία ή κλασική άγνοια των κανόνων πλεύσης. Ήταν απόρροια της λογικής υπόθεσης ότι θα κατέληγαν σ' αυτόν οι αγριόπαπιες

φοβισμένες και καταδιωγμένες από τους συμβατικούς παρόχθιους κυνηγούς.

Η πλεύση του ξεκίνησε με τους καλύτερους οιωνούς: το βάθος της κοίτης αρκετό, το νερό με σημαντική διαύγεια, η ορατότητα από τις καλύτερες για την εποχή και με μικρή ταχύτητα ανέμου.

Πού και πού, κουφάρια λεύκης και αγριοβασιινιάς επέπλεαν χαιρετώντας τον κ. Νεόφυτο και τη βάρκα του. Γουλιανοί και γριβάδια ακολούθησαν πολλές φορές τη βάρκα, όπως ακριβώς τα δελφίνια του καταγάλανου Ελπιδοφόρου Πελάγους. Από μακριά, αντηγούσαν μελωδίες από τα χρυσογγημένα αηδόνια και καρδερίνες, που προσπαθούσαν να ζεσταθούν πηδώντας από τις καλαμιές στις αγριοβασιινιές, στα βούρλα και τανάπαλιν.

*

Ας αφήσουμε, όμως, την εύκολη πλεύση του κ. Νεόφυτου και ας παρακολουθήσουμε την κοπιαστική πορεία του κ. Περικλή Α.

Έχοντας σαν παρέα τον εξημερωμένο Σιβηρικό λύκο, άρχισε να κατηφόριζε το σχεδόν παγωμένο χιονοσκέπαστο μονοπάτι.

Το δίκαννο κυνηγετικό του όπλο, έχοντας αχρηστευθεί από το πέσιμο του κατόχου στο ρυάκι, φάνταζε μόνο θεωρητικός φύλακας του κ. Περικλή Α. Κάποιοι ξεσπιτωμένοι λαγοί περνούν σφυρίζοντας, αδιάφορα τάχα πλην όμως περιπαικτικά. Μακριά ακούγονταν η μπάσα εξάσκηση μιας μητέρας αρκούδας, σκορπίζοντας μιαν αναίτια φοβισμένη ατμόσφαιρα στον κυνηγό που κατηφόριζε με ανοιχτό και βαρύ βήμα.

Στο πρώτο συναπάντημα με ένα δεύτερο ρυάκι, ο κ. Περικλής κάθισε να ξαποστάσει, καταναλώνοντας το τελευταίο κομμάτι χοιρομέρι, πίνοντας την προτελευταία γουλιά από το ρούμι. Παρά τη φαινομενική ηρεμία του, ο σκύλος άρχισε να ανησυχεί, κουνώντας τη μουσούδα του με συγκαταβατικό ύφος προς τον κύριο και σύντροφό του. Παρ' όλα αυτά συνέχισαν και οι δύο τους την πορεία τραγουδώντας το αγαπημένο τους τραγούδι:

...Είμαστε δυό αντρειωμένοι,
είμαστε τρείς μεσ' τη νυχτιά,
μα το πρωί θάμαστε χίλιοι,
και θα διαβούμε τα ριζά....

Οι ώρες περνούσαν, το ρυάκι μεγάλωνε, οι μπεκάτσες υπερίπταντο σε ερωτικούς σχηματισμούς, κάνοντας το παγωμένο χαμόγελο του κ. Περικλή να αποκτήσει κάποια κινητικότητα.

Σιγά-σιγά τα χιόνια άρχισαν να εξαφανίζονται, η κοίτη άρχισε να αποκτά καλαμιές, αγριοβατσινιές, βρύα μα και λασπωμένες παγίδες. Αρκετές φορές αισθάνθηκε την ανάγκη να φωνάξει δυνατά μήπως τον ακούσει κάποιος τρεις-τέσσερις τόκανε κιόλας. Το μόνο που πέτυχε ήταν να ξεσηκωθούν οι καφετιές αγριόπαπιες, βγάζοντας ήχους φόβου και θυμού, χωρίς να επακολουθήσουν πυροβολισμοί. Ήταν φανερό πως δεν υπήρχαν κυνηγοί.

*

Τώρα, μπορούμε να ξαναγυρίσουμε στον κ. Νεόφυτο Κ., και την ανιούσα πορεία της βάρκας του. Ομίχλη μπροστά, ομίχλη δεξιά, ομίχλη αριστερά και πέρα στο βάθος. Και ξαφνικά ένας ολοστρόγγυλος ήλιος να εμφανίζεται και να χάνεται στην ομίχλη, μοιάζοντας πότε-πότε με αυγουσιτιάτικο φεγγάρι. Λίγο πιο πέρα δύο ξύλινοι κορμοί στέκουν όρθιοι σαν τους ανθρώπους που περιμένουν το λεωφορείο στη στάση. Ανάμεσα στις λεύκες με το μικρό θυζαντινό εκκλησάκι, αντικρίζει απέναντί του ένα μικρό οπωρώνα με μηλιές.

Τα μήλα, αν και απογοητευμένα από την αδιαφορία του ιδιοκτήτη τους να τα ταξιδέψει στις πολύβουες λαϊκές αγορές, μέσα στη χρωματιστή χάρτινη συσκευασία, γυάλιζαν μ' ένα χρυσοκόκκινο αντιφέγγισμα στις αχτίδες του ήλιου.

Ο κ. Νεόφυτος σκέφτηκε να παρεκκλίνει την πορεία του και να γευτεί τους καρπούς της γης. Και τόλμησε, γλιστρώντας τη βάρκα του πάνω στη λάσπη της όχθης, εκεί που ένα κοπάδι βουβάλια διασκέδαζαν κάνοντας τα λασπόλουτρά τους, αφήνοντας στον αέρα χαρούμενους βαρύτονους ήχους. Ο κ. Νεόφυτος, στην αρχή δειλά-δειλά τα χαιρέτησε κουνώντας το χέρι κι ύστερα, χωρίς να καταλαβαίνει πώς του ήρθε, έβγαλε μια φωνή απελευθέρωσης, λέγοντας:

Αυτή είναι ζωή!

Ω ευτυχισμένα βουβάλια..
Πόσο λείπουν στους ανθρώπους,
τα παιχνίδια σας
στις λάσπες του Δασιρέοντα

Ο κ. Νεόφυτος προχώρησε προς τον οπωρώνα, μα μόλις πλησίασε το πρώτο κλαδί κάνοντας ένα σωρό όνειρα για τη γευστικότητα του μήλου, ξαφνικά, ακούγεται ο διαπεραστικός ήχος, μιας σφυρίχτρας. Πρέπει να ήταν ο αγροφύλακας, που ποιος ξέρει, έβλεπε τη σκηνή από μακριά. Είκοσι χαλκόκοτες, δεκαπέντε χουλιαρομύτες κι άλλοι τόσοι λευκοτσι-

κνιάδες πέταξαν τρομαγμένες από τον οξύτατο ήχο της σφυρίχτρας. Ο κ. Νεόφυτος τρομαγμένος κι αυτός, χωρίς καν να σκεφτεί να δει από πού προερχόταν ο ήχος, ξαναγύρισε στο δρόμο του.

*

Τον ίδιο ήχο της σφυρίχτρας άκουσε και ο κ. Περικλής Α. Ένωσε τόσο πολλή χαρά για την παρουσία ενός άλλου ανθρώπου, που ευχαρίστησε από μέσα του την κυρα Παναγιά. Πως τα φέρνει έτσι η ζωή! Για τον ένα, ο ήχος ήταν φόβος και ενοχές, για τον άλλο η απρόσμενη ελπίδα να συναντήσει άνθρωπο.

Τη στιγμή εκείνη θυμήθηκε ένα ταξίδι στην Αλεξάνδρεια, ονειρεύτηκε πως έφαγνε για τον μυδικό τάφο του Μεγαλέξαντρου στην αμμουδιά του Φάρου, εκεί που νερό, χώμα, κορμοράνοι, φοινικόπτερα, πορφυροτσικνιάδες, πελεκάνοι, θαλασσαετοί και άνθρωποι σμιλεύουν το εποχιακό συναπάντημά τους, ανάμεσα στους πλανόδιους εμποράκους φτηνών απομιμήσεων ρολογιών και δερμάτινων.

Η ιερή μα και υγρή ατμόσφαιρα αυτής της πόλης του θύμιζε το κλίμα της περιοχής του ποταμού Δασιρρέοντα, χωρίς, βέβαια, τη διαφορετική χαμηλή θερμοκρασία. Ταυτόχρονα, σκέφτηκε ομοιότητες ανάμεσα στην πορεία του στις όχθες του Δασιρρέοντα και στις Κάμαρες του Καβάφη.

Ένας βασιλαετός άνοιξε τον αριστερό τηλεφακό του και αντίκρισε από το ύψος των εβδομήντα μέτρων την γκριμάτσα ελπίδας και νοσταλγίας στο πρόσωπο του κ. Περικλή. Ένα νερόφιδο έβγαλε επιδεικτικά τη γλώσσα του στο σκύλο του κ. Περικλή, ο σκύλος ύγρανε τα ρουθούνια του, το στροβίλισμα του ποταμού ανάμεσα σε δυο μικρούς βράχους τραγούδησε το φανερά απαισιόδοξο στιχάκι.

Ω πληκτική διαμονή
στη μάντρα ομοιομορφίας
και στο νεκροταφείο ερεδισμάτων

Γιατί και οι ποταμοί λένε τραγούδια, λένε ιστορίες, φουσκώνοντας τα σπλάχνα τους με νερό από τις βουνοκορφές, απλόχερα και ενίοτε καταστροφικά, μεταφέροντας την άνοιξη τη δύναμη των νερών στις παρόχθιδες περιοχές. Τούτο το τραγούδι του Δασιρρέοντα φανέρωνε τη σοφία των ποταμών να καταλαβαίνουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις των περαστικών. Και το συγκεκριμένο στιχάκι έδειχνε καθαρά τη νοσταλγία επιστροφής, αλλά και το φόβο μήπως δε φτάσει στο σπίτι του.

Έτσι, μετά από μια εύκολη, σχετικά, πορεία 6.350 ανοιχτών βημάτων, ο κ. Περικλής Α., έφτασε στις εκβολές του Δασιρρέοντα. Η εικόνα της εξαφανισμένης απότομα βλάστησης από τα χωματουργικά έργα του μελλοντικού εμπορικού λιμανιού της Νέας Πόλης, έσφιξαν το θώρακα και το στομάχι του. Μόνο σε μερικά κομμάτια γης στέκονταν καλοχτενισμένα σε παράταξη αρκετές εκατοντάδες ελαιόδεντρα.

Του πέρασε η σκέψη να γυρίσει πίσω, ενώ ταυτόχρονα νοσταλγούσε να δει τη φασαρία των δρόμων, τους διαστικούς ανθρώπους και το αγχομαχητό των λεωφορείων της Ομόνοιας, να ακούσει την καλημέρα του περιπτερά και τη γκρίνια των μικρομετόχων του Χρηματιστηρίου.

Όμως, μια άλλη εικόνα, αυτή της αειθαλούς μητέρας μας, της αεικίνητης θάλασσας, με τα παιχνίδια των καϊκιών και των δελφινιών, τον κράτησαν στην αρχική του απόφαση να ολοκληρώσει την επιστροφή του στη Νέα Πόλη.

Αυτή τη θάλασσα του Ελπιδοφόρου Πελάγους και την Κατάφυτη Νήσο αγνάντευε το επόμενο απόγευμα, πίνοντας τον καφέ του στο αίθριο του Ιμαρέτ. Εκεί κατέστρωσε και το επόμενο, θαλασσινό αυτή τη φορά, ταξίδι του.

*

Αν ρωτάτε για τον κ. Νεόφυτο Κ.; Ας συνεχίσει το ταξίδι του αντίθετα στη ροή του Δασιρρέοντα. Η φαντασία σου, έχω εμπιστοσύνη σ' αυτή φίλε συνταξιδευτή και φίλη μου αναγνώστρια, θα τον οδηγήσει εκεί όπου τον προορίζεις να βρεθεί. Και θα απολαύσεις μαζί του όλο το ταξίδι, με τις περιπέτειες, τις ευχάριστες εμπειρίες, καθώς και την επιστροφή σας.

Καλό Ταξίδι!

Η φιλολογική εφημερίδα ΕΑΡΙΝΗ ΠΝΟΗ

Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 και συγκεκριμένα τον Οκτώβριο του 1955 στην πόλη των Σερρών κυκλοφόρησε από τον ποιητή Νίκο Βουζούκα το μηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό “Σερραϊκά Γράμματα”. Η έκδοση του περιοδικού είχε ανέλπιστα επιτυχία μιας και κατάφερε να έχει ευρύτατη αποδοχή από το κοινό και τους λογοτέχνες εντός και ειδικά εκτός της πόλης των Σερρών. Το γεγονός αυτό είχε πολλαπλές συνέπειες. Θα αναφέρουμε εδώ μόνο δύο, για να εξηγήσουμε πως προέκυψε μια νέα εκδοτική λογοτεχνική προσπάθεια, λίγους μήνες αργότερα, η εφημερίδα ΕΑΡΙΝΗ ΠΝΟΗ.

Ο εκδότης των “Σερραϊκών Γραμμάτων” μετά την κυκλοφορία των πρώτων 2-3 τευχών και την καταξίωσή που είχε αλλάξει συμπεριφορά απέναντι στους ντόπιους λογοτέχνες και δείχνοντας αλαζονεία και ανωριμότητα, άρχισε να απορρίπτει και να συνεργάζεται επιλεκτικά με λίγους. Η στάση του δυσαρέστησε και απομάκρυνε αρκετούς που αναζήτησαν άλλη πνευματική στέγη. Παράλληλα όμως, η επιτυχία του περιοδικού άνοιξε την όρεξη σε ορισμένους νέους λογοτέχνες της πόλης να αποτολμήσουν παρόμοιο εγχείρημα συνεπικουρούμενοι και από τους δυσαρεστημένους και απογοητευμένους συνεργάτες του.

Έτσι, στις 16 Απριλίου 1956, δύο νέοι στην ηλικία ποιητές ο Νίκος Μυρσίνης και ο Τάσος Σταμπούλογλου κυκλοφόρησαν μια μικρή λογοτεχνική εφημερίδα που της έδωσαν το συγκαίριακό και πολύ ωραίο τίτλο ΕΑΡΙΝΗ ΠΝΟΗ. Στο πρώτο μάλιστα φύλλο σχολίαζαν τη συμπεριφορά του εκδότη του περιοδικού: “καλά θα κάνει ο εμπνευσμένος διευθυντής του λογοτεχνικώτατου περιοδικού Σερραϊκά Γράμματα να συνεργαστή και με κανένα Σερραίο λογοτέχνη για να είναι το περιοδικό του: “Σερραϊκά Γράμματα” κι’ όχι... Νεκρά”.

Οι δύο συνεκδότες και συνδιευθυντές της εφημερίδας συνδέονταν με μαθητική φιλία και είχαν πρωτοεμφανιστεί στο σερραϊκό λογοτεχνικό χώρο λίγα χρόνια πριν, το 1952, με συνεργασίες στο μαθητικό έντυπο “Μαθητικός Παλμός” που εξέδιδε το Γυμνάσιο Αρρένων Σερρών. Ο Τάσος Σταμπούλογλου θυμάται σήμερα εκείνο το ξεκίνημα και το πρώτο

πρόβλημα που είχαν να αντιμετωπίσουν, τη λήψη άδειας κυκλοφορίας από το Υπουργείο Τύπου: “Ο Νίκος Μυρσίνης επέμεινε και μου έλεγε συνέχεια γιατί αυτοί μπορούν και βγάζουν περιοδικό και εμείς να μην μπορούμε. Σοφίστηκε λοιπόν το εξής τέχνασμα για τη λήψη της άδειας κυκλοφορίας. Κάθισε και έγραψε ένα γράμμα προς τον συντοπίτη μας τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή όπου του περιέγραφε τι θέλαμε να κάνουμε τονίζοντας τις πολιτιστικές διαστάσεις του εγχειρήματος. Την επιστολή την έγραψε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνεται ότι είναι ένας παλιός και επιστήδιος φίλος του και άρχιζε με την εξής χαρακτηριστική φράση: Φίλε Κώτσο... Το τέχνασμα αυτό φαίνεται έπιασε και σε δεκαεπτά μέρες από την ταχυδρόμηση της επιστολής φώναξαν τον Μυρσίνη και του είπαν ότι ήταν ελεύθερος να εκδώσει αυτό που επιθυμεί. Με αυτό τον τρόπο αποκτήσαμε την άδεια κυκλοφορίας, ξεπεράσαμε το σκόπελο της λογοκρισίας και ξεκινήσαμε την έκδοση της εφημερίδας μας”.

Η εφημερίδα κάτω από τον τίτλο της είχε υπότιτλο “Δεκαπενθήμερη Φιλολογική Εφημερίδα”, έβγαине σε μικρό σχήμα, διαστάσεων 43X29 εκατοστών και τυπωνόταν στο τυπογραφείο του Στράτου Χαραλαμπίδη στον αριθμό 19 της Δημοτικής στοάς. Η τιμή της ήταν μια δραχμή. Συνολικά κυκλοφόρησαν έξι φύλλα, το τελευταίο με ημερομηνία 24-6-1956.

Στο πρώτο φύλλο ο Νίκος Μυρσίνης, που ήταν και ο υπεύθυνος της σύνταξης, έγραφε τους λόγους της έκδοσης της: “Ο πόθος να κορέσουμε έμφυτες φιλολογικές μας ανησυχίες, η προσπάθεια να δώσουμε μια γενική ώθηση για μια σοβαρότερη λογοτεχνική επίτευξη κι’ η επιθυμία να μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε ευγενικές, φιλολογικές φιλοδοξίες που θα προσφέρουν κάτι το ωφέλιμο στα νιάτα, όλα τούτα τα γενικά μας έσπρωξαν στην έκδοση της εφημεριδούλας αυτής, που αν θα μπορέσουμε να την κάνουμε τετρασέλιδη (κι αυτό εξαρτάται από την δέληση και την δική μας αλλά και των φίλων μας) θα γίνη μια πνευματική βρυσσομάνα που θα στάξη το ροδόεντρό της στις νεανικές ψυχές. Ακόμα δ’ αγαλιάση στοργικά όλους τους νέους που νανουρίζονται από τα ψιθυρίσματα των Ελικωνιάδων και θα μπορέση να εμφανίση στο λογοτεχνικό, προβολικό επίπεδο νέους που γράφουν κι όμως δεν τολμούν να εμφανιστούν. Είμαστε νέοι. Η άνοιξη της ζωής, Και ξεκινάμε με την άνοιξη του χρόνου. Κι’ η δημιουργία μας πάντα ανοιξιάτικο μύρο δ’ αναδίνη. Θάναι μακρύς, μα και γλυκός ο δρόμος της Ι θ ά κ η ς”.

Η εφημερίδα για λόγους αποκλειστικά οικονομικούς κυκλοφόρησε ως δισέλιδη με πρόθεση να γίνει τετρασέλιδη. Όμως, παρά τις προθέσεις των δημιουργών της, μόνο το τρίτο φύλλο βγήκε τετρασέλιδο. Στο αμέσως επόμενο φύλλο, που ξαναβγήκε πάλι δισέλιδο, ανέφεραν

σχετικά οι εκδότες: “πασκίσαμε και κάναμε κάτι, χωρίς την βοήθεια κανενός. Έτσι βγάλαμε το 3^ο φύλλο τετρασέλιδο. Όμως είναι ευνόητο ότι χρειάζεται κάποια υποστήριξη, που δεν τη βρήκαμε. Βέβαια δεν σταματούμε τον αγώνα μας, άλλα περιοριζόμαστε.. Και συνεχίζουμε πάλι μόνοι μας”.

Η έκδοση έτυχε αμέσως ευνοϊκών κρίσεων από τον πνευματικό κόσμο της περιοχής και λάμβανε συνεχώς ενθουσιώδη γράμματα κυρίως από νέους. Θερμούς συμπαραστάτες είχε τις τοπικές αρχές και τα μέσα επικοινωνίας (ραδιοφωνικό σταθμό της πόλης και σεραϊκό τύπο). Δεν έλλειψαν όμως και ορισμένοι που την κατέκριναν. Στο τρίτο φύλλο σχολιάζονταν η στάση τους χωρίς όμως να κατονομάζονται οι επικριτές: “την κίνηση μας βρέθηκαν μερικοί μορφωμένοι Βάνδαλοι που θέλησαν να την δυσφημίσουν και να την διάψουν. Τους καταδικάζουμε στην συνείδηση κάθε πραγματικού ανθρώπου, μόνο και μόνο γιατί μεταχειρίστηκαν ύπουλα κι άνανδρα μέσα”.

Η ύλη της εφημερίδας ήταν καθαρά λογοτεχνική με ποίηση και πεζογραφία. Λόγω της στενότητας του χώρου δημοσιεύονταν πάντα ένα μόνο ποίημα κάθε δημιουργού και τα μεγάλα διηγήματα και τα πεζά δημοσιεύονταν σε συνέχειες. Η ποίηση καταλάμβανε χώρο στο κέντρο και των δύο σελίδων. Τα ποιήματα γνωστών και καταξιωμένων ποιη-

τών έμπαιναν στην πρώτη σελίδα, ενώ των πρωτοεμφανιζομένων και των νέων στην πίσω, στις ειδικές στήλες που είχαν τον τίτλο “Μαθητικές συνεργασίες” και “Νεανική λύρα”. Στο άνω αριστερό μέρος κάθε φύλλου ο Μυρσίνης, ως διευθυντής της σύνταξης, αρθρογραφούσε και εξέφραζε απόψεις για θέματα γενικά και λογοτεχνικά. Οι τίτλοι των άρθρων αυτών ήταν: “Ο γίγας της ελληνικής ποίησης Κωστής Παλαμάς”, “Ο Γολγοθάς της Κύπρου”, “Η τέχνη και ο σκοπός της”, “Η πνευματική νάρκη της επαρχίας”, “Τα φιλολογικά μνημόσυνα”, “Με θάρρος κι ελπίδα”. Την ύλη συμπλήρωναν οι στήλες των Σχολίων με μικρές επιστημόνσεις για επίκαιρα πολιτιστικά θέματα, των ανακοινώσεων, της βιβλιοκρισίας και των απαντήσεων της αλληλογραφίας.

Για να προσεγγίσουμε καλύτερα την εκδοτική αυτή προσπάθεια και να διαμορφώσουμε μια πλήρη εικόνα του ύφους και της δομής της θα αναφέρουμε αναλυτικά τα περιεχόμενα όλων των φύλλων:

Στο 1^ο φύλλο δημοσιεύθηκαν τα ποιήματα: ο “Στοχασμός” του Τάσου Νεφέλη (Σταμπούλογλου), η “Ανθρώπινη λογική” του Σταύρου Κοταμανίδη, το “Θέλω” του Κώστα Αλμπάνη, “Σκέψου και μένα” του Δημήτρη Παναγιωτίδη και ένα ποίημα του Μινέρμου με τίτλο “Η νεότης” σε μετάφραση του Νίκου Μυρσίνη. Στη στήλη “Μαθητική συνεργασία” τα ποιήματα: “Σε μια νεκρή” του Ν. Σ., “Η αμυγδαλιά” του Β. Μαραγκάκη και “Στο τάφο του πατέρα μου” του Ρίζου Κωνσταντινίδη από το Πετρίτσι.

Το διήγημα: “Νύχτες χωρίς ξημέρωμα” του Μιχάλη Τσαντήρη που συνεχίστηκε στα επόμενα δύο φύλλα, το πεζό το “Βάλς των κεριών” του Χρήστου Αντωνιάδη και ένα ακόμη άρθρο του Ν. Μυρσίνη με τίτλο “Η ιστορία των Σερρών”.

Στο 2^ο φύλλο τα ποιήματα: “Ζήτημα Ζωής” του Γιάννου Γεωργόπουλου, το “Θέλω ν’ ανέβω” του Θωμά Σαμανδάρα από τα Κουφάλια, “Στον άνθρωπο” του Νίκου Νικολαΐδη από ίδιο μέρος, “Σ’ αγαπώ” της Νίκης Αλεξανδράκη και το “Ποτέ μου” του Τάσου Μανθόπουλου.

Το διήγημα: “Η λατρεμένη” του Θωμά Αγνού (Βλάχμπει) που συνεχίστηκε και τελείωσε στο τρίτο φύλλο και το δοκίμιο του φιλόλογου Ευαγ. Γκολέτσου “Λίγα για τους ελεύθερους-πολιορκημένους”.

Στο 3^ο φύλλο τα ποιήματα: “Μακρυνά την αγχόνη” του Ν. Μυρσίνη, “Σε μια σύγχρονη Κασσιανή” του Σταύρου Κοταμανίδη, το ποίημα “Annabel Ih” του Πόε σε μετάφραση του Β. Μαραγκάκη. Στη στήλη “Νεανική λύρα” τα ποιήματα: η “Κύπρος” του Δ. Παναγιωτίδη από την Θεσσαλονίκη, τα “Νειάτα” του Τηλ. Τσελεπίδη από τη Δράμα, το “Τώρα” του Τ. Νεφέλη, η “Ειρήνη” του Κώστα Αλμπάνη, ο “Γενίτσaros” του Χριστ. Παρωτίδη από το Σιδηρόκαστρο και η συνέχεια στο “Ζήτημα Ζωής” του Γ. Γεργόπουλου.

Ακόμη, τα πεζά: “Γυμνοί μπροστά στη Νύχτα” του Χρ. Αντωνιάδη, “Τα νειάτα στο ειδώλιο” του Θανάση Μέλη (Μεντσιμενίδη), “Το Ορφανό” του Ερρίκου Βλάχμπη και “Το θέατρο” του Κ. Αλμπάνη καθώς και δύο άρθρα: “Ο ποιητής Γεώργ. Βερίτης” του Αν. Ναούμ και “Μαρία Πολυδούρη κι η ποίηση της” του Νίκου Αστρη.

Στο 4^ο φύλλο τα ποιήματα: “Από την “Πορεία” του Μ(άριου) Ρ(ουσιιάδη), η “Απαισιοδοξία” του Τ. Μανδόπουλου, το “Απόσταμα” του Αριστείδη Κανδηλάπτη από την Αλεξανδρούπολη, “Στον ήρωα Καραολή” της Αγγέλας Παπαδοπούλου και το “Τραγούδι” του Πέτρου Κουγιουμτζίδη από την Κρύα Βρύση.

Τα πεζά: “Ο μάγος της νύχτας” του Θανάση Μέλη, “Ο βιβλιόφιλος” του Τ. Νεφέλη και η μελέτη του Ν. Αστρη ο “Τζάκομο Λεοπάρντι κι’ ο πεσσιμισμός του” που συνεχίστηκε και ολοκληρώθηκε στο επόμενο φύλλο.

Στο 5^ο φύλλο τα ποιήματα: “Από την “Πορεία” του Μ(άριου) Ρ(ουσιιάδη), η “Φτώχεια” του Κ. Αλμπάνη, το “Ανοιξιάτικο Τραγούδι” του Δ. Παναγιωτιδής, το “Ερείπιο” Τ. Τσελεμπιδής, “Η στιγμή” του Λάκη Γεωργακόπουλου και ένα απόσπασμα σε μετάφραση του Ν. Μυρσίνη από την Τραγωδία “Ίφιγένεια η εν Αυλίδι” του Ευριπίδη.

Το διήγημα “Απόφοιτος ζητεί δέση” του Τ. Μανδόπουλου, ο στο-

χασμός του Ερ. Βλάχμπει με τίτλο “Εξομολόγηση” και το πεζό το “Όνειρο” του Κ. Ανδέρου.

Στο 6^ο φύλλο τα ποιήματα: “Πως λαχτάριζα” του Τ. Νεφέλη, “Στην πόλη των Νεκρών” του Θ. Σαμανδάρη, “Λες ναν’ αργά;” του Αρ. Κανδηλάπτη, “Πόνος και παράπονο” του Γ. Χατζηαθανασίου, και η “Ανάμνηση” του Λάκη Δίκογλου από τη Δράμα.

Το διήγημα: “Η φωτιά” του Θ. Μετσιμενίδη, το άρθρο: “Αγγελος Σικελιανός” του Τ. Μανθόπουλου και το λαογραφικό σημείωμα: “Τ’ αη Γιαννιού”.

Η ΕΑΡΙΝΗ ΠΝΟΗ πλημμύριζε από το σφρίγος και το πάθος των εκδοτών της. Τα μαχητικά άρθρα και τα σχόλια τους ανέδιδαν την πνευματική τους ζωντάνια. Η γλώσσα των κειμένων άμεση και καθημερινή άγγιζε τους αναγνώστες και ακτινοβολούσε μια νεανική φρεσκάδα. Η έκδοση πέτυχε να γίνει, έστω και πρόσκαιρα, το μέσο έκφρασης των ντόπιων λογοτεχνών και το βήμα για νέους-πρωτοεμφανιζόμενους δημιουργούς, όπως του Γιώργου Χατζηαθανασίου που κέρδισε το δεύτερο βραβείο διηγήματος στο πρώτο λογοτεχνικό διαγωνισμό του Δήμου Σερρών. Πέτυχε ακόμη, να αποκτήσει μια ζεστή και οικεία σε όλους ταυτότητα καθώς δεν απέκλειε και δεν λογόκρινε κανένα λογοτέχνη. Ανοίξε τον μικρό φιλόξενο της χώρο ακόμη και σε νέους δημιουργούς

άλλων πόλεων, όπως από τη Θεσσαλονίκη, την Αλεξανδρούπολη και τη Δράμα. Δεν πέτυχε όμως να επιδιώσει οικονομικά, να αναταράξει και να προσθέσει κάποια καινούργια ρεύματα στο χώρο της λογοτεχνίας. Αν και οι εκδότες της είχαν πολλές ιδέες και οράματα, όπως: η προκήρυξη λογοτεχνικού διαγωνισμού με βραβεία και επαίνους και ο σχεδιασμός έκδοσης μιας ανθολογίας νέων Βόρειας Ελλάδας, πεζού και ποιητικού λόγου, έμειναν όλα στα χαρτιά εξαιτίας της σύντομης ζωής της.

Το μεγάλο μειονέκτημα της έκδοσης ήταν η ανεπάρκεια του σχήματος, η στενότητα του χώρου καθώς και η οικονομική αδυναμία επέκτασης και αύξησης του μεγέθους της. Τα θέματα αυτά μαζί με την αποχώρηση του ενός εκ των εκδοτών της, του Νίκου Μυρσίνη στην Θεσσαλονίκη για σπουδές στη Νομική Σχολή, έγιναν οι αιτίες διακοπής του εκδοτικού εγχειρήματος στο έκτο μόλις φύλλο, δύομισυ μήνες μετά την αρχή.

Τέσσερα χρόνια αργότερα ο λογοτέχνης Σταύρος Κοταμανίδης, που είχε δώσει συνεργασία στην ΕΑΡΙΝΗ ΠΝΟΗ, σχολίαζε στην εφημερίδα Σερραϊκό Βήμα (Φ. 3734 της 22-12-1960) τη σύντομη παρουσία της στο πνευματικό ορίζοντα των Σερρών και τους λόγους που οδήγησαν στη οριστική διακοπή της κυκλοφορίας της: *“Μια άλλη εφήμερη προσπάθεια της οποίας όμως τα ελατήρια ήταν περισσότερο ευγενικά και αγνά, υπήρξε η έκδοση της μικρής δεκαπενθήμερης εφημεριδούλας “Εαρινή Πνοή” από τους Ν. Μυρσίνη και Τ. Σταμπούλογλου τον Απρίλη του 1956. Και στην κίνηση αυτή, η οποία κράτησε ίσα με 4-5 εκδόσεις συνεργάστηκαν όλοι σχεδόν οι γνωστοί Σερραίοι λογοτέχνες. Η εφημερίδα αυτή ίσως να μπορούσε να κρατηθεί και να προκόψει αν ο δραστήριος νεαρός Διευθυντής της δεν αποχωρούσε από τας Σέρρας, λόγω σπουδών, και προπαντός αν είχε, το έντυπο αυτό τις δυνατότητες να αυξηθεί σε μέγεθος, για να μπορέσει να ικανοποιήσει και τις πολλές απαιτήσεις των φίλων της, αλλά και για να κερδίσει κάπως στην εκτίμησή τους. Μένωντας λοιπόν στο ίδιο μικροσκοπικό και ανεπαρκές σχήμα της η “Εαρινή Πνοή” είχε σαν συνέπεια να ξεφτίση γρήγορα από άποψη ενδιαφέροντος και τελικά παρ’ όλες τις απεγνωσμένες εκκλήσεις των ιδιοκτητών της δεν κατάφερε να συνεχίσει την πορεία κι’ έσβυσε αληθινά σαν...εαρινή πνοή, αφήνοντας μόνο την τιμή της εξαιρετης πρωτοβουλίας στους δύο εκδότες της”*.

Γιώργος Ν. Αψηλίδης

Δρομοδείκτες

Σχόλια - Κριτικές - Παρουσιάσεις - Σημειώματα

Η Αστή και ο Μπαμπούγερος

Πριν από 40 χρόνια περίπου, ένα μυξιάρικο γλεμπονιάρικο κοριτσάκι με ξανθά μαλλάκια, σε μια γειτονιά κάπου γύρω από το κέντρο της Αθήνας, έτρεχε και κρεμόταν από τη φούστα της μαμάς του ρωτώντας: «Μαμά, εμείς γιατί δεν έχουμε χωριό;»

Η μαμά αγνοούσε τη χιλιοειπωμένη ερώτηση, σκουπίζοντας τις μύξες από τη μυτούλα και φροντίζοντας τα συνεχώς γρατζουνισμένα και βρώμικα ποδαράκια της μικρής, αφού για αρκετές φορές της είχε απαντήσει πως «δεν είναι δυνατόν όλα τα παιδιά να έχουν χωριό».

Αντε τώρα να χωρέσει αυτή η «αδικία» στο μυαλό ενός μικρού παιδιού!

Γιατί έτσι το αντιλαμβάνοταν η μικρή, που έβλεπε τα περισσότερα παιδιά να λείπουν τις γιορτές και τα καλοκαίρια από τη γειτονιά και να επιστρέφουν ροδοκόκκινα και τροφαντά, μιλώντας για όσα έζησαν στο χωριό τους. Περιέγραφαν πώς τάζαν τις κότες τις γιαγιάς, πώς έπαιζαν με τα κουνελάκια, πώς καιροφλακτούσαν για να δουν τον καιρό να βατεύει τη γελάδα, πώς έστηναν ξόβεργες για πουλιά και πώς μεδούσαν τις νυχτερίδες πετώντας ψηλά σβώλους φωμί βουτηγμένους στο τσίπουρο του

παππού. Συνηθισμένα παιδικά κατορθώματα, που στα μάτια της άσχητης μικρής φάνταζαν θαυμαστά.

Και τα χρόνια πέρασαν. Η μικρή μεγάλωσε και έγινε μια σνομπάρια του κερατά, που της φαινόταν αδιανόητο να απαρνηθεί τα ακριβά επώνυμα συνολάκια, τις τακουνάρες και τα φο-μπιζούδια της. Πήγαινε Μέγαρο, γυμναστήριο, θέατρο, συναυλίες, και το έπαιζε κουλτουριάρα. Άσε που όταν θύμωνε με κάποιον, ξεστόμιζε με απαξία:

«Άντε να χαθείς χωριάταρε! Ή το άλλο, το πιο αυστηρό: «Φτου σου, καράβλαχε!»

Μα έχει ο καιρός γυρίσματα και δεν ξέρεις τι σου επιφυλάσσει η ζωή, πράγμα που τότε δεν αντιλαμβανόταν η μεταμορφωμένη σε πριγκίπισσα πρώην βατραχίνα.

«Δεν αντέχω άλλο!!! Θα φύγω από την Αθήνα!!! Θα πάρω τα όρη και τ' άγρια βουνά!!!» ξεφώνιζα σε έξαλλη κατάσταση αλλά με αποφασιστικότητα, κάθε φορά που το νέφος, η κάκιστη αισθητική, η ηγρούπανση και μύρια όσα άλλα έκαναν τη ζωή της πόλεως αφόρητη.

«Και πού θα πας; Τι ξέρεις εσύ από τη ζωή στα όρη και στ' άγρια βουνά;» ρωτούσαν γελώντας εύλογα οι φίλοι και γνωστοί, στωικά αποδεχόμενοι τις υστερίες της κακομαθημένης φίλης τους.

«Έχω ταξιδέψει σ' όλο τον κόσμο! Έχω ικανότητες προσαρμογής! Δεν

είμαι ό,τι κι ό,τι εγώ!», ξεστόμιζα με έπαρση εξερευνητριας του Β. Πόλου. Και το «θαύμα» έγινε!

Το καλοκαίρι πριν από τρία χρόνια, ένας φίλος με κάλεσε να επισκεφτώ τα πάτρια εδάφη του και να φιλοξενηθώ στο σπίτι το γονιών του, σε ένα χωριό της Μακεδονίας κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Το αστείο είναι πως, ενώ είχα γυρίσει όλο τον κόσμο, στην Ελλάδα τα ταξίδια μου ήσαν μετρημένα και στα γνωστά τουριστικά μέρη (βλ. Μύκονο, Ρόδο, Κέρκυρα, κλπ).

Με βαριά καρδιά επιβιβάστηκα στο τραίνο, και μετά από ταξίδι οκτώ ωρών έφτασα στον σταθμό της Ροδόπολης, με το θερμομότρο έξω να αγγίζει τους 40 βαθμούς, τον πισινό μου να πονάει από την ακινησία, και το κεφάλι μου να βουίζει από την πάρλα της συνταξιδιώτισσάς μου. Βλαστήμαγα από μέσα μου για την ηλίθια απόφασή μου να αφήσω την άνεση του δροσερού σπιτιού μου (από το κλιματιστικό) για να έλθω να περάσω μερικές μέρες με τους «καράβλαχους στο κατσιχωρι τους».

Πέρασα τόσο «άσχημα», που αποφάσισα να παραμείνω όσες μέρες θα ήμουν δεκτή από τους γονείς του φίλου μου, αν θα άντεχαν τα ξεφωνητά μου κάθε φορά που έβλεπα ένα μπαμπούρι ή μian ακρίδα.

Εύπναγα το πρωί και κατέβαινα στην κουζίνα, όπου με περίμενε ο καφές, η ζεστή πίττα και το μουχαμπέτι (κουτσομπολιό) που έκανα με τις γειτόνισσες (εκεί ανακάλυψα πως το κους-κους είναι ψυχοθεραπευτικό). Ανέβαινα στα μονοπάτια του Μπέλες, ψάρευα γριβάδια (ποταμόψαρα) στην Κερκίνη με τον πατέρα του φίλου μου, έπινα τα σσιπουράκια μου στη Δοϊράνη και έτρωγα πέστροφα

κάτω από τα πλατάνια. Περιδιάβηκα το Παγγαίον, το Πάϊικο, το Καράντερέ, τον Λαϊλία (όρος Σερρών), τον γεωγραφικό δύλακα του Νευροκοπίου, τη Βροντού (να φάτε τηγανιτή πατάτα Βροντούς και να γλύφετε και τις τσανάκες!), τραγουδούσα ρεμπέτικα τραγούδια με τους φίλους μου και χόρευα υπό τους θαυμασίους ήχους της γκάιντας ή του ζουρνά (το πολυβόλο του Διονύσου).

Ζωή και κότα περνούσα η αστή, μέχρι που για επαγγελματικούς λόγους αναγκάστηκα να επιστρέψω στο κλεινόν άστν.

Κάτι όμως είχε δραματικά αλλάξει σε μένα, χωρίς τότε να το αντιληφθώ. Ένας αναζωογονητικός ιός είχε εισχωρήσει και κατέτρωγε κάθε αποστεωμένη σκέψη και αποστειωμένη συνήθεια της καθημερινότητάς μου. Έκτοτε πολλές φορές επισκέφτηκα την κεντρική και ανατολική Μακεδονία, γνωρίζοντας τις πόλεις και τα χωριά, μα πιο πολύ τους ανθρώπους της. Μου έκανε μεγάλη εντύπωση η φιλοξενία τους, το ανυπέρβλητο χιούμορ και η αίσθηση αυτοσαρκασμού τους, όσο και το διονυσιακό πνεύμα, που, γονιδιακά τουλάχιστον, έφεραν μέσα τους, διατηρώντας πανάρχαια έδιμα βαφτισμένα στη χριστιανική κολυμπήδρα. Οι γεροντότεροι στα καφενεία μου περιέγραφαν τις συνήθειες ζωής τους, όχι για να τονίσουν τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, όσο για να καταλήξουν στο συμπέρασμα πως, ο άνθρωπος έχει τόσες δυνατότητες, που και τον θεό κατεβάζει από τον ουρανό για να δουλέψει ή να χορέψει μαζί του. Τέτοια αξιοπρέπεια και λεβεντιά!

Ήταν σαν να ανακάλυπτα τον θεό της Ελλάδος, τον Διόνυσο, είτε όταν έτρεχα στο βουνό μετά από τη βροχή

και μάζευα σαλιγκάρια ή μανιτάρια, είτε όταν μάζευα όστρακα στις όχθες της Δοϊράνης, όταν χάζευα την κυριαρχική συμπεριφορά του ταύρου σε οίστρο, όταν έμπαινα στον μπαζέ μάζεύοντας ντομάτες και καυτερές πιπεριές, όσο και ακόμη πιο θουμαστές εμπειρίες, οι οποίες δεν πήγαζαν μόνον από τις οπτικές εικόνες, αλλά και από μέσα μου.

Η επίδραση της Φύσης ήταν τόσο άμεση, που άρχισα να παρατηρώ και τις εξωτερικές διαφοροποιήσεις μου. Για έναν άγνωστο τότε λόγο, ένιωθα πιο «φυσική». Περιττό να αναφέρω πως πέταξα τις τακουνάρες και τα συνολάκια και αρεσκόμουν στα αθλητικά παπούτσια και στα φαρδιά πανταλόνια που μου έδιναν άνεση κινήσεων (θα γέλαγε κάθε πικραμένος, αν με έβλεπε με μεταξωτά ρούχα στον μπαζέ και το μακιγιάζ στα μούτρα!).

Στις αρχές του περασμένου Γενάρη, ο Μακεδόνας φίλος μου με πήγε να παρακολουθήσουμε τις γιορτές των «Μπαμπούγερων» στο χωριό Καλή Βρύση στη Δράμα. Όταν είδα τους άνδρες του χωριού ντυμένους με τις εντυπωσιακές τραγίσιες φορεσιές τους να χορεύουν, να πειράζουν τον κόσμο και να αναπαριστούν τον ιερό γάμο, στα μάτια μου ζωντάνεψαν οι αγγειογραφίες των Σειληνών, των Σατύρων (ακολούθων του Θεού Διονύσου).

«Ο μέγας Παν ζει!!!», ξεφώνιζα και δάκρυα έτρεχαν στα μάτια μου. Και δεν υπερέβαλα καθόλου. Όλες οι προσωποποιημένες δυνάμεις της Φύσεως χορεύουν και γίνονται αντιληπτές στις περιοχές της Ελλάδος όπου ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να ζει σε άμεση σχέση με το περιβάλλον συνειδητά. Τότε γίνεται κατανοητό, γιατί η φόβια, η ανασφάλεια και η

δεισιδαιμονία αποχωρούν για πάντα από τη ζωή μας. Όλες αυτές οι καταστάσεις υποβοηθούνται και ενισχύονται από τη ζωή στην πόλη, επειδή, ζώντας «υβριστικά» (και το εννοώ με την αρχαιοελληνική σημασία της λέξεως «ύβρις») απέχουμε από τις διασχές της Φύσεως.

Ένας από τους λόγους που αναφέρω τις εμπειρίες μου, είναι κι εκείνος που προσπαρώ να σας πείσω να επιστρέψετε, αν μπορείτε, σ' αυτό που μας αρμυζει σαν σκεπτόμενες οντότητες. Και το αστείο ξέρετε ποιο είναι; Ότι είναι εύκολο. Τόσο εύκολο, που και μια ψευτοκουλτουριάρα – μιλάω για την αφεντιά μου – πείστηκε και το έκανε χωρίς δεύτερη κουβέντα.

Πράγματι, όταν αποφάσισα να μετοικήσω στη Μακεδονία, μάζεψα τα μπογαλάκια μου, μετέφερα τα εκλογικά μου δικαιώματα, άλλαξα εφορία, και τέλος πάντων, έριξα μαύρη πέτρα πίσω μου.

Μην τολμήσει κανείς να με ρωτήσει αν το μετάνιωσα, γιατί θα του βάλω τσούσκα πιπεριά στο στόμα! Τώρα, βλέποντας τον εαυτό μου στον καθρέφτη και συγκρίνοντάς τον με αυτόν που τότε διέθετα, μονολογώ και λέω:

«Α, ρε τυχερή, φτου σου κοπέλα μου, μη σε ματιάσω!»

Σήμερα γράφω τις εμπειρίες μου, έχοντας μπροστά μου, όχι το βάζο μουράνο (το καρκαίτσαριό που δεν λείπει από κανένα σπίτι) που στόλιζε παλιά το γραφείο μου, αλλά το αγαλλματίδιο ενός Μπαμπούγερου με την τραγίσια μάσκα και τις κουδούνες στα γοφιά να μου γνέφει καλώντας με στις διονυσιακές γιορτές του. Φυσικά και θα πάω! Τι με πέρασε, για χαζοραστή; Εγίνα μια βλάχα παινεμένη, και για να σιγουρέψω την παραμονή μου

στην επαρχία, παντρεύτηκα και τον φίλο που σας έλεγα.
Ξύπνια η βλάχα! Αμ πώς!!!!

Μάρω Κιουλάφα

Βραβεία Εκτός Των... Τειχών

Και έξαφνα φέτος ως πυγολαμπίδες στο σκοτεινό ορίζοντα, έδωσαν το στίγμα τους στο Πανελλήνιο τρία ονόματα του λόγου, γραφείς και δημιουργοί εδώ και χρόνια, με τη βράβευσή τους με τα κρατικά λογοτεχνικά βραβεία.

Το βραβείο ποίησης δόθηκε στον Μανόλη Πρατικάκη για τη συλλογή του «Το νερό» (Εκδόσεις Μεταίχμιο), έναν ποιητή και γιατρό από την Ιεράπετρα. Το βραβείο μυθιστορήματος πήρε ο Θεσσαλονικιός συγγραφέας Δημήτρης Δημητριάδης για το βιβλίο του «Η ανθρωπώδια. Μια ατελής χιλιετία» (Εκδόσεις Καστανιώτη). Ο συγγραφέας είναι υπάλληλος του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου στη Θεσσαλονίκη. Το βραβείο διηγήματος απονεμήθηκε στον Τάσο Γουδέλη για το βιβλίο του «Η γυναίκα που μιλά» και μάλιστα με ομοφωνία της επιτροπής. Τέλος το μεγάλο βραβείο λογοτεχνίας δόθηκε στον Μίλτο Σαχτούρη για το σύνολο του έργου του.

Τι το ιδιαίτερο έχουν αυτές οι βραβεύσεις; Εκτός από μια θλίψη που κρύβουν μέσα τους, όπως λέει ο Μανόλης Πρατικάκης, θα ήθελα να σταθώ σ' αυτά που δήλωσε σε μία συνέντευξή του στη «Μακεδονία» ο Δημήτρης Δημητριάδης: «Χαρακτηρίζουν το βιβλίο μου ως δύσκολο. Αυτό όμως θα

πρέπει να είναι η επιδίωξη της λογοτεχνίας, ως επιδίωξη του ανέφικτου. Μόνο μια τέτοια λογοτεχνία δημιουργεί και αληθινούς αναγνώστες. Το υπόλοιπο είναι αυτό που συμβαίνει, δηλαδή ένας κατακλυσμός βιβλίων στην αγορά, που δεν είναι βιβλία αλλά πλαστά αντικείμενα. Και δημιουργούνται αναγνώστες που δεν είναι παρά καταναλωτές πλαστών προϊόντων, άρα πλαστοί αναγνώστες κι αυτοί. Υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα. Δεν περιαιτολογώ και δεν μιλώ μόνο για τα δικά μου βιβλία, αλλά υπάρχει μια εξαφάνιση σχεδόν της λογοτεχνίας τα τελευταία χρόνια».

Αυτό που εισπράττουμε απ' αυτά που μάθαμε και είδαμε είναι πως φέτος κάτι κινήθηκε, αναδεύτηκαν τα στάσιμα νερά, ξεραχνιάστηκαν κάποια ράφια από την επιτροπή, εν πάση περιπτώσει οι κριτές μελέτησαν ή διάβασαν έστω λογοτεχνικά βιβλία. Είναι γνωστή η τύχη των επίμονων, των ξεχωριστών, των ρομαντικών δημιουργών εκτός των τειχών, στην περιφέρεια και πολλές φορές η περιφέρεια μπορεί να είναι λίγα βήματα από την Ακαδημία των Αθηνών. Είναι πάρα πολλοί οι δημιουργοί που γράφουν εκτός του κυρίαρχου ρεύματος, μείνανε στην αφάνεια, μακριά απ' την υποστήριξη των εκδοτικών μηχανισμών. Και βέβαια μ' αυτά δεν εννοούμε πως δεν χρειάζεται, η υποστήριξη, η προώθηση και η διέκριση ενός βιβλίου. Όμως, όπως και να το κάνουμε υπάρχει ένα πρόβλημα. Η αληθινή λογοτεχνία βάλλεται από μέσα κι απ' έξω. Εκδίδεται εύκολα ότι θεωρείται ότι θα πουλήσει (π.χ. «Οι αναμνήσεις» μιας σταρ εν είδη βιογραφίας) ενώ υπάρχει εξαιρετική δυσκολία στην καθαυτό λογοτεχνική γραφή. Παράλληλα διαμορφώνεται

ένα κοινό αναγνωστικό με λιγότερη αντίσταση και ψάξιμο, κοινό της καλοκαιρινής περιόδου.

Η τέχνη του λόγου δεν τελειώνει ποτέ. Ο δύσκολος δρόμος είναι ο μοναχικός δρόμος της γραφής που βγαίνει μέσα απ' την έμπνευση, την επινόηση και το λογοτεχνικό ήθος του δημιουργού. Δεν συμφωνούμε με την ανάδειξη σιγά – σιγά ενός «περιεργου» κοινού, αλλά ενός «δύσκολου» αναγνωστικού κοινού που διαλέγει.

Φέτος έγινε μια κάποια υπέρβαση, ας πούμε. Έγινε ένα ξεσκόνισμα βιβλίων που ήσυχα περίμεναν τη δικαίωση του χρόνου. Αν και η δικαίωση έρχεται μέσα στο μυαλό του αναγνώστη, όταν και όποτε το βιβλίο φτάσει σ' αυτόν.

Ούτως ή άλλως τα λογοτεχνικά βραβεία είναι μια επώδυνη ιστορία.

Χρήστος Σαμαράς

ΒΑΣ. ΤΖΑΝΑΚΑΡΗΣ

Το δέατρο και ο κινηματογράφος Εις την «καλλίστην πόλιν» των Σερρών, Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι το λυκόφως του 20^{ου}

Ο τίτλος αναφέρεται στο τελευταίο βιβλίο του κ. Βασίλη Τζανακάρη, που προσφάτως είδε το φως της δημοσιότητας.

Το βιβλίο αυτό, χαρακτηρίζεται ως ιστορικό χρονικό του δέατρου και του κινηματογράφου στις Σέρρες, χωρίς

όμως να περιχαρακώνεται αυστηρά από τον τίτλο αυτό, αφού εμπεριέχει στοιχεία που κάλλιστα θα μπορούσαν να του προσδώσουν τον χαρακτήρα του φωτογραφικού λευκώματος, του ιστορικού αφήγματος ή ακόμη και αυτόν του ντοκουμέντου.

Συνιστά να λέγαμε τη συνέχεια ανάλογων σε εύρος και περιεχόμενο εκδοτικών προσπαθειών του κ. Τζανακάρη («Γιατί», «Εικονογραφημένη ιστορία των Σερρών»), όπου με τρόπο σαφή και διακριτό αποτυπώνεται η πορεία ενός ανθρώπου που έχει επί μακρών δητεύσει στο αντικείμενό του, καταφέροντας εντέλει να το καταστήσει οικείο και ιδιαίτερος προσφιλές, κατ' αρχήν στον ίδιο και στην συνέχεια στους αναγνώστες του.

Για τον συγγραφέα η περιδιάβαση στην ιστορική μνήμη μέσα από το πολύ μεγάλο σε όγκο και αξία αρχειο-υλικό του, αποτελεί ένα συνεχές, επίπονο, επίμονο και καλά μεθοδευμένο ταξίδι, τις εμπειρίες του οποίου μετουσιώνει σε ρέοντα λόγο, που φέρει και την προσωπική του σφραγίδα. Η ομαλή συνύπαρξη της ιστορίας με την αφήγηση, των γεγονότων με την ερμηνεία τους, της ημερολογιακής καταγραφής με το χρονικό και της εξιστόρησης με την παράθεση σχετικών φωτογραφιών, είναι τα στοιχεία εκείνα που καθορίζουν την ταυτότητα της γραφής του. Γραφή που υπερβαίνει τα όρια και τους κανόνες «της επιστημονικής καθαρότητας» για να «αγγίξει» αυτά, της μυθοπλασίας, χωρίς όμως, εντέλει, να υποκύπτει στο σαγηνευτικό της κάλεσμα.

Η ίδια ακριβώς αντίληψη φαίνεται να υπηρετείται και στο τελευταίο βιβλίο, μόνον που αυτή τη φορά ο συγγραφέας, δείχνει περισσότερο έτοιμος από ποτέ, να «δαμάσει» το

πλούσιο υλικό του, παρουσιάζοντας ένα σύνολο συνεκτικό, ομοιογενές και «δεμένο», που κερδίζει και τον πιο απαιτητικό αναγνώστη.

Κατ' αρχήν είναι ο λειτουργικός (όπως αποδεικνύεται) διαμοιρασμός της ύλης σε δύο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα παρατίθεται (192 σελίδες), το ιστορικό του κινηματογράφου και του Θεάτρου στις Σέρρες από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας (τέλη 19^{ου} αιώνα) μέχρι τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, ενώ στην δεύτερη ενότητα (146 σελίδες), κατατίθεται ένας τεράστιος όγκος σπάνιου φωτογραφικού και ενημερωτικού υλικού, που έρχεται με τον καλύτερο τρόπο να «ντύσει» την προηγούμενη ενότητα. Η κατ' αυτόν τον τρόπο διευθέτηση της ύλης, δημιουργεί την αίσθηση της τάξης και της πειθαρχίας, καθιστώντας την ανάγνωση ευχάριστη και συνάμα δημιουργική ενασχόληση

Κατά δεύτερο λόγο, ο καταμερισμός της πλούσιας ύλης του βιβλίου, σε περιορισμένου εύρους ενότητες, με επεξηγηματικές επικεφαλίδες καθώς και σχολιογραφικούς τίτλους, κάνει άνετη την περιδιάβαση στο περιεχόμενο της, τόσο από τον ευκαιριακό αναγνώστη, όσο και από τον απαιτητικό μελετητή.

Παράλληλα με τα παραπάνω, η παράθεση σημαντικών ιστορικών γεγονότων και η διάνδυση αυτών με σχόλια του Τύπου καθώς και με κρίσεις του ίδιου του συγγραφέα, συμβάλλει σημαντικά στη διεύρυνση και τον εμπλουτισμό της υπάρχουσας θεματολογίας, δίνοντας, παράλληλα το στίγμα της γενικότερης οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης της πόλης των Σερρών μέσα στο διάβα του χρόνου.

Πέραν όμως όλων των άλλων, αυτό που κυρίως πρέπει να επισημανθεί, είναι η πολύ μεγάλη αξία του μνημειώδους αρχαιακού υλικού που κατατίθεται αυτούσιο στο βιβλίο, του οποίου η περαιτέρω επιστημονική επεξεργασία ανοίγει μεγάλους και ιδιαίτερα ελπιδοφόρους ορίζοντες στη serrαϊκή ιστοριογραφία, το εύρος της οποίας παραμένει, δυστυχώς, περιορισμένο.

Συμπερασματικά, λοιπόν, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως το συγκεκριμένο βιβλίο του κ. Τζανακάρη, συνιστά μία μοναδική πρόσκληση για ένα μακρύ και όμορφο ταξίδι στην ιστορική γνώση, στην μνήμη και την νοσταλγία, μέσα από χώρους και πρόσωπα (χαμένα από καιρό), που έδωσαν χρώμα και διέξοδο στα ανεκπλήρωτα οράματα χιλιάδων ανθρώπων που έζησαν, δημιούργησαν και άφησαν την τελευταία τους πνοή στις Σέρρες. Αποτελεί θα λέγαμε παρακαταθήκη, που διαφυλάσσει ένα σημαντικό κομμάτι της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, της οποίας το ιδιαίτερο βάρος πρέπει να σεβαστούν, να προστατέψουν και να αναδείξουν οι νεότερες γενιές

Κώστας Πασχάλης

Δρομόμετρο

Γράφει, αντιγράφει και αποδελτιώνει ο Σάκης Π. Αραμπατζής

«Η πολιτική είναι κάτι που κανείς μας δεν αγαπάει, αλλά είμαστε αναγκασμένοι κάθε φορά να ασχολούμαστε μαζί της». Χανς Μάγκνους Εντσενσμπεργκερ (από συνέντευξη στην Κατερίνα Τσαουσιδου στο περιοδικό «Οικοτοπία» σ' ένα τεύχος

του παρελθόντος). Η άποψη του Γερμανού ποιητή με βρίσκει σύμφωνο όσον αφορά την Πολιτική, όχι όμως όσον αφορά τους πολιτικούς εκτός κι αν παράγουν πολιτική σκέψη. Τότε ναι. ¶ «Ο Μαρκούζε αντιλαμβάνεται τη σύγχρονη πραγματικότητα ως μια κατάσταση τεχνολογικής ορθολογικότητας που επιβάλλεται στους ανθρώπους καταδυναστευοντάς τους. Η επιβολή αυτή δεν περιορίζεται μόνο στη σφαίρα της παραγωγής, αλλά γενικεύεται σε όλες τις σφαίρες της ανθρώπινης ύπαρξης, με αποτέλεσμα την ακύρωση του περιεχομένου του ίδιου του Λόγου, καθώς και τη ματαιώση της ευτυχίας. Μέσα σε αυτήν τη διάψευση και την αποτυχία του δυτικού πολιτισμού, ο άνθρωπος αποξενώνεται πολύ περισσότερο από την ουσία του, αποξενώνεται από το βαθύτερο νόημα της ύπαρξής του, με απώτερη συνέπεια την παρεμπόδιση της ελεύθερης ανάπτυξης των δυνατοτήτων της φύσης του». (Νίκος Φωτόπουλος για τον Μαρκούζε στην ΑΥΓΗ 14/9/2003) «Δρομολόγιο». Περιοδικό Λόγου και Τέχνης στην εποχή του Life Style! Ποιοι είναι αυτοί οι «ιδανικοί αυτόχειρες» που προσέβησαν σε αυτό το απονενοημένο διάβημα; ...«Κι αν πειναλέοι γυρνάμε ολημερίς / κι αν ξευχτούμε κάτου απ' τα γεφύρια / επέσαμε δύματα εξιλαστήρια / του «περιβάλλοντος» της εποχής». («ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ» - Κ. Γ. Καριωτάκης) ¶ Οι θάσεις πέρανε. Τώρα, διδάσκαλοι και στρατιωτικοί αποτελούν το μέλλον της παιδείας. Κι όμως, «Είναι τραγικό για τη σημερινή νεολαία που ζητά μόνο διορισμό. Κανείς δεν θέλει να κερδίσει από μια τίμια εξυπηρέτηση του πλησίον που μόνο με μια εξυπηρέτηση και ολοκλήρωση του πάθος του μπορεί να

συνδυαστεί. Κάποτε νόμιζα ότι όλη αυτή την κατάσταση του μικρού και μεγάλου αστού εύκολα μπορώ να την αλλάξω. Αδύνατον όμως. Όση αηδία κι αν προκαλεί ο σημερινός άνθρωπος, ο αστικός άνθρωπος της πόλεως, δεν είναι εύκολο να τον μετατρέψεις όσα κι αν του δίνεις...» ¶ «...Οι σοφές συμβουλές των γονέων, θείων και φίλων της οικογενείας. Συμβουλές για μια μόνιμη θέση, ή δίπλωμα, ή μέλλον, για το «μήνας μπαίνει - μήνας βγαίνει». Συμβουλές ανθρώπων ευπρόληπτων, που κατά σύμπτωση, πέθαναν σχεδόν όλοι φτωχημένοι, εγκαταλειμμένοι σε άδρια νοσοκομεία». Γιάννης Τσαρούχης ΑΓΑΘΟΝ ΤΟ ΕΞΟΜΟΛΟΓΕΙΣΘΑΙ - ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ 1986 ¶ Σοφίτα στην οδό Rollin. Πιο κάτω, όχι πολύ μακριά, ο Σηκουάνας ξεπλένει στα νερά του τα ψήγματα του εναπομεινάντος ρομαντισμού της εποχής μας. Η πραγματικότητα απεδείχει εξόχως σκληρότερη των αρχικών - τελικά άφελών - εκτιμήσεων. Παίζει ακορντεόν στο μετρό, βιολοντσέλο στη Μονμάρτη, κυλιέται κατάχαμα ξερνώντας φτηνό ποτό στη Βαστίλη, κλείνει τα μάτια γέρνοντας σ' ένα παγκάκι στη Rue de la Butte-Aux-Cailles. ¶ Κατά τα άλλα τα έργα τέχνης κοσμούν περίτεχνα - μα μακρωμένα - τα μουσεία. Η τιμή της εισόδου κυμαινόμενη, αναλόγως του εύρους και της σπουδαιότητας του περιεχομένου. Περιτριγυρισμένος από γιαπωνέζους τουρίστες κοιτώ μα δεν βλέπω. Τα έργα μοιάζουν να μιλούν σε κουφούς κι είναι φορές που νιώθω τον ήχο της σιωπής να με τρελαίνει. Κλείνοντας τα αυτιά με τη παλάμη υπεκ-φέυγω. ¶ Τους ποιητές μη τους αναζητήσετε στο «Πάνθεον». Στα βιβλιοπωλεία θα τους βρείτε. Στους πάγκους των μεταχειρισμένων. Στους

στίχους των τραγουδιών που φτάνουν στα αυτιά σας. Στα μάτια του μαύρου πορτιέρη που σου λέει: «Φαίνεσθε πως είστε ερωτευμένοι και το δικό μας μπαρ αγαπά και τιμά τον έρωτα». Στα έκπληκτα μάτια του μικρού, που μέσα απ' το τροχήλατο καρότσι βλέπει έκπληκτος τον κόσμο που αύριο θα κατακτήσει. Τους ποιητές μέσα σου θα ήρεις και σίγουρα έξω από το «Πάνθεον». Την ποίηση θα τη συναντήσεις στη γωνιά του δρόμου. ¶ Τα νέα έρχονται από μακριά για κάτι που συνέβη τόσο κοντά. «Ο λαογράφος του άστεως», όπως είχε χαρακτηριστεί, ο Ηλίας Πετρόπουλος, άφησε την τελευταία του πνοή την Τετάρτη 3 Σεπτεμβρίου σε νοσοκομείο στο Παρίσι. Λίγες μέρες αργότερα η Liberation δημοσίευσε μια πρόσκληση στους φίλους γραμμένη από τη γυναίκα του: «Ηλίας Πετρόπουλος. Αυτός ο «κολλητός» φίλος του διαβόλου με την καρδιά αγγέλου ικανή να χωρέσει όλους τους καταραμένους του κόσμου δεν ανήκει πλέον με το σώμα του στο κόσμο των ζώντων από την προηγούμενη Τετάρτη. Παραμένει όμως πάντα ζωντανός και μαχητικός στα γραπτά και στις αναμνήσεις όσων είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν. Η αποτέφρωσή του θα γίνει το Σάββατο 13 Σεπτεμβρίου στις 12.00 στο κρεματόριο του Pere - Lachaise και οι στάχτες του θα σκορπιστούν σύμφωνα με την επιθυμία του. «Τώρα, αγάπη μου, επιστρέφω στην τρύπα μου»». ¶ Εκείνη τη μέρα το αεροπλάνο που μετέφερε τις αναμνήσεις μου, άφησε πίσω του «την πόλη του φωτός». Προορισμός η χώρα του ημίφωτος, αν όχι του σκότους. Έκτοτε παραμένω εδώ. Επέστρεψα κι εγώ στη τρύπα μου.

Σερραϊκές Εκδόσεις

Ερρίκος Βλάχμπες
«Μ' ανοιχτές πόρτες»
Διηγήματα Σέρρες 2003

Σωτηρία Κυρμανίδου
«Η Ειδική Αγωγή στις Σέρρες»
Σέρρες 2003

Σωτηρία Κυρμανίδου
«Ο Αετός και το Σπουργίτι»
Παραμύδι Σέρρες 2003

Στέλιος Πετ. Μπαμπάτσης
«Εμμανουήλ Παπάς.
Ένας υπέροχος άνδρας»
Εκδόσεις STIL Σέρρες 2003

Βασίλης Τζανακάρης
«Το Θέατρο και
ο Κινηματογράφος
εις την «καλλίστην πόλιν»
των Σερρών, από τα τέλη
του 19^{ου} αιώνα μέχρι το λυκόφως
του 20^{ου}»
Έκδοση περιοδικού
«ΓΙΑΤΙ» Σέρρας 2003

Χαράλαμπος Βουρουτζίδης
«Ιστορία Ι. Μ. Παναγίας
Βύσσιανης Σερρών»
Σέρρες 2003

Οι συγγραφείς και οι συνεργάτες του τεύχους

● **Ρένος Αποστολίδης:** Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 2 Μαρτίου 1924. Σπούδασε στο τμήμα Ιστορίας - Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Από τους ιδιαίτερα σημαντικούς έλληνες λογοτέχνες του 20^{ου} αιώνα. Δημοσιογραφεί από το 1946. Μέρος των έργων του 1945 - 2003 αποτελούν: Τρεις σταθμοί μιας πορείας, Τα φτερά του Πελαργού, Ποιητικά γράμματα, Πυραμίδα 67, Τα Νέα Ελληνικά, Ιστορίες από τις Νότιες Ακτές, Το Κριτήριο, Ο γρασαδόρος και Τα χειρόγραφα του Max Tod, Κριτική του Μεταπολέμου, Βορά στο Θηρίο, Κατηγορώ, Στη γέμιση του φεγγαριού, Ο Α2, Κλειδιά, Η άλλη Ιστορία, Ανδύλη, Από τον κόσμο ΡΑ, Τετραμήνα 1-18, Αντιτύπος, Renos, Κείμενα φρένα, Αξονες, Οι ερινύες, Ημερολόγια της Ανθολογίας, ΚΑΙΓΕ, Οι Εξάγγελοι, J.G. Droysen: Ιστορία του Ελληνισμού: Ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, τ.2, Ιστορία των Διαδόχων του μεγάλου Αλεξάνδρου, τ.2, Η Αυτοκρατορία των Σκουπιδιών, Οι γάτες, ο Κεραυνός, Η Δίνη, Στον κυνηγημένο καιρό, Απάντηση στην Πυραμίδα 67, Αυτός που γαβγίζουν οι σκύλοι, ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ της Νεοελληνικής Γραμματείας τόμοι 6, Ουλάν Μπατόρ, Το μαύρο καράβι. ● **Αλέξης Ζήρας:** Γεννήθηκε το 1945 στην Αθήνα. Έχει δημοσιεύσει δύο ποιητικές συλλογές, έναν τόμο με πολιτικά δοκίμια, καθώς και βιβλία με λογοτεχνικά δοκίμια. Ακόμη έχει μεταφράσει δοκίμια, διηγήματα, μυθιστορήματα και ποιήση. ● **Χρύσα Α. Πολυμερούδη:** Γεννήθηκε το 1957. Είναι Θρακικής καταγωγής. Μέχρι 18 χρονών έζησε στη Δράμα. Πτυχιούχος του Παντείου Πανεπιστημίου. Τιμήθηκε με κρατικό βραβείο στο διαγωνισμό του Υπουργείου Παιδείας με θέμα: «Η επίδραση της φιλοσοφίας στους νέους». Ασχολήθηκε με το Θέατρο, το Ραδιόφωνο και τη Τηλεόραση. Εξέδωσε το ποιητικό βιβλίο «Πρωί χωρίς εικόνες» (Νέα Πορεία 1991), την ποιητική σύνδεση «Άστρα

στη γη του αγγέλου» 2001 (Εκδόση του Σερραϊκού περιοδικού «ΜΕΤΑ» του οποίου υπήρξε συνεργάτιδα). Ποιήματα, μελέτες και κριτική ποίησης φιλοξενήθηκαν σε λογοτεχνικά περιοδικά και Σερραϊκές εφημερίδες. Εργάζεται στην ΕΡΤ - ΕΡΑ Σερρών. ● **Ερρίκος Βλάχμπενης:** Γεννήθηκε στις Σέρρες. Έχει εκδώσει επτά συλλογές διηγημάτων. Έχει πάρει τοπικά και πανελλήνια πρώτα βραβεία διηγήματος. Παρουσιάζεται με δυο διηγήματα στη μεγάλη Δωδεκάτομη Εγκυκλοπαιδεία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Χάρη Πάτση, καθώς και σε διάφορες Ανθολογίες. Φορείς και σύλλογοι των Σερρών, με ειδικές εκδηλώσεις, του απονέμουν τιμητικές διακρίσεις. ● **Georges Brassens (1921-1981):** Υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες της Γαλλίας. Ο πατέρας του ήταν αντικληρικός και μητέρα του πιστή καθολική. Στις αρχές της δεκαετίας του '50 γνωρίζει τη μεγάλη τραγουδίστρια Patachou η οποία τον πείθει να τραγουδήσει τα τραγούδια του. Έχει εκδώσει μυθιστορήματα, ποιήματα αλλά είναι κυρίως γνωστός για τα τραγούδια του ενάντια στην κοινωνική υποκρισία ή για θέματα που τον απασχολούν όπως η φρησκεία. Έχει επίσης μελοποιήσει και τραγουδήσει ποιήματα μεγάλων ποιητών, όπως του Francois Villon, του Victor Hugo, του Paul Verlaine και Luis Aragon και άλλων. ● **Θόδωρος Τσακιρίδης:** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1960. Είναι υπεύθυνος της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη Δευτεροβάθμια Διεύθυνση Δράμας. ● **Χρήστος Πολατίδης:** Γεννήθηκε στον Λευκώνα Σερρών το 1961. Έχει δημοσιεύσει πλήθος άρθρων και μελετών σε εφημερίδες και περιοδικά. Το 2001 εξέδωσε την ποιητική συλλογή "Έπεα δάκοντα". Ζει και εργάζεται στις Σέρρες. ● **Ιωάννα Κυριακίδου:** Γεννήθηκε στις Σέρρες. Σπούδασε Νομική και Φιλοσοφία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σήμερα ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη. ● **Λευτέρης Μαυρόπουλος:** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1962 μέχρι τα 18 έζησε στη Πτολεμαίδα. Το

1984 πήρε το πτυχίο της Νεοελληνικής Φιλολογίας από τη Φιλοσοφική του Α.Π.Θ. Από το 1987 ζει στο Χρυσό Σερρών και εργάζεται ως φιλόλογος στη μέση εκπαίδευση. Κυκλοφόρησε δύο μυθιστορήματα από τις εκδόσεις “Ινδικτός”. Το 1999 “Το πραγματικό παραμύδι που μας χώρεσε όλους” και το 2002 “Ο κάλυκας”. ● **Σωτηρία Κυρμανίδου:** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Ζει στο Σιδηρόκαστρο Σερρών και από το 1989 εργάζεται στο Ειδικό Σχολείο Σερρών. Έχει εκδώσει δύο ποιητικές συλλογές: “Στα μονοπάτια του πόνου” 2001 και “Αγάπης Μύρο” 2002 και το παραμύδι “Ο αετός και το σπουργίτι” 2003. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και σχόλια στον Τοπικό Τύπο. ● **Βουρουτζίδης Χαράλαμπος:** Σερραίος συγγραφέας και ιστορικός. ● **Μιχάλης Σωτηρίου:** Είναι Ψυχίατρος – Ψυχοθεραπευτής. Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1954 και εργάζεται στην Καβάλα. ● **Γιώργος Ν. Αψηλίδης:** Γεννήθηκε στις Σέρρες. Ερευνά και καταγράφει τη Νεότερη Ιστορία της περιοχής των Σερρών. Εργασίες του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά. ● **Μάρω Κιουλάφα:** γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα από Αθηναίους γονείς. Υπήρξε συγγραφέας και εκδότρια του περιοδικού «ΕΡΜΕΙΟΝ». Τώρα ζει στην πόλη των Σερρών και στο

χωριό Ανω Παρροΐα. Ψαρεύει στην λίμνη Κερκίνη και συγγράφει βιβλία και άρθρα. ● **Χρήστος Σαμαράς:** Γεννήθηκε το 1946. Ζει και εργάζεται ως γιατρός στην Ηράκλεια Σερρών. Επί σειρά ετών διετέλεσε Δήμαρχος με πλούσιο έργο, ιδιαίτερα στο χώρο του Πολιτισμού. Εξέδωσε την ποιητική συλλογή «Αμαξοστοιχία Συνόρων» (1997). Βραβεύθηκε σε δύο ποιητικούς διαγωνισμούς: το 1965 με την ποιητική σύνθεση «Περίληψη Ιστορίας» και το 1966 με τις «Περιπτώσεις Οδύνης». Έχει συνεργαστεί με λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες. ● **Κώστας Πατσάλης:** Ζει και εργάζεται στις Σέρρες. Υπήρξε για πολλά χρόνια συνεργάτης της Ε.Ρ.Α. Σερρών. Κείμενά του (δημοσιογραφικού και ιστορικού χαρακτήρα) δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «Η ΜΑΧΗ» και στο περιοδικό «ΜΕΤΑ». ● **Σάκης Π. Αραμπατζής:** Γεννήθηκε το 1961 και εργάζεται στις Σέρρες ως δημοσιογράφος. Εξέδωσε τα βιβλία “Αναφορά Υπ’ Αριθμ. 16.4.92” το 1994, “Εκ του μη όντος” το 1998 και “Λοξώς Αριστερά” το 2001, όλα εκτός εμπορίου.

ΣΙΑΡΚΟΣ Α.Ε.
ΕΚΚΟΚΚΙΣΤΗΡΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΣΕΡΡΩΝ ΤΗΛ.: 23250 28030

Γ Ρ Α Μ Μ Η
 ΕΙΔΗ : ΣΧΕΔΙΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΖΟΓΡΑΦΙΚΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΤΟΣΟΥΝΙΔΗΣ

ΠΡΩΤ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ 1 ΣΕΡΡΕΣ
 ΤΗΛ./FAX: 23210 51105 - 52277

To Neo Proionio
 Μάρκα Σερραϊκή
 Κατασκευαστής: Ν. Σέρρες
 1977 & 1984

SIROCCO
 FASHION

3ο ΧΛΜ. ΣΕΡΡΩΝ - ΔΡΑΜΑΣ, 23210 52930
 Διευθυντής καταστήματος: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΕΡΕΤΗΣ

SIRRIS TOURS

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ
 ΕΣΤΕΡΙΚΟΥ-ΕΣΤΕΡΙΚΟΥ
 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑ - ΣΙΣΤΗΡΟΠΟΡΙΚΑ - ΑΚΤΟΠΛΟΗΡΑ
 ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ - ΕΚΔΡΟΜΕΣ - ΒΙΖΙΤΣ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΛ. 231 038 00 58 22
 Ν. ΒΟΥΚΑ ΣΕΡΡΕΣ FAX: 7029/08 46

www.papagianakis.gr

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Εθνικής Αντιστάσεως 54, Σέρρες

STUDIO UOMO

by Adams

Α. ΕΑΝΑΙ ΑΝΕΑΙ Ο - Γ. ΑΟΘΕΥΟΘΟ ΑΘΑ

Αάό. Αάόέάβι ό 7, ΟΥήηάό